

DESETI KONGRES

Slovenska skupnost se pripravlja na deseti deželni kongres, ki bo 12. in 13. decembra v Trstu. Stranka je že začela s kongresi svojih krajevnih sekcij. Pokrajinska kongresa pa bosta 22. novembra na Opčinah za Tržaško in 4. decembra v Gorici za Goriško.

Za sklic kongresov nekaj mesecev pred iztekom dvehletnega mandata se je vodstvo SSK odločilo kmalu po junijskih deželnih volitvah. Drugič zaporedoma je namreč ostal zunaj deželnega sveta Furlanije-Juljske krajine zastopnik edine slovenske stranke v Italiji in torej tistega pomembnega in zelo zavednega dela naše narodnostne skupnosti, ki zagovarja samostojno slovensko pot tudi v politiki.

Res je, da so za izključitev SSK iz zakonodajnega telesa krive predvsem tiste politične sile, ki so sprejele krivično volilno zakonodajo in nasprotovale uvedbi zajamčenega zastopstva, kot velja v več omikanih državah, začenši s Slovenijo. Vendar pa je imela letos SSK kljub vsemu stvarno možnost izvolitve v sklopu volilnega zavezništva, za katerega se je - hočeš nočeš - odločila. Volilni izidi sicer niso bili slabi, vendar so bili nezadostni. Tudi del zvestih volivcev ni prisluhnil priporočilom strankinega vodstva. Razumljivo je, da so bile deželne volitve hud udarec in da bi bila razmerja znotraj narodnostne skupnosti, a tudi v stikih med Italijani in Slovenci, drugačna že zaradi same prisotnosti izvoljenega predstavnika SSK.

Stranki se je po volitvah postavilo več vprašanj: Ali je znala pravilno nagovoriti naše ljudi in jim prepričljivo prikazati trenutni politični in volilni položaj? Ali je imela v naših manjšinskih razmerah možnost, da resnično predstavi svoje poglede? Kolikšen je njen življenjski prostor v večinskem, deloma bipolarnem volilnem ustroju? Koliko smo Slovenci v Italiji miselno, politično asimilirani? Koliko je v nas življenjske moči in volje? Katere so danes naloge stranke, ki želi biti učinkovito sredstvo za ohranitev in razvoj naše narodnostne skupnosti, torej živega dela slovenskega naroda in enakopravnega ter tvornega sosedstva večinskega naroda v srcu Evrope ob koncu drugega tisočletja?

To so velike teme, ki pa v vsakodnevem življenju stranke pomenijo tudi število prostovoljnih sodelavcev, pristop mladih, strokovno poglobljanje vprašanj, politično in upraviteljsko sposobnost, čut za organizacijo in pritegovalno sodelavcev, sozvočje načelnosti in odprtosti.

Nobenega dvoma ni, da je samostojna politična organizacija Slovencev v Italiji še vedno izredno potrebna. Prihodnji mesec naj bi se končno začela obravnavati vsebine predlaganega zaščitnega zakona, Italija stoji pred novimi ustavnimi in volilnimi preobrnitvami, naseljeno ozemlje naše skupnosti bo z vse večjo evropsko integracijo Republike Slovenije doživelo vrsto sprememb, sožitje znotraj manjšine in sistem dogovarjanja sta daleč od zaželenih ravni, med nami so v ospredju razprave o pojmovanju multikulturalnosti, ki se lahko obrnejo tudi v smer, ki bi bila skupno z našo upadajočo življenjsko močjo in udarci, ki nam grozijo na področjih upravljanja prostora, šolstva in drugje, usodna za naš obstoj.

Od kongresov SSK si naša javnost zato ne pričakuje le razčiščevanja notranjih pogledov, temveč tudi besedo upanja, vere v prihodnost, ljubezni do narodne in širše skupnosti.

IVO JEVIKAR

02

Vida Valenčič
TREZNA PRESOJA AMERIČANOV

Zame je jasno: naši primorski Slovenci bodo preživeli, zlepa se ne bodo prilagodili italijanski večini: dovolj je zdravja in ponosa v teh ljudeh.

(Anton Trstenjak)

03

Jurij Paljk / intervju
BOŽO RUSTJA

05

Marija Perat
KNOBLEHAR IN MARIJINO DRUŠTVO

06

Saša Quinzi
ČERNIGOJ NA OGLED

06

Peter Merku
O ČEŠKO-NEMŠKI SPRAVI...

07

Iva Koršič
SPOLZKI SVETOHLINCE TARTUFFE

10

Danijel Devetak
GRE ZA OBČUTEK PRIPADNOSTI

12

Drago Štoka
"KJER ROD JE MOJ..."

14

NOVA VLOGA DIMITRIJA ŽBOGARJA

15

Ivan Žerjal
PROSLAVA V PRENOVLJENEM CENTRU

16

SLAVILI SO 50-LETNICO MATURE

NOVA RAZMERJA SIL

SVETOVNA RAVNOVESJA

ANDREJ BRATUŽ

Dandanes je v svetovni politiki veliko problemov, ki se nam predstavljajo v znanih okvirih: Kosovo, Irak, ilegalni priseljenci, severna Irsko in baskovska ETA, pa še kaj. Pri vsem tem igrajo svojo vlogo ne samo notranje zadeve posameznih prizadetih držav ali narodnih skupnosti, ampak tudi svetovni dejavniki, ki smo jim nekoč rekli velesile. Danes so to pravzaprav le Združene države Amerike, ki v resnici samostojno nekaj pomenijo. Rusija bi tudi želela biti velesila, čeprav po razpadu Sovjetske zveze to dejansko ni več. Na Daljnem vzhodu imamo dve "sui gene-

ris" velesili. Ena je ogromna Kitajska s svojimi poskusi počasnih in boječih reform ter seveda velikanskim človeškim potencialom, druga pa je bogata in vsestransko razvita Japonska. In prav dežela vzhajajočega sonca danes s svojo denarno enoto nekje vedri in oblači (poleg ZDA) na svetovni borzi.

Med novimi pretendenti za velesilo je seveda tudi Evropa. Danes si Evropska unija že lahko privoščiti težnjo, saj predstavlja nad 350 milijonov prebivalcev stare celine, drugi pa so že v predstavi in nestrno čakajo na vsotop (med temi tudi republika Slovenija). Politična Evropa ima danes na razpolago še

svoj posebni vojaški organ, ki je Zahodnoevropska zveza (UEO), ki pa nima prav točno določene vloge. S to namreč bolj aktivno tekmuje vojaška Atlantska zveza (NATO), kjer pa so tudi ZDA in Kanada. Prav pred kratkim pa je britanski premier Blair predlagal nekako samostojno evropsko iniciativo tudi na vojaškem področju.

V našem času se države marsikdaj sklicujejo na razna velika načela, ko gre za kako nameravano vojaško intervencijo. To je bilo zelo aktualno pred leti (in zdaj) v Iraku, pa še na Kosovu in kje drugje po svetu. Seveda je od principov do konkretnih namer včasih pravo brezno. Znan

avstrijski politik in diplomat po Dunajskem kongresu knez Metternich je nekoč dejal: "S frazami, kot obramba civilizacije, ki se v podrobnih analizah razpihnejo, ne moremo definirati nič konkretnega."

DANAŠNJE RAZMERE V SVETU

Svet je danes še kaj več kot v polni krizi. Sicer dnevno stalno tudi mi zasledujemo svetovne in posebej evropske dogodke, ki zaznamujejo tri krizne faze. Stalno smo sledili zadnje čase zlasti kritičnemu položaju na Kosovu, kjer še ni izgledov za pravo politično rešitev. Jugoslovanski predsednik Milošević upošteva le vojaške grožnje s strani zveze NATO, pa še tu se mu nikamor ne mudi.

STRAN 16

OB ŽGODOVINSKI OBLETNICI

OSEMDESET LET OD KONCA PRVE SVETOVNE VOJNE

ALOJZ TUL

Pred osemdesetimi leti v tem času se je končala prva svetovna vojna, ki se je začela julija 1914, mesec dni po atentatu na avstrijskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda v Sarajevu. Nemški in avstrijski generali so ob napovedi vojne zatrjevali, da se bodo vpoklicani vojaki za Božič že vrnili domov. V resnici pa je bila vojna nepričakovano trda, kruta in dolga, tako da je namesto "nekaj mesecev" trajala cela štiri leta in preseгла evropske okvire.

Vsem je dobro znano, da ta vojna ni nastala na slepo in tudi ne zgolj iz državniške ogorčenosti nad umorom cesarjevega sina. Vzroki zanjo so globlji in vsekakor razvidni iz političnega dogajanja v obdobju pred njenim izbruhom. Že proti koncu 19. stoletja sta se v Evropi izoblikovala dva bloka držav, katerih

politične težnje in interesi so si nasprotovali. Na eni strani so se v Trojstvo povezale Nemčija, Avstro-Ogrska in Italija, na drugi strani pa so Anglija, Francija in Rusija sklenile Trojni sporazum (državne antante). Med obema skupinama so predmet sporov

bile kolonije, tržišča ter imperialistične težnje po premoči.

Iskra se je vnela na Balkanu v okviru prebujanja južnoslovanskih narodov in njihove težnje po politični osamosvojitvi. Oba bloka sta poskušala dobiti na svojo stran

neutrálne države, med katere se je oklicala tudi Italija, čeprav je bila članica Trojstva. Države antante so jo leto dni po začetku vojne pritegnile na svojo stran z obljubo Južne Tirolske, Goriške, Trsta, Istre in Severne Dalmacije. Konec maja 1915 je tako Italija zapustila zavezništvo z Nemčijo in Avstro-Ogrsko in stopila v vojno na strani antantnih držav, in sicer z odprtjem fronte v Tirolu in ob Soči. Za Avstro-Ogrsko in Nemčijo je to bila četrta fronta za onimi na zahodu (Francija, Belgija), vzhodu (Rusija) in balkansko (Srbija). V drugi polovici leta 1917 so ZDA napovedale vojno Nemčiji in tako je vojna zadobila svetovno razsežnost.

Slovenski vojaki v sklopu Avstrije so se borili na vzhodnem in deloma balkanskem bojišču, predvsem pa na južni fronti, ki jo je ob Soči in na Krasu maja 1915 odprla Italija. V treh letih se je na tem področju vrstilo enajst ofenziv z velikimi izgubami na obeh straneh (653 tisoč mrtvih na italijanski strani in 413 tisoč mrtvih na avstrijski strani).

STRAN 16

SVET OKROG NAS

NOTRANJA POLITIKA V ITALIJI

PREKUCNIŠTVO, VODILO ITALIJANSKE POLITIKE

Nastop nove vlade je v Italiji še pospešil razvoj italijanske levice k njenemu končnemu cilju, to je k socialdemokraciji s poudarjenim evropskim pečatom. To pomeni zapustiti ošibljene komuniste na skrajni levi in iskati svojo utemeljitev in svojo moč v levi sredini s poudarkom na sredini.

Massimo D'Alema je s prevzemom vlade zapustil tajniško mesto v Demokratični levi svojemu naravnemu nasledniku Walterju Veltroniju, ki sam po sebi še poudarja razvrstitev stranke na zmerni levi. Veltroni niti ni izrazil politik, saj je svojo prvo vidnejšo odgovornost prevzel v Prodijevi vladi, s katerim je tvoril trdno točko v

Oljki. Marsikdo se sprašuje, ali bo znal voditi tako stranko v tranziciji, kot je Demokratična levica, in ali bo zdaj še tako vnet zagovornik Oljke?

Takoj po prevzemu odgovornosti je dobil nalogo, da ublaži napetosti z desno opozicijo. Ta je še posebej jezna zaradi logike prekucništva, ki ostaja vodilo v italijanski politiki. Dejstvo, da je France-

sco Cossiga predsedal v vladno koalicijo, spravlja namreč v nevarnost tudi vrsto deželnih uprav na jugu, ki so v rokah Pola svoboščin. D'Alema se hoče izogniti frontalnemu spopadu in je takoj pristal na pomirjevalno gesto: začasne uprave in volitve čez šest mesecev. Desna opozicija je že pristala v upanju, da bo lahko izkoristila svojo trenutno prednost in razočaranje volilcev, ker vlada ni ustvarila novih delovnih mest. Nove volitve na jugu spadajo še vedno v tisto misel na bipolarizem, ki je obsedel večino italijanskih političnih krogov. Sicer pa je pot v bipolarizem dosedaj samo še bolj razcepila politične sile v državi, saj imajo volilci

na voljo že 53 strank ali več. To so učinki napačno zastavljenega večinskega sistema.

Medtem ko se mnogi sprašujejo, ali je Oljka že pokopana, pa en del bivše Kršćanske demokracije še vedno nerealno sanja o močni sredinski stranki, ki naj bi spet igrala vodilno vlogo, in Cossiga se postavlja kot njen potencialni voditelj.

Stranke in družbene sile pa je v preteklem tednu presenetil in spravil v krizo predlog nemške socialdemokracije, ki se ogreva za skrajšanje delovne dobe: vsi v pokop pri 60 letih, da naredimo prostor mladim. Vsi so polni pomislekov, alternativnega predloga pa ne zmorejo.

SEJA DEŽELNEGA TAJNIŠTVA SSK

OB PRIPRAVAH NA DEŽELNI KONGRES SLOVENSKE SKUPNOSTI

Politični položaj v Italiji po zadnji vladni krizi, problem zaščitnega zakona in priprave na skorajšnji strankin deželni kongres so bile glavne teme redne mesečne seje, na kateri se je v petek, 6. t.m., zbralo v Nabrežini deželno tajništvo SSK. Uvodno poročilo je podal tajnik Martin Breclj, v daljši razpravi pa so sodelovali vsi udeleženci sestanka. Zbrani so ugotavljali, da so se politične razmere v Italiji z rojstvom D'Alemove vlade znatno spremenile. Levosredinskega tabora, kot se je predstavil leta 1996 na volitvah, ni več, precej zrahljane so vezi znotraj Oljke, v kateri prihajajo vse močnejše do izraza posamezne stranke. Vse to spreminja politični okvir, v katerem delujemo Slovenci v Italiji, saj nas ne samo še dodatno strankarsko razpršuje, ampak postavlja pod vprašaj tudi obsežno koalicijsko enotnost, s katero smo nastopili na zadnjih parlamentarnih volitvah.

Deželno tajništvo SSK je potrdilo svojo kritično oceno Masettijevega osnutka zaščitnega zakona in se bo zavzelo, da bi ga izboljšali v skladu s stališči, ki so jih v letih 1993 in 1996 sprejele vse najbolj pomembne komponente slovenske manjšine. Posebno pozornost pa je posvetilo pripravi strankin deželnega kongresa, ki bo 12. in 13. decembra v Trstu in bo predstavljal priložnost za temeljit pretes sedanjega narodnostnega trenutka Slovencev v Italiji.

VMESNE VOLITVE V ZDA

AMERIČANI PRESENETILI: TREZNA PRESOJA

VIDA VALENČIČ

V zadnjih dneh so se politični analitiki celega sveta razpisali o pomenu, ki ga ima nedvomno presenetljivi rezultat na ameriških vmesnih *mid-term* volitvah. Na volitvah za ameriški kongres ima republikanska stranka resda še večino, slednja pa je le še neznanost; močno so se okrepili demokratiški kandidati, največja novost pa je, da so bili za ameriško politiko usodni predvsem vsi konservativni ekstremizmi, ki so težili po vzpostavitvi neke nove dobe *Reagan-like* (po Reaganovem modelu), kot bi se izrekli Američani.

Američani naj bi torej dokazali dobršno mero trezne presoje. Dejstvo je, da so tudi ZDA potrdile to, kar vsaka država dobro ve: ni medijske propagande, ki bi lahko bilansirala konkretna dejanja, to je znižano inflacijo in stopnjo brezposelnosti, mirovne sporazume, nove ukrepe v socialnem skrbstvu, skratka vsa tista dejanja, za katera si je Clinton nedvomno prizadeval. Politologi, ki raziskujejo proces glasovanja na volitvah, se večkrat sprašujejo o meri racionalnosti, ki jo vsak posa-

mezen volivec vloži v svoje dejanje, v nasprotju z neizbežnim kančkom instinkta, neracionalnosti ali kakorkoli ga že hočemo imenovati, ki vodi naše politične izbire. V tem primeru je nedvomno močno prevladala razumna presoja. Izbira ni bila lahka: izbirati kandidate za kongres je posredno pomenilo izbirati med predsednikovimi moralnimi spodrsiljaji in med njegovimi političnimi uspehi. Ameriški volivci verjetno ne ljubijo svojega predsednika, ker je javno priznal krivo pričanje, to pa ne pomeni, da ne uvidijo, kako je v letih svojega predsednikovanja spremenil državo in poleg nje tudi svetovno šahovnico. Clinton bo ostal na svojem dragocenem stolčku do leta 2000, ko bo moral neizbežno zapustiti Belo hišo, saj mu izpade že drugi predsedniški mandat. Ključno vprašanje teh borih dveh let, ki nas še ločujeta od tega roka, pa je naslednje: bo demokratiška stranka tokrat znala obdržati svojo karizmo ali pa bo njen kandidat - današnji podpredsednik Al Gore - pokazal premalo voditeljske zmožnosti? Gore ne bo nikoli Clinton, slednji je namreč ve-

dno, tudi v največji osebni ali svetovni zagati, navsezadnje uspešen, pa čeprav se večkrat hudo opeče. Demokratiška stranka uživa danes v ZDA nedvomno večji ugled kot sicer, to pa predvsem zaradi šibke politične protiteže; te volitve so namreč privedle na dan vse probleme znotraj republikanske stranke, ki pestijo ameriške konservativce že nekaj let. Republikanska stranka je dejansko razdrojena na dva pola, ki se nikakor ne ujemata, kar je zadalo stranki hud udarec na volitvah. Na eni strani stojijo skrajni desničarji, ostri nasprotniki česarkoli, kar bi dišalo po "levem", skupaj korakajo s fundamentalističnimi "kristjani", ki si resda želijo novih demonstracij proti splavu, obenem pa nikakor ne obsojajo umorov ginekologov, ki so izvajali splav v zasebnih klinikah. Italijani bi temu rekli "il fine giustifica i mezzi" (cilj opravičuje sredstva).

Na drugem polu znotraj stranke stojijo zmerni konservativci, ki bi si želeli, da bi se stranka vendarle približala socialnim vprašanjem, da bi le-ta ne bila izključno v rokah Clintonovih privržencev. Volitve so nagradile to zmerno

strujo v republikanski stranki. Kandidati teh idej so bili spet ali na novo izvojeni, vsem ostalim republikancem, ki so se tako ali drugače približali ideji močne desnice, so se stresla tla pod nogami. Največji porazenec tega političnega boja je bil Newt Gingrich, verjetno politik, ki je najbolj sovražil Clintona. Svoj dolgotrajni srd proti sovražniku, ki je zanj poosebljal nasprotje vsega, v kar je sam verjel (popolni liberizem, manj asistencializma in socialnih storitev, manj davkov), je konkretiziral v enega najbolj umazanih političnih bojov zadnjih desetletij, uperjenega izključno v nenehno javno obsojanje Clintonovega prešuštva. Vse to je

Gingricha dokončno udarilo nazaj, tako da je bil primoran odstopiti od vsega, do česar se je v letih dokopal: od svoje predsedniške funkcije v stranki in celo od ljubelega parlamentarnega stolčka. Vse to je bilo potrebno, da bi se znotraj republikanske stranke nehali klati zaradi utrpelega političnega poraza. Konec novembra bodo (notranje) volitve za novega voditelja republikancev; kot pri demokratih pa so nasledniki prav tako (ali pa še bolj) nekarizmatične osebnosti. Točka za novega naslednika pa je dejstvo, da se bo republikanska stranka prav gotovo obrnila na pot bolj sredinske usmeritve.

POVEJMO NAGLAS

JANEZ POVŠE

V SLOVENIJI V ODNOSU DO MANJŠIN PREMİK NA BOLJE?

Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije je minuli teden organiziralo v Cankarjevem domu v Ljubljani javno razpravo o kulturni politiki do Slovencev po svetu. Iz priloženega uvodnega poročila je bilo mogoče jasno razbrati, da se na omenjenem ministrstvu zavedajo nezadostnosti trenutnega odnosa do manjšin oz. izseljencev, kar je več kot razveseljivo. Osebnost sem namreč prepričan, da je bistvena razlika, v kolikor določeno problematiko obravnavajo institucije ali pa ugotovitve krožijo v zasebnih krogih oziroma niso uradne. Dejstvo je, da se je javne razprave udeležilo zares lepo število predstavnikov slovenskih manjšin in izseljenstva. Kot rečeno tudi po zaslugi uvodnega poročila, ki je samokritično priznalo, da se trenutno v Sloveniji s Slovenci izven državnih meja razdrobljeno ukvarja osem ali devet institucij, kar gotovo ni idealno. Poročilo je nadalje navedlo, da je nekdanja Jugoslavija "favorizirala levo usmerjeno politično opcijo manjšine, do pripadnikov t.i. politične emigracije pa je bila nestrpna." Ob dejstvu, da kar ena petina Slovencev živi izven državnih meja, bi "morala kultura javnost Slovencev izven meja postati na vseh področjih čimbolj integralni del kulturne dejavnosti v Sloveniji." Slovenija bi morala v večji meri vzeti na znanje, "kako se obnašajo države, v katerih živijo Slovenci", "kultura politika bi morala biti nacionalna in bi morala presegati strankarstvo" in ne nazadnje: "strateški odnos Slovenije do manjšine je neločljiv vsebinski del strategije do sosednjih držav". Že uvodoma je bilo mogoče zaznati, da se v smernicah uvodnega poročila ne prepozna celot-

no ministrstvo, toda kljub temu je bil dogodek več kot dragocen. Pokazal je, da smo nemara na pričetku novega obdobja, ko se bo Slovenija izraziteje zavedala pomena vseh tistih rojakov, ki živijo izven njenih meja. V takšnem okviru so predstavniki slovenskih manjšin in izseljencev lahko odprto in jasno navedli obširen seznam vsega, kar od matice upravičeno pričakujejo.

Dogodek je med drugim pokazal, da bi morali Slovenci po svetu bodisi kot manjšina bodisi kot izseljenci tudi sicer glasneje govoriti o svojih problemih. Čeprav na svoji koži najbolj občutimo vsakršno pomanjkljivost v odnosu do matične države in obratno, pa kot da pričakujemo pobude le s strani Slovenije. Tako je Slovenija pred nedavnim pozvala manjšine, naj se znotraj sebe vendar dogovorijo za učinkovito skupno predstavništvo. Spet je bila sedaj Slovenija tista, ki je na ravni ministrstva za kulturo dala pobudo za osvetlitev odnosov med seboj in manjšinami. Toda ponovno se je potrdilo, da razdrobljena manjšina ne more dati pravnobene plodne pobude, o čemer pričajo izključujoče razmere na avstrijskem Koroškem. Nasprotno Slovenci v Italiji vendar zmoremo več politične in človeške modrosti in krepimo vse tiste točke, ki nas povezujejo, zato naš nastop že lahko prispeva k plemenitenju odnosa z osrednjo Slovenijo, lahko pa bi postal prava in resnična pobuda. Naša vplivnost je namreč odvisna le od stopnje dogovora znotraj nas samih. In prav v tem dogovarjanju bi mogli biti še mnogo odločnejši in s tem učinkovitejši.

NOVI GLAS

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:

34170 GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18
TEL 0481 / 533177
FAX 0481 / 536978
E-MAIL noviglas@tmedia.it

34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3
TEL 040 / 365473
FAX 040 / 775419
E-MAIL nglasts@tin.it

GLAVNI UREDNIK: ANDREJ BRATUŽ

ODGOVORNI UREDNIK: DRAGO LEGIŠA

IZDAJATELJ: ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA, PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN

REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949 POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5

TISK: TISKARNA BUDIN / GORICA

NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI

IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDNIKOV V ITALIJI - FISC

LETNA NAROČNINA: ITALIJA IN SLOVENIJA 70.000,-

INOZEMSTVO 100.000 LIR, ZRAČNA POŠTA 130.000 LIR

POŠTNI TEKOČI RAČUN: 10647493

CENA OGLASOV: PO DOGOVORU

INTERVJU / BOŽO RUSTJA

MED ŠTUDIJEJEM IN CERKVIJO

JURIJ PALJK

*Najprej vas naprošam,
da se predstavite,
poveste, od kod ste
in kje ste se šolali.*

Na dokumentih mi piše, da sem rojen v Postojni, ker je pač tja mama morala v porodnišnico. Sicer s tem mestom nimam nič. Otroštvo sem preživel nad reko Vipavo, na sončnem pobočju Čavna, v vasi Kamnje. V dolini pod vasjo teče cesta, pomembna prometnica, ki povezuje Gorico z Ajdovščino in Ljubljano. Govorili so mi, kdo vse se je v zgodovini pomikal po njej. Vas pa leži nekoliko oddaljena od te prometnice. V tem mirnem svetu je potekalo moje otroštvo. Imam pet let starejšo sestro in šest let starejšega brata. Ta starostna razlika mi mnogo let ni dala miru. Brat me je namreč v vsakem pretepu premagal in vedno sem si želel, da bi čimprej zrasel in bi ga enkrat jaz premagal. Ko pa sem zrasel, je tepež odpadel.

Na domačo družino imam najlepše spomine. Spominjam se, kako sem pričakoval očeta, da se je vrnil iz službe na železnici. Tako rad sem zlezal v njegovo naročje in jedel z njim. Če je mama rekla, da sem že jedel, jo je pomiril oče, naj kar ostane. Mamin topli pogled me je spremljal v šolo in sprejemal, ko sem se umazal in raztrgal od otroških vragolij in tepežev vračal domov. Najbrž ne bom Bogu, pokojnemu očetu in živi mami, sestri in bratu nikoli dovolj hvaležen za to plo družinsko ognjišče. Vem, da me to obvezuje, da to ljubezen, ki sem jo prejel, vračam, morda predvsem tistim, ki je niso bili deležni. In danes jih žal ni malo.

Šole? Naj v šali povem, da si bova morala deliti prostor na tabli, ki jo bodo odkrili v osnovni šoli v Dobravljah, kajti tam bo pisalo: Tu sta obiskovala osnovno šolo Jurij Paljk in Božidar (tako je moje uradno ime) Rustja. Prag šole pa sem prestopil v podružnični šoli v Kamnjah.

Diplomsko nalogo na teološki fakulteti ste posvetili delu tržaškega pisatelja Alojza Rebule. Povejte nam kaj več o tem.

Moje prve gimnazijske počitnice dišijo po romanu *Divji golob*. Zgodba fant, ki se v veri sovražnem okolju odloča za duhovništvo, mi je bila pisana na kožo. Najbrž se je takrat začelo, saj sem rad vzel v roke vse, kar je napisal ta pisatelj. Svoje je pripomoglo služenje vojaškega roka na daljnem Kosovu. V vojašnico so Rebulove knjige Slovenske matice lahko prišle. Če bi oficirji vedeli, kakšno duhovno hrano mi predstavljajo, bi jih prepovedali. Ko smo smeli na teološki fakulteti izbrati temo seminarja, sem si izbral tega tržaškega pisatelja. Profesor Oražem je bil navdušen. Spodbudil me je, naj nadaljujem. In tako sem se nekoč dogmatiku Štruklju zarekel, kaj me zanima, in ta me je kar sam od sebe prijavil znanemu profesorju Antonu Strletu za diplomu. Ta asketski mož, znanstvenik in nad vse razgledan profesor, pa ni poznal šal. Se danes se čudim, da ni obupal nad menoj, ampak se mi posvečal s tako pozornostjo.

Pisanje naloge z naslovom *Versko teološka misel v delih Alojza Rebule* je bilo gotovo zdravo za mojo ponižnost. Prej sem si namreč domišljal, da znam dobro pisati in da

Gospod Božo Rustja je mlad primorski duhovnik, katerega tudi pri nas dobro poznamo, saj smo tudi mi navezani na lepo mladinsko revijo Ognjišče, pri kateri je g. Božo urednik. Zapršili smo ga za pogovor, da nam pove kaj več o sebi, da nam prikaže svoje delo in predstavi Ognjišče.

obvladam slovenščino. Dr. Strle, svetovalec za versko izrazoslovje pri Slovarju slovenskega knjižnega jezika, pa mi je kritično pregledal vsak zlog. Ko sem nalogo končal, sem obiskal pisatelja Rebulo in naredil z njim intervju, ki je bil pozneje objavljen v *Celovškem zvonu*. Kot kaplan v Sežani sem se rad vračal k njemu in danes me samo različne obveznosti ovirajo, da se ne oglašam večkrat pri njem. Vem, da moja diplomatska naloga ni nič posebnega, le ena v vrsti mnogih na teološki fakulteti. Vanjo sem pravzaprav nanizal tiste teme, s katerimi sem se boril na poti vere, pred mano pa pisatelj Rebula. Nekaj mojih negotovih stopinj na poti do Boga je odtisnjenih v njej. To so začutili tudi mnogi mladi in študentje, ki so nalogo takrat brali.

Kako ste zašli v poklic časnikarja?

Iz dolgega časa. Kot bogoslovec se nikakor nisem mogel sprijazniti, da bi samo poslušal predavanja iz teologije, ki so se mi takrat za povrh včasih zdela dolgočasna. Ostajalo mi je časa in energij. In sem začel pisati. Seveda mi je bil študentu teologije delokrog zelo omejen. Ker je Družino urejeval moj "žlahtnik" Drago Klemenčič, sem svoje prispevke največkrat oddajal uredniku Zadravcu. Nikakor nisem hotel, da bi izkoriščal sorodstvene zveze. Pozneje sem začel pisati za *Našo družino*, ki jo je urejal p. Škafar. V tem času moram omeniti nadvse ljubeznivo potezo Marija Mavra s tržaškega radia, ki je v oddaji *Kulturni dogodki* objavljajo moje predstavitve knjig. Kmalu ni bilo več potrebno meni nositi prispevkov urednikom, ampak so oni prosili mene zanje. Kot študenta 4. letnika teologije me je takratni urednik *Tretjega dne* Lojze Peterle prosil za predstavitev Rebulove knjige *Vrt bogov*. Predstavitev naj bi izpadla ostro, kritično do dotedanje politike. Tisto popoldne nisem imel miru. V sobo so prihajali bogoslovci in preverjali, če še nisem v zaporu. Mladost pač! Take avanture pa so me že takrat stale kakšno urico tesnobe. V eni izmed številnih *Pogovorov*, ki sem jih takrat urejeval, smo se kritično obregli na preganjanje vernih vojakov v Jugoslovanski vojski. In zaradi nekaj sto izvodov glasila študentov teologije se je zatresel generalski vrh v Beogradu! Pritisnili so - ne name -, ampak na nadškofa Šuštarja in ravnatelja bogoslovja. Kolikor mi je znano, naj bi nečastno vlogo takrat odigral tudi Vekoslav Grmič. "Vse se srečno je izšlo," lahko zapojem z iztokom Mlakarjem.

Pred kratkim ste se vrnili iz Rima, kjer ste postali magister. Povejte nam, kaj ste študirali in kakšen je bil vaš študij.

V Rimu sem pri "učenihi jezuitih", na univerzi Gregorijani, ki jo oni vodijo, nadaljeval študij teologije in komunikologije (na diplomu lepo piše v latinščini *specialisationis in communicatione sociali*). Kot zanimivost naj povem, da je to edina smer, ki jo lahko vzporedno študiraš s teologijo. Ker sem obiskoval dve fakulteti obenem, sem moral študij podaljšati za pol leta. Izpite sem moral opravljati na obeh smereh, nalogo pa sem tako pisal, da sem jo lahko zagovarjal na obeh fakultetah. To seveda zahteva dva mentorja, ki pa sta lahko čisto drugačnih pogledov na določene probleme. Tudi tu sem imel srečo. Srečal sem se s slovenskim teologom in slikarjem Markom Rupnikom, ki v Rimu uživa velik ugled. To, da je sprejel mentorstvo moje naloge, lahko razumem kot izraz njegove naklonjenosti. Kajti veliko študentov bi ga rado imelo za mentorja in najbrž mora zaradi prezahtevnosti komu to tudi odkloniti. V času študija se je najino poznanstvo spremenilo v prijateljstvo. Tega sem se bal, da bi osebno poznanstvo skrhalo potrebno kritično ostrino, tudi zato, ker je bil nad prvimi poglavji nadvse zadovoljen. Zato sem danes hvaležen, da mi je skritiziral (utemeljeno in upravičeno!) zadnje poglavje, čeprav je to takrat od mene zahtevalo, da ga skoraj v celoti napišem na novo in preštudiram vrsto del. Ta njegova drža se je obrestovala. Drugi mentor, dolgoletni voditelj informativnih oddaj radia Vatikan, španski jezuit Cabases, na delo skoraj ni imel pripomb, niti drugi, ki so ga brali. Vse to me je prepričalo, kako velikega človeka imamo Slovenci v p. Rupniku v Rimu. Svoja predavanja mora imeti v veliki avli, ne v navadni predavalnici, ker je tak naval študentov nanje. Naj mi bo dovoljeno, da se mu tu zahvalim ne samo za mentorstvo pri nalogi, ampak za to, da si je med mnogimi obveznostmi vzel čas za pogovor z mano. Na njegovih predavanjih in v pogovoru z njim sem veliko pridobil.

Poznani ste tudi po tem, da za Ognjišče pišete intervjuje s "preizkušanimi brati", invalidi. Kaj vam ti pogovori pomenijo in kako gledate na trpljenje, do katerega ima sodoben človek izrazito odklonilen odnos?

Bojim se, da bom na to vprašanje odgovoril še slabše kot na druga. Zdi se mi, da je človeško bežati pred trpljenjem. Sam Božji Sin je kot človek prosil Očeta, naj gre "kelih trpljenja mimo njega". Besede, ki sledijo, vsi poznamo, kakor poznamo tudi njegovo pot v trpljenje, ki vodi v vstajenje. Razumem sodobnega človeka, da beži pred trpljenjem. Mati nekega invalida mi je pripovedovala. Križ na steni mi je podarila moja mama malo pred svojo smrtjo. Rekla mi je: "Glej na križ in vedi, da ti On, ki je nosil križ, ne bo nikoli

naložil takega križa, da bi ga ne mogla nositi. Večji ko bo križ, večja naj bo tvoja vera. To ga vedno prosi". To ga prosi tudi jaz, naj mi podeli večjo vero, kot je križ, ki mi ga naloži.

Še drugi pomenljiv dogodek: ko sem zaključeval študij v Rimu, sem bil pod velikim pritiskom. Zaradi mnogih obveznosti in formalnosti bi zadostovalo, da bi mi en profesor zavrnil le del magistrske naloge in vse drugo bi se zavleklo najmanj za pol leta. S tem bremenom sem korakal po ogromnem hodniku univerze. Niti sam se nisem zavedal, kako se mi te črne misli poznajo tudi na zunaj. Tedaj stopi k meni španska sestra in me vpraša, kaj se dogaja z menoj, kajti ne morem skriti, da je nekaj narobe. Ko ji razložim, mi reče: "Zapomni si za življenje, kar mi je iz svoje bogate izkušnje povedala sestra, ki je več let delala v misijonih: »Samo modrost, ki gre skozi trpljenje, je nekaj vredna.«" Različne vrste preizkušani bratje so torej moji veliki učitelji.

Poleg uredniškega dela kot duhovnik pomagate tudi pri pastoralnem delu. Imate pa še druge obveznosti. Kako vse to zmorete?

Poleg tega, da sem urednik pri Ognjišču, vodim tudi Tiskovni urad Koprške škofije. Mislim, da bodo tovrstne institucije v družbi in Cerkvi čedalje pomembnejše. Pomagam v župniji Bertoki. Tamkajšnji župnik upravlja tudi župnijo sveti Anton. Na župnijah se večinoma udeležujem ob koncu tedna. V zadnjem času pa mi precej časa vzamejo predavanja. Lani sem začel na teološki fakulteti v Ljubljani, letos pa še v Mariboru z vrsto predavanj o množičnih medijih. Gotovo je to zame velika naloga in obveznost, obenem pa tudi izziv in priložnost, da mladim posredujem to, kar so meni drugi z veliko ljubeznijo podajali.

Profesor Stres, ki vodi Socialno akademijo, me je prosil, da bi tudi tam predaval. Razni uredniki me prosijo, naj kaj napišem zlasti s področja množičnih medijev. Ko imam kaj miru za pisanje, jim rad ustrezem. Nikakor si ne domišljam, da sem ne vem kako delaven. Mislim, da je mnogo duhovnikov bolj delavnih kot jaz. Res pa je, da je bila večina duhovnikov, ki sem jih poznal, izredno dobrih, predanih delu za božje kraljestvo. Ti so name naredili velik vtis.

Kako ste se odločili za duhovniški poklic?

Najbrž sem delno pravkar odgovoril. Gotovo so name vplivali duhovniki, ki so se trudili živeti za Boga

in ljudi. Sicer mi je zelo težko razložiti, zakaj sem se odločil za duhovnika, ker tu trčimo na skrivnost Božjega delovanja, ki ga ne bomo nikoli v polnosti razumeli in še manj razložili. Če danes gledam nazaj, potem lahko rečem, da so mi domača družina, vzorni duhovniki in skupnost mladih pomagali, da sem se postavil pred Boga in mu izrekel besede: Gospod, kaj želiš, da naredim v svojem življenju? In Bog je to vprašanje vzel resno. Iskreno povedano, da sem se njegovega klica zelo ustrašil. Bilo me je neznansko strah reakcije ljudi in negotovosti na poti. Ko danes gledam nazaj, vidim, da je šlo res za Božje delo, kajti sam ne bi tega zmogel. Po končanem vipavskem semenišču, po vojašnici in šestih letnikih teološke fakultete sem bil leta 1989 na Sveti gori posvečen za duhovnika.

Ste eden od več kot dvesto slovenskih duhovnikov, ki so se šolali v vipavskem semenišču. Sedaj tam raste stavba nove škofijske gimnazije. Povejte nam kaj več o tem svojem obdobju in seveda o pomenu katoliške vzgoje in šolstva na Slovenskem.

Nobene zasluge nimam, da so me v Vipavi poučevali dobri profesorji. O njihovi kvaliteti govori že dejstvo, da sta dva profesorja (Črnilogar, Zupet) med prevajalci Standardnega Svetega pisma v slovenščino, o kakovosti šole pa dejstvo, da sta med prevajalci dva nekdanja dijaka (Krašovec, Bizjak). Spominjam se, da se mi je zdelo, da sem osiromašen, ko sem od predavanj profesorja Kralja stopil k uram cerkvene zgodovine na teološko fakulteto. Seveda pa kvaliteta profesorjev sama na sebi ne govori za kvaliteto dijakov. Ti (ne)kvaliteto dokazujemo s svojim delom. Morda sem kot dijak nekaj vendarle pogrešal. Poleg ogromno znanja, ki so nam ga pokazali, bi nam lahko profesorji in vzgojitelji pokazali nekaj več srca. Tudi več razumevanja za mladostna iskanja, nemoč in stisko ne bi škodilo.

Težko bi sodil o pomenu katoliške vzgoje v Sloveniji. Brez dvoma so te vrste šole zahtevale pluralne in demokratične družbe, kjer imajo starši pravico, da izbirajo, komu bodo zapuščali vzgojo in izobrazbo svojih otrok. Svobodomiselnost slovenskih liberalcev se neha, ko bi morali dopustiti svobodno izbiro vernih staršev v vzgoji svojih otrok in pomoč Cerkve pri tem. Vipavska škofijska gimnazija je že doslej upravičila svoj obstoj in ne dvomim, da bo tako tudi v prihodnje.

STRAN 5

3

ČETRTEK
12. NOVEMBRA
1998

BIBLIČNA RAZMIŠLJANJA
OB NEDELJSKEM EVANGELIJU

IZLUŠČI JEDRO!

ZVONE ŠTRUBELJ

33. NAVADNA NEDELJA

Ko so se nekateri pogovarjali o templju, kako je okrašen z lepimi kamni in zaobljubljenimi darovi, je rekel: "Prišli bodo dnevi, ko od tega, kar vidite, ne bo ostal kamen na kamnu, ki bi ne bil zrušen". Vprašali so ga: "Učitelj, kdaj pa bo to in kakšno bo znamenje, ko se bo to začelo goditi?" Rekel jim je: "Glejte, da se ne daste zavesti! Veliko jih bo namreč prišlo v mojem imenu in bodo govorili: »Jaz sem,« ali »Čas se je približal«. Ne hodite za njimi! Ko boste slišali o vojnah in vstajah, se ne ustrašite, kajti to se mora prej zgoditi, vendar še ne bo takoj konec." Tedaj jim je govoril: "Vzdignil se bo narod proti narodu in kraljestvo proti kraljestvu. Veliki potresi bodo na mnogih krajih, kužne bolezni in lakota, grozote in velika znamenja z neba. Toda preden se bo to zgodilo, bodo nad vas dvigali roke, preganjali vas bodo, izročali v shodnice in ječe in zaradi mojega imena vas bodo vlačili pred kralje in oblastnike. Vam pa bo to dalo priložnost za pričevanje. Vtisnite si v srca to, da ne boste vnaprej premišljevali, kako bi se zagovarjali. Jaz vam bom namreč dal usta in modrost, kateri vsi vaši nasprotniki ne bodo mogli kljubovati ali ji ugovarjati. Izdajali vas bodo celo starši in bratje, sorodniki in prijatelji, in nekatere med vami bodo ubili. Vsi vas bodo sovražili zaradi mojega imena, toda niti las z vaše glave ne bo propadel. S svojo stanovitnostjo si boste pridobili svoje življenje." (Luka 21, 5-19)

JEZUSOV POMIRJAJOČI POGLED
V PRIHODNOST

Vsak človek, vsak človeški rod, vsako zgodovinsko obdobje se sooča jo z vprašanjem konca sveta in človeške zgodovine. Apokaliptične misli zajamejo vsakogar, ki se resno poglubi v krhkost človeške eksistence in v neobvladljivost naravnih, vesoljskih in zgodovinskih zakonitosti. To osnovno danost človeškega bivanja znajo dobro izkoristiti apokaliptični pridigarji vseh časov, preroki konca sveta, ki jih tudi danes ne manjka, duhovna gibanja in sekte, komercialisti človekove psihe, ki na podlagi horoskopov, kart in magije napovedujejo prihodnost, in vsi tisti, ki hočejo za vsako ceno pregnati človekov prastrah pred katastrofalnim koncem sveta.

Evangeljski odlomek 33. navadne nedelje dokazuje, da je bilo apokaliptično občutje zelo navzoče tudi v govorici Jezusovega časa: vojne, vstaje, potresi, kužne bolezni, grozote, velika znamenja na nebu, sovraštvo med narodi itn. Jezus svoje učence najprej posvari pred pridigarji konca sveta in pravi: "Ne hodite za njimi!" Čeprav on sam uporablja apokaliptični slovar, svojega pogleda v prihodnost ne gradi na strahu, ampak na kvaliteti sedanjega bivanja. Njegova vzpodbuda pomirja in človekovemu notranjemu občutju vrača normalen utrip in pravo temperaturo. Razgreti fantaziji in nemirnemu iskanju gotovosti sredi usodnih in včasih katastrofalnih dogodkov človeške zgodovine želi ponuditi svojo alternativno in pomirjajočo vizijo prihodnosti. Le-ta temelji na sedanjosti, na delih vere, upanja in ljubezni. To so trije temelji človeške in krščanske eksistence, ki zmorejo dokončno pregnati strah in zbežnost.

Ko vas bodo begale misli o koncu sveta, pravi Jezus svojim učencem, izkoristite priložnost za pričevanje. Tudi kadar boste na svoji koži občutili grozljivost zla, ker vas bodo preganjali, sovražili, obtoževali, vas metali v ječe, ne izgubite upanja, še bolj postanite "moje priče". "Jaz vam bom namreč dal usta in modrost". Ljubite, verujte in upajte! Vaše pričevanje bo pričevanje za resnico, za tisto kraljestvo, ki ni od tega sveta: kraljestvo pravičnosti in miru, strpnosti, odpuščanja in ljubezni. "S svojo stanovitnostjo si boste pridobili svoje življenje". Stanovitnost v dobrem, ki jo izkajujemo v delih ljubezni, v delih vere in delih upanja, bo tudi nas, kristjane današnjih dni, odrešila strahu in nas približala Kristusovi gotovosti, da je vse, kar se zgodi, v naše dobro in že zapisano v večni božji načrt odrešenja.

Sredi morja, ki simbolizira zlo, Kristus "počiva", vabi k zaupanju

KRISTJANI IN DRUŽBA

KJER SI ZAČETEK IN KONEC ŽIVLJENJA PODAJATA ROKO

OKNO POD CIPRESAMI

Tudi letošnji praznik Vseh svetih je mimo, obiskali smo grobove naših rajnih. Posredno smo se spomnili edine gotove resnice-smrti, ki jo nosi v sebi vsako življenje.

Kristjani verujemo, da je po smrti večno življenje, ker bi bila sicer naša vera prazna. Vseeno pa smo navezani na spomine in grobove pokojnih. Človek je namreč zavezan življenju in prav življenje nas sili, da se spominjamo naših rajnih. Navidezen paradoks je v gornji trditvi, a to ni, če vemo, da je človek že v davnih časih skrbel za pokop svojih ljudi veliko pred pojavom verstev, ki imajo skoraj vsa do posmrtnih človeških ostankov spoštljiv odnos. Nekateri antropologi celo trdijo, da je človek postal človek šele takrat, ko je začel pokopavati svoje vrstnike, ko je začel shranjevati posmrtno ostanke vrstnikov na grobiščih. O tem nam pričajo arheološka najdišča, tudi na Slovenskem jih imamo nekaj. Krščanska vera se je pri pogrebni obredih navezala na stare običaje. Naravnost pretresljivo pa je Kristusovo sporočilo vsem ljudem, da se s smrtjo naše življenje na Zemlji sicer res konča, da pa nas po njem čaka večno življenje. Tisti, ki verujemo v to, smo vseeno najprej ljudje in potem kristjani. To pišemo zato, ker le tako lahko razumemo našo navezanost na življenje in na spomin na mrtve. Tudi tisti, ki nimajo milosti vere ali pa vere razumsko ne morejo ali nočejo sprejeti, so vseeno navezani na spomin na rajne. Tudi pri njih vidimo, da se v bistvu zavedajo nečesa, kar presega človeško življenje in

jih odpira v večnost. Kristjani pravimo, da je smrt pravzaprav okno v večnost, vrata, ki vodijo v večni Mir in večno Veselje. Človek, ki ne veruje, tega najbrž ne more sprejeti, vseeno pa pušča odprto vrsto vprašanj, na katero, če je pošten iskalec odgovorov, ne najde zadnjega odgovora, kajti tega lahko da le vera.

Tišina in šepet cipres nad našimi grobovi, lučka na gomilah, spomeniki in sveže krizanteme, skromnost in lepota naših vaških pokopališč, zbrana molitev duhovnika nad grobom rajnega, vse to nam govori o naši končnosti in zavezi življenju, vernikom pa tudi o večnem življenju. Ko se v novembru spominjamo vseh rajnih, si ne moremo dati vseh odgovorov, a vseeno hodimo na pokopališče, kjer se spomini na rajne mešajo z molitvijo, kjer se misel na smrt meša z upanjem na zdravo in dolgo življenje, kjer si začetek in konec življenja podajata roko.

Nekaj globoko plemenitega je v teh lepih običajih, ki vnašajo v naše družine mir in povezanost, nas silijo, da se zamislimo nad svojim življenjem, ki večkrat ni vredno človeka. V spominu in molitvi za rajne je veliko več, kot smo si sami pripravljeni priznati, saj rajne nosimo v srcu, spomin nanje zbledi šele po desetletjih, morda samo z našo smrtjo.

Ko se peljete mimo pokopališča v Vipavi, se ozrite na napis nad vhodom. Kratek in jednat je: "Umrli boš!" Zgovoren, da je kaj, mar ne? Vera v posmrtno življenje pa je več kot le uteha, pravzaprav je nadaljevanje našega življenja, vsebuje pa umirjeno in pošteno držo pred vsako človeško smrtjo. Že res, da je tudi nas z vsako smrtjo naših dragih nekaj manj; že res, da je ni solze, ki bi materi ozdravila bolečino po mrtvem sinu, a še kako res je, da tudi spomin na drage pokojne pomaga lajšati hrepenenje po Večnem. JUP

OB DNEVU VSEH SVETIH

KAKO SPOŠTUJEMO UMRLE IN
ZA NJIMI ŽALUJOČE?! (3)

STANKO ŽERJAL

4. Tudi v spoštovanju spomina umrlih se javna uprava ali javni upravitelji, torej birokracija, preveč izmikajo svojim dolžnostim, kadar poklicni demagogi zavajajo tako imenovane široke ljudske množice v grde diskriminacije. Naj mi na primer kdo pove za občino ali župnijo ali večjo vas, kjer na spomenikih padlim iz zadnje vojne ni v seznamu dobromiselnih borcev vklesano tudi ime kakega kriminalca, ki je pohitel v partizanske vrste zatirat in preganjati in neredko krivično ubijati demokratično misleče rojake, narodnjake bolj kot tujca okupanta v prvi skrb, da bi si pridobil tako zasluženje, ki mu bo prineslo tudi kako premoženje. Naj mi kdo imenuje občino ali župnijo ali večjo vas, kjer bi poleg kakega redkega resničnega izda-

jalca ne bilo pobitih večje število nedolžnih, zgolj idejnih oporečnikov - demokratičnih in narodno zavednih - in se njih spomin še danes blati. In če široke ljudske množice nimajo in odobravajo take diskriminacije, zakaj javni upravitelji, birokrati in politični vodniki in vzgojitelji mladine molčijo pred takimi žalitvami umrlih in njihovih sorodnikov? Pod to poglavje sodi tudi še globoko odprta rana pobitih domobrancev. Na to rano zliva slovenski objavitelj še vedno toliko gnojnice, da je potrebna o tem daljša, dokumentirana razprava za prikaz resnice, avtentične zgodovine o šestih in ne le o dveh taborih, ki so delili Slovence med zadnjo vojno. Mrtvi imajo pravico do dobrega imena in do spoštovanja enako kakor živi. Razlika je le ta, da se rajniki ne more več odpovedati tej pravici, kdor še živi, pa se lahko odpove ugledu in dobremu imenu.

V pisani in govorjeni besedi se mnogo visoko in nizko stoječih Slovencev te pravice poslužuje tako, da blati spomin nedolžnih žrtev in poveličuje spomin njihovih krvnikov. Tako zapravljajo svoj ugled in svoje dobro ime. Svoboda jim. Vsakdo se ima pravico blamirati. Nikakor pa nima te pravice javni funkcionar, ki upravlja umiranje in pogreb in spomin na umrle, niti ne učitelj ali profesor, ki poučuje novejšo zgodovino, niti ne časnikar, publicist, ljudski tribun v svojih govorih itd. Zopet odpiram obširno poglavje o petdesetletnem pranju možganov s kužnimi deterzivi ne le v Sloveniji, ampak tudi pri nas v zamejstvu.

Spominski dan vseh mrtvih mi zbuja to razmišljanje v štirih aspektih: kako birokrati in javni delavci upravljajo umiranje, pogreb, pokopališča, spomin - rajnikih.

KONEC

ODTEGLJIVI
PRISPEVKI,
IZBIRA ZA
SOLIDARNOST

Nabirka odtegljivih prispevkov za vzdrževanje duhovnikov* je znašala v l. 1997 42 milijard in 157 milijonov lir, kar je za 206 milijonov manj kot leto prej. Manj je bilo tudi darovalcev: 166.840 jih je bilo v l. 1996, 159.420 pa lani. Čeprav gre za padec prispevkov, se na prvi pogled zdi, da je 42 milijard lir veliko. Vseeno povejmo, da znaša ta znesek samo nekaj več kot 90 tisoč lir na mesec (bruto) na vsakega od 38 tisoč duhovnikov! Kot je dogovorjeno s konkordatom, še drugi viri krijejo letne potrebe naših duhovnikov: prihodki župnij in od nekdanjih nepremičnin (42% vsega), del prihodkov od davka Osem od tisoč (53% vsega). Tako vidimo, da odtegljivi prispevki za vzdrževanje duhovnikov krijejo le 5% letnih potreb duhovnikov. Zato je vsak nov prispevek izrednega pomena iz dveh razlogov: zato, ker neposredno pomaga vzdrževati 38.000 duhovnikov in ker priča o skupnosti, ki ni gluha, ko gre za potrebe cerkvene skupnosti.

Osrednji inštitut za vzdrževanje duhovnikov skrbi za vse duhovnike. Še danes ne vedo vsi, da za škofijske duhovnike ne skrbi več država, z novim konkordatom l. 1984 namreč za duhovnike skrbijo verniki sami. Osrednji inštitut enako poskrbi za vsakega duhovnika, da lahko le-ta spodobno živi.

Omenili smo že soudeležbo v življenju Cerkve tudi kot o notranji potrebi zrele vere, ki vernike sili k soodgovornosti in le-ta presega krajevno Cerkev. Res je, ne poznamo vseh duhovnikov, ki jim lahko prispevki pomagamo, kot ne poznamo vseh ubogih, bolnikov, vseh mladih ali tistih družin, katerim vsak dan duhovniki pomagajo. Pa je res potrebno, da damo naši solidarnosti vedno obraz?

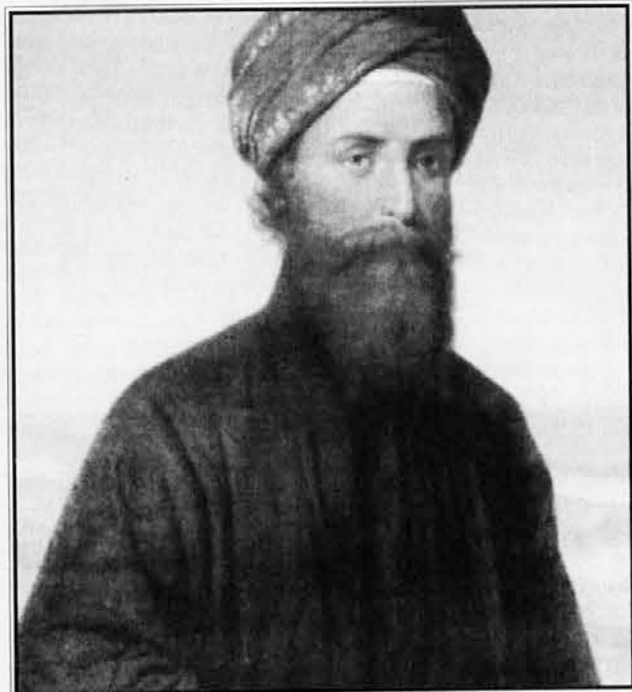
Pomislimo na 500 tisoč ljudi, ki so od l. 1989 s prispevki za vzdrževanje duhovnikov Osrednjemu inštitutu pomagali tudi našemu župniku in toliko potrebnim ubogim, otrokom in družinam v težavah, katerim je naš župnik lahko pomagal tudi zaradi njihovega prispevka! To je konkretna pomoč naši Cerkvi, ki nam je vedno blizu.

* Poleg dejstva, da imajo ti prispevki velik pomen za Cerkev, imajo prispevki za vzdrževanje duhovnikov tudi neke ugodnosti: če jih oddaste do 31. decembra letos, jih lahko v celoti odštejete (do dveh milijonov lir) v prihodnji davčni prijavi in tako prihranite na znesku, ki ga morate plačati. (Zakon 222/85 D.P.R. 917/86). Obrazce tekočega računa št. 57803009, ki so že naslovljeni na Osrednji inštitut za vzdrževanje duhovnikov, dobite v vaši župniji ali pa na pošti uradih. Odtegljiv prispevek lahko oddaste tudi pri Škofijskem inštitutu za vzdrževanje duhovnikov ali pa z bančnim nakazilom.

ZASLUGE VELIKEGA SLOVENSKEGA MISIJONARJA 19. STOLETJA

IGNACIJ KNOBLEHAR IN USTANOVITEV "MARIJINEGA DRUŠTVA"

MARIZA PERAT

Ko se je Ignacij Knoblehar leta 1850 iz Khartouma vrnil v Evropo, da bi tu poiskal pomoč za svoj misijon, je odšel tudi na Dunaj.

Tu je že od leta 1829 delovala Leopoldinska ustanova, katere naloga je bila, da je podpirala misijone v Severni Ameriki. Takih ustanov oz. društev je bilo takrat v Evropi več. Najstarejše med njimi je bilo Društvo za širjenje vere iz Liona, ki je bilo ustanovljeno leta 1822; po njem so se več ali manj ravnala tudi ostala evropska Društva.

Tudi Knoblehar je za pomoč svojemu misijonu oz. črncem v osrednji Afriki želel ustanoviti podobno družbo, saj se je zavedal, da bo misijon le tako mogel uspevati. Res je takoj po svojem prihodu na Dunaj z odobrenjem vseh avstrijskih škofov ustanovil društvo, ki naj bi pomagalo osrednje-afriškemu misijonu. Društvo je imelo pravno podlago in je s tem postalo javna ustanova bodisi v Avstriji bodisi zunaj nje in bodisi v odnosu do Svetega sedeža.

Novoustanovljeno društvo je imelo nalogo širiti krščanstvo in omiko med črnci, borilo se je proti lovu na črne sužnje in si prizadevalo za odpravo sužnosti. Za zavetnico društva je Knoblehar izbral Mater Božjo ter društvo po njej imenoval "Marijino društvo" (Marienverein). Za praznik Društva je bil določen 8. september, vrhovni zaščitnik nove ustanove pa je postal praški nadškof, kardinal Schwarzenberg, ki je tudi potrjeval člane odbora.

V odboru Društva so bile najuglednejše dunajske ose-

nosti. Predsednik Društva je bil dunajski prošt in posvečeni škof Andrej Mešutar, Slovenec po rodu. "Marijino društvo" se je kmalu razširilo po vseh avstrijskih škofijah. Njegovi člani so za misijon vsak mesec prispevali pet krajcarjev. Vsak dan so tudi molili očenaš, zdravamarijo in dodali še vzklik: "O, Marija, nebeška Kraljica, prosí za nesrečne zamorce, da bodo deležni obljub Kristusovih!" Poseben prispevek je pošiljal tudi cesarski dvor. Slikar Janez Stadlinger je izdelal tudi posebno društveno sliko. Predstavljala je zamorsko mater, vklejano za roke in noge; prosičar dviga desnico k Mariji, ki drži v roki Dete Jezusa. Zamorka ima enega otroka v naročju, eden stoji ob njej; tretji, tudi že vkovan v verige, pasedi žalostno sklonjen za njo.

Društvo je vsako leto izdajalo letno poročilo o delova-

nju misijona ter pregled o dohodkih in stroških društva. Letopis je izhajal od 1852 do 1862, in sicer v 20.000 izvodih, tiskala pa ga je brezplačno dvorna tiskarna. L. 1862 so namreč misijonarji, kar jih je še preživelo, zaradi nezdravega podnebja bili prisiljeni, da so se umaknili. Osrednje-afriški misijon je tako l. 1863 izgubil samostojnost in prešel pod upravo apostolskega delegata iz Egipta. Nanovo je misijon zaživel šele leta 1867, ko je za njegovega provikarja bil imenovan Comboni, ki pa je središče misijona prenesel proti jugozahodu, v bolj suho in zdravo podnebje.

Novoustanovljeno Marijino društvo so škofje tedanje Avstrije vneto priporočali duhovnikom in vernikom. Tudi Zgodnja Danica je zanj prinesla oglas že 26. januarja 1851. Ljudje so za novo društvo bili takoj navdušeni. Po vsej dr-

žavi so tudi razpošiljali drobne knjižice z naslovom: "Misijon v osrednji Afriki za spreobračanje črncev in Marijino društvo. Poziv!" V knjižici so bila poročila o delovanju misijona, vabilo za prispevke ter društvena pravila. Knoblehar je Društvo postavil pod zaščito Avstrije, kar je ostalo v veljavi tudi po njegovi smrti. To zaščito so z velikim zadovoljstvom sprejeli tudi Knobleharjevi italijanski sobratje, doma iz severnoitalijanskih pokrajin, ki so takrat spadale pod Avstrijo, saj so se zavedali, da iz takratnih razkosanih italijanskih držav, pa tudi iz ostale Evrope, niso mogli pričakovati dosti pomoči.

Društvo je misijonu nudilo izredno pomoč, tako gmotno kot duhovno, saj so prav preko njega misijonarji čutili, da niso osamljeni, ampak da imajo mogočno zaledje, ki jih gmotno in duhovno podpira. To pa je prav za kartumski misijon, ki je veljal za najtežjega izmed vseh, v katerih so delovali misijonarji iz takratne Avstrije, bilo življenjskega pomena. Poleg tega sta zavod Propaganda Fide in Sveti sedež ravno v tistih letih imela velike težave zaradi političnih razmer v Evropi in nista mogla misijonarjem nič pomagati.

Ustanovitev "Marijinega društva" je zato bila za afriški misijon neprecenljive važnosti, saj je Društvo misijon oskrbovalo ne le z gmotnimi sredstvi, ampak tudi z misijonarji. Brez tega društva bi delovanje misijona v osrednji Afriki bilo nemogoče in posledice tega bi bile še danes vidne, saj sta se prav po zaslugi Knobleharjevega misijona v tem delu Afrike začela širiti krščanstvo in omika.

SVETNIK TEDNA

17. NOVEMBRA

SILVESTER ČUK

ELIZABETA OGRSKA,
KNEGINJA

Po Jezusovih besedah: "Po tem bodo vsi spoznali, da ste moji učenci, če boste ljubili drug drugega", ki jih je v svojem evangeliju ohranil apostol Janez, je Kristusova Cerkev od vsega svojega začetka do današnjih dni imela za eno svojih prvih nalog pomagati tistim, ki so v kakršni koli stiski. Resnični kristjani so se odlikovali v ljubezni do bližnjega že davno pred tem, ko je bila ustanovljena Karitas, cerkvena organizacija za pomoč vsem potrebnim. Karitas je latinska beseda, ki pomeni ljubezen, in sicer dejavno, pomagajočo. Pri nas je Karitas mogla zaživeti šele leta 1990, ko je Cerkev dobila nekaj več svobode za svoje delovanje. Zavetnica Karitas je sveta Elizabeta Ogrska. Ta svetnica, ki je umrla zelo mlada, je stregla ubogim in bolnim, ker si je vzela k srcu, kar je dejal Jezus v svojem govoru o vesoljni sodbi: "Karkoli ste storili enemu izmed teh mojih najmanjših bratov, ste storili meni."

Elizabeta Ogrska, mejna grofica ali kneginja Turinjska, se je rodila leta 1207 na Ogrskem očetu kralju Andreju II. Arpadoviču in materi Gertrudi Andechs-Meranski (iz plemiške družine, ki je imela obsežno posest na naših tleh s središčem v Kamniku). Komaj štiriletno so jo 1211 zaročili s turingijskim mejnim grofom Ludvikom IV. in odtlej je živela na gradu Wartburg v Turinjski. Poročila se je leta 1221, ko ji je bilo štirinajst let. Že naslednje leto je rodila prvega otroka, sina Hermana, dve leti kasneje hčerko Zofijo, tri leta za njo pa še hčerko Gertrudo. Ta se je rodila po očetovi smrti. Ludvik je namreč umrl leta 1227 v Otrantu na poti v Palestino, ko se je pridružil križarski vojski.

Po moževi smrti je Elizabeta zapustila Wartburg ter odšla v Eisenach, kasneje pa v Marburg. Živela je zelo skromno. Na veliki petek se je z rokami na oltarju frančiškanske cerkve v Marburgu odrekla vsemu posvetnemu blišču. Z veliko vnetostjo se je posvečala delom usmiljenja. V Marburgu je z lastnimi sredstvi dala zgraditi bolnišnico, kjer je zbrala najrevnejše bolnike ter jim potrpežljivo stregla. Njen spovednik Konrad iz Marburga, ki je napisal njen prvi življenjepis, jo slavi kot tolažnico ubogih in okrepčevalko lačnih. V njem med drugim piše: "Kljub njenim številnim delom usmiljenja, Bog mi je priča, sem redko videl ženo, ki bi bolj gojila molitveno življenje; nekateri redovniki so često videli, kako ji je čudovito žarel obraz, ko je prišla na skrivnem molit, in kakor da so ji sončni žarki prihajali iz oči. Pred smrtjo sem jo spovedal, in ko sem jo vprašal, kaj bo z njenim imetjem in obleko, je odgovorila, da je že vse, kar so mislili, da ima, last revežev."

Umrla je stara komaj 24 let, 17. novembra 1231. Na njenem grobu so se že naslednji dan po pogrebu začeli goditi čudeži, zato jo je papež Gregor IX. leta 1235 razglasil za svetnico. Za svojo zavetnico so si jo izbrale dobrotelne ustanove, med njimi tudi Karitas.

Na današnji dan godujejo mnoge naše Elizabete, Betke, Lize, Elze, Elice, Jelice, Špele in Spelce.

S 3. STRANI

MED ŠTUDIJE IN CERKVIJO

Predstavite nam ekipo, ki Ognjišče "dela" iz meseca v mesec bolj zanimivo.

Te vaše pohvale sem zelo vesel. Jaz namreč nimam vedno takega občutka in gorje mi, ko bi se zazibal v zadovoljnosti s svojim delom. Glavni in odgovorni urednik Ognjišča je od rojstva te revije Franc Bole. Zaradi raznovrstnih obveznosti se uredniškemu delu nekoliko izmika in ga prepušča drugim. Drugi najstarejši po stažu je Silvester Čuk, "legenda" Ognjišča, kakor ste ga vi imenovali v enem svojih prijaznih člankov. Leta in leta že oblikuje Ognjišče, neutrudno piše in pripravlja članke ter pregleduje vse, kar gre v tisk. Najmlajši sodelavec pa je Tino Mamić. Pred dnevi je diplomiral. Dobrodošla sta mlada moč in svež veter v našem uredništvu. Poglejte zase bi zaslužil tehnični urednik

Marko Čuk. Do pred kratkim je zanj veljalo, da gre vse, kar se natisne pod značko Ognjišča, skozi njegove roke. Je stavec, oblikovalec, računalničar, tehnični urednik, skratka neverjetno marljiva in požrtvovalna osebnost.

Mladi ste, polni elana, danes uveljavljeni časnikar, ki dobro pozna tudi naše težave v zamejstvu, saj vas veže prijateljstvo z nekaterimi duhovniki pri nas, poznate tudi več javnih ljudi. Povejte nam, kdaj ste se začeli zanimati za Slovence v Italiji.

Težko bi vam povedal datum, kdaj sem se začel zanimati za Slovence v Italiji. V moji zavesti so, odkar pomnim, morda tudi zaradi tega, ker sem živel v bližini meje. Zanimanje so okrepile ose-

ne vezi. Tu ne morem imenovati ljudi, ki jih poznam v zamejstvu, ker jih je preveč in bi komu lahko naredil krivico. Brez dvoma je moje vezi z zamejstvom utrdil štandredski župnik Karel Bolčina. Z njim sva bila sošolca na teološki fakulteti. V pogovorih z njim in drugimi duhovniki ter laiki sem spoznal precej težav in svetlih strani iz življenja Slovencev v Italiji. Velikokrat bi se rad prišel v zamejstvo, a mi čas preprosto tega ne dopušča. Naj se tukaj vsem iskreno opravičim za to.

Morda nenavadno vprašanje, ki ga duhovniku najbrž iz obzirnosti ne postavljamo. Kot Vipavec ste odšli na obalo. Vas kdaj prevzame domotožje?

Škof je bil z mano takten in me je počasi "oddaljeval" od Vipavske. Najprej me je dal v

Sežano in nato v Koper. Pa šalo na stran. Duhovnik naj deluje tam, kjer je. Domotožja po Vipavski nimam, saj se večkrat tja vračam (končno saj to ni na koncu sveta), pa tudi kaj dosti časa nimam za domotožje. Res pa je, da sem se najprej počutil v Kopru in obalni miselnosti kot popolni tujek. Ljubljana mi je bila neskončno bolj blizu. Z leti pa odkrivaš, da so povsod dobri ljudje, da Bog povsod deluje in naklanja svojo milost. Danes se zavedam, da moram oznanjati evangelij tam, kjer sem. Večkrat mi prihaja na misel Jezusovo naročilo, naj vsem oznanjamo evangelij. In če je težko, ko oznanjamo evangelij? Jezus je to predvidel in nam takoj za naročilom o oznanjevanju dal obljubo: "Jaz sem z vami vse dni" (Mt 28, 20b). To misel mi je čudovito izrazil pisatelj Rebutla ob čestitki za mašniško posvečenje: "Vstali bo z Vami. Vaša pomoč, Vaša tolažba, Vaše plačilo."

JUBILEJNO POTOVANJE Z NOVIM GLASOM V SVETO DEŽELO IN NA GORO SINAJ

OB JUBILEJNEM LETU 2000 VAS VABIMO NA IZREDNO
ROMANJE V SVETO DEŽELO IN NA GORO SINAJ
OD 11. DO 18. FEBRUARJA 1999.

Na osemdnevno potovanje bomo pod strokovnim vodstvom obiskali vse najvažnejše kraje iz Jezusovega življenja. Pot nas bo vodila od Galileje do Judeje z viškom obiska v Jeruzalemu. Nato se bomo podali na goro Sinaj, kraj božjega razodetja, kjer je Mojzes prejel 10 božjih zapovedi, in obiskali samostan svete Katarine.

Odhod z letališča v Ronkah, kamor se bomo tudi vrnili.

Cena potovanja znaša 1.580.000 lir; akontacija ob vpisu 300.000 lir. Potreben je potni list oz., kdor želi skupinski potni list, naj ob vpisu dostavi na našem uredništvu kopijo veljavne osebne izkaznice.

Podrobnejše informacije in program potovanja dobite na našem goriškem ali tržaškem uredništvu.

OB ODPRTJU GORIŠKE SPOMINSKE RAZSTAVE

ČERNIGOJ NA OGLED

SAŠA QUINZI

Vse od skupinske razstave zamejskih umetnikov ob odprtju prenovljenega središča so si pri Kulturnem centru Lojze Bratuž prizadevali, da bi primerno obeležili obletnice primorskih likovnih ustvarjalcev. Tako so se zvrstile razstave, posvečene Spacalu, Pilonu in Gorsetu, tokratna pa predstavlja dela iz goriških in tržaških zasebnih zbirk slikarja in grafika Avgusta Černigoja in se vključuje v širši krog prireditvev ob stoletnici umetnikovega rojstva. Odprtveni večer v sredo, 4. novembra, je uvedel Peter Gus, ki je na violino zaigral Merkušjevo skladbo; prisotno publiko je v imenu centra pozdravila Franka Žgavec, lik umetnika pa je prikazal prof. Joško Vetrh, ki je prispeval tudi besedilo v priložnostnem katalogu.

Avgust Černigoj se je rodil v Trstu 24. avgusta 1898, na njegov umetniški nazor pa je odločujoče vplival študij v Nemčiji v letih 1922-24 prej na Münchenski Akademiji in nato predvsem v weimarskem Bauhausu. Takoj po vrnitvi je leta 1924 v Ljubljani organiziral prvo konstruktivistično razstavo na Slovenskem, leto kasneje pa v Trstu ustanovil konstruktivistično skupino: s tem ni bil le prvi konstruktivist v takratni Sloveniji, temveč tudi "edini v Italiji" (P. Krečič). Trideseta leta so za Černigoja pomenila preobrat k "neorealizmu", preživljati pa se je moral z okraševanjem čezoceanskih ladij, kot dekorater, med vojno pa s poslikavanjem cerkva. Od leta 1946 do upokojitve leta 1970 je poučeval na slovenskih višjih šolah v Trstu in se ob tem še naprej vneto predajal umetniškemu snovanju. Za življenjsko delo je leta 1978 prejel Prešernovo nagrado; umrl je 17. novembra 1985 v Sežani.

Razstava obsega nad 130 del iz goriških in tržaških zasebnih zbirk, ki so v glavnem neobjavljena in širši publiki nepoznana, in čeprav nima siste-

ki so skoro slučajno zbrani na improviziranem podstavku-stolici. Likovna govorica pa je preiščena in vodi v novo abstrakcijo: figure so zreducirane v geometrijske oblike, uokvirjene z debelo črto, barva je zadržana, kompozicija uravnotežena. *Mise en page* pa spominja na fotografski portret iz tridesetih let.

Obsežen sklop del predstavlja krajine, predvsem morske, s slovensko in istrsko obalo ter tržaško okolico. Naravna podlaga je povsod razpoznavna in berljiva; pogosto zasledimo

matičnega značaja, nam ponuja dokaj popolno podobo umetnika, ki se je skozi svoje življenje uspešno spoprijemal z raznovrstnimi tematikami (scenske zasnove, krajine, tihožitja, portreti, akti, abstraktne kompozicije), se preizkušal v številnih tehnikah (olje, grafika, kolaži, kiparstvo itd.) in stalno posodabljal likovno govorico. Kako radikalen je bil preobrat po izkušnji v Bauhausu, nam kaže že primerjava med kmečko hišo iz okolice Postojne iz leta 1921 in konstruktivističnimi deli, med katerimi velja omeniti znani Kosovelov portret, ki v shematičnih geometrijskih oblikah in črnatih kontrastih izlušči pesnikov obraz. Pozornost vzbuja serija tihožitij iz petdesetih let. Naslikani so preprosti, vsakdanji predmeti (vaze, steklenice, pipa),

priče človeškega dela - naj si bodo arhitektonski elementi, stroji ali ribiške mreže in barke; kompozicija - notranji red slike je zopet abstrakten. K vedutam, krajinam in mestnim izsekam se je Černigoj stalno vračal v grafikah (*Barkovelj, Koper*), risbah (*Vielle-Ville*), akvarelih (*Sv. Lucija pri Portorožu, Zaliv*). Razvoj abstraktne likovne govorice kažejo tista dela, ki jih lahko preprosto naslovimo *Kompozicije*. Slike so organizirane s pomočjo ortogonalno križajočih se črt, ki sestavljajo nekakšno nosilno ogrodje. Ta geometrična mreža pa postopoma prehaja v ozadje in končno izpade. Tudi na teh platnih je motiv včasih prepoznaven, v gledalcu pa odmeva - tako kot glasbena skladba - govorica geometrijskih barvnih lis, linije in prostora.

KLAVDIJI VONČINA NOVO PRIZNANJE

Novo stopnjo predstavlja t.i. informelno ali brezpredmetno slikarstvo (*Spazialità*), kjer je pri oblikovanju odločujoča črta, ki učinkuje bolj dekorativno kot ekspresivno.

Posebno poglavje so lepljenke (*Collage, Struttare per la strada, Treblinka*), kjer umetnik preproste, odvečne ali odpadne materiale industrijske civilizacije organsko vključuje v nove kompozicije. Černigoj se je spoprijel tudi z intarzijo (*Zadnja večerja*), mikavna lesena skulptura Čuk pa kaže na svojevrstvo, igrivo in obenem "kiromantično" poznavanje materiala umetnostnega snovanja.

Razstava bo na ogled le do 24. novembra: ob delavnih od 17. do 19., ob nedeljah pa od 10. do 12. ure.

Spet nas je razveselila novica, da je bila Klavdija Vončina, goriška pesnica in dolgoletna profesorica na naših šolah, deležna še enega lepega priznanja: njeno pripovedno delo *Contratto mortale* (Smrtonosna pogodba), ki ga je avtorica predstavila pred približno enim mesecem na goriškem gradu, se je uvrstilo v izbor finalistov 16. izdaje prestižne literarne nagrade *Premio Firenze - Omaggio a Mario Conti*, kateri so pokrovitelji Evropski parlament, pokrajina in občina Firenze. Priznanja bodo podelili 14. t.m. v dvorani znamenitega florentinskega Palazzo Vecchio. Obenem bodo objavili odlomek iz knjige v *Antologiji*, ki bo izšla ob tej priložnosti; pristavljeni bodo še avtorčin življenjepis, kritična utemeljitev žirije in spremna beseda literarnega kritika. Klavdiji Vončina naj gredo naše čestitke.

GOSTOVANJE PRIMORSKEGA DRAMSKEGA GLEDALIŠČA

NA POGORIŠČU NEŠTETIH CLOVEŠKIH ŽIVLJENJ... (2)

MARJANA REMIAŠ

Jutro, ko smo se odpravljali iz Zagreba, je bilo sončno in toplo. Sploh smo bili presenečeni nad temperaturami, ki so šele ob povratku, na prvi novembrski dan, pokazale prve zobe. Po zajtrku nas je čakala dolga in presenečenj polna pot proti Tuzli, v Bosno in Hercegovino. Veseli uspeha Plešaste pevke v Zagrebu, smo prisluhnili pripovedim gledališkega igralca Branka Ličena in soproge Slavice, ki sta med vojno pribežala iz Sarajeva,

ril na šestnajst kilometrov dolg srbski koridor na bosanskem ozemlju, ki ga domačini ljubkovalno kličejo "Arizona". Zato, ker se vzdolž ceste vije dolga jara kača stojnic, prvovrstnega kontrabanda, na katerih je mogoče za nemške ali bosanske konvertibilne marke kupiti dobresedno vse. Tuzla nas je pričakala umazana, neočiščena in v meglenem vremenu manj prijazna,

V Bosni smo našli na 16-kilometrski koridor "Arizona": ponujajo vse za nemške ali bosanske konvertibilne marke.

O ČEŠKO-NEMŠKI SPRAVI Z NEKAJ PRIPOMBAMI K SLOVENSKO-ITALIJANSKIM ODNOSOM (1)

PETER MERKŮ

UVOD

Ta študija obravnava boleče dogodke izpred druge svetovne vojne in po njej v tedanji Češkoslovaški in je nekakšno nadaljevanje *Primerjave med eksodusom iz Istre in onim iz Sudetov po drugi svetovni vojni*. Spomniti hočemo, da beži večinsko italijanski del prebivalstva iz Istre že med vojno in po njej v presledkih skozi trinajst let, odvisno pač od zgodovinskih faz pripadnosti tamkajšnjega ozemlja, ki je bilo najprej zasedbeni teritorij jugoslovanske armade, nato razdeljeno na ozemlje pod jugoslovansko oziroma zavezniško upravo, kasneje Svobodno tržaško ozemlje, a še vedno razdeljeno na cono A in cono B. Končno je po italijansko-jugoslovanskem memorandumu in poznejšem Osimskem sporazumu cona A pripadla Italiji, cona B pa dokončno Jugoslaviji.

Jugoslovanski državljani italijanske narodnosti v Jugoslaviji praviloma, v primerjavi z ostalimi neslovanskimi narodnostmi socialistične republike, ni bil diskriminiran in je imel kot pripadnik nacionalne manjšine precejšnje pravice. Iz Češkoslovaške je bil nemški del prebivalstva v glavnem izgnan v enem letu. Na Češkoslovaškem je državljani nemške narodnosti sko-

raj v vsakem primeru veljal za tujega državljanca.

Z dekretom češkoslovaškega predsednika republike dne 2. avgusta 1945, 1. paragraf, so češkoslovaški Nemci izgubili češkoslovaško državljanstvo. Šele pozneje se je njihov pravni položaj uredil.

Po izgonu je ostalo na Češkem še približno 200.000 Nemcev, po večini specializiranih delavcev z družinami, ki niso smeli zapustiti države. Ker niso bili več češkoslovaški državljani, so imeli zelo težko življenje. Šele 24. aprila 1953 so znova pridobili češkoslovaško državljanstvo. Z uradnim zakonom 27. oktobra 1968, ki je urejal pravni položaj manjšin, je bil tudi Nemcem priznan status narodne manjšine.

RAZLIKA: v Istri se je Italijanom priznal status narodne manjšine takoj po vojni, Nemcem v Sudetih pa šele mnogo pozneje.

Preidimo zdaj na najnovejše povojno dogajanje.

Po štiridesetih letih komunizma so leta 1989 na Češkoslovaškem v najkrajšem času propadle oblastvene strukture, k čemur je pripomogla - s tem, da ni intervenirala - tudi prisotna Rdeča Armada. Prehod v demokracijo je bil dokončan v piclem mesecu, ali točneje v času med veliko demon-

stracijo 17. novembra in proglasom prve demokratične vlade 10. decembra 1989. Osvoboditev je dosedla svoj višek 29. novembra 1989 z izvolitvijo Vaclava Havla za češkoslovaškega predsednika, kar je pol milijona ljudi veselo proslavilo na trgu sv. Vence-slava. S korenito ekonomsko reformo se je Češkoslovaška odločno preusmerila in prešla v kratkem času od kontroliranega k prostemu tržišču, kar je privedlo do velikanskega porasta cen in dokajšnje okrnitve socialnih storitev, vendar je narod disciplinirano in mirno potrpe.

Ustavna reforma pa ni bila tako uspešna. Slovaška, večna češkoslovaška "pepelka", je spoznala, da je napočil čas, ko lahko zahteva večje pravice pri vodenju države. Velika razlika med specifičnimi ekonomskimi problemi Češke in Slovaške pa je, poleg drugih dejavnikov, pripeljala do razkola. 25. novembra 1992 je parlament na legalen in miren način sprejel sklep o razdelitvi države na dva dela.

Po propadu komunizma in zedinjenju Nemčije je ta kaj kmalu spoznala, da bi bilo zanjo koristno, če bi si pridobila prijateljstvo Rusije in to iz več razlogov. Rusija je bila še vedno atomsko sila, bila je član Varnostnega sveta s pravico veta in je predstavljala količinsko in časovno velikansko tržišče. Za dostop do njega so bile potrebne dobre prometne zveze preko Češke in Poljske. S tega vidika je položaj Italije do Slovenije in Madžarske podoben, zato je italijanska želja po prijateljskem koridorju preko obeh držav razumljiva.

DALJE

kjer sta živel s hčerko in si v Sloveniji, v Solkanu, ustvarila novo življenje, čeprav je Branko Ličen rojen v Sloveniji, soproga Slavica pa v Srbiji. Branko je, glede na izkušnje in poznavanje poti, prevzel vodstvo naše gledališke karavane in nas varno in srečno pripeljal v Bosno in nazaj. V Orašju (Županija Posavska) smo tik pred hrvaško bosansko mejo Savo prečkali s tako imenovano skelo (še najbolj podobno porušenemu mostu bila edino prevozno sredstvo. Nismo bili sami; kar veliko se nas je nagnetlo na njeno površino, ki jo je usmerjal rečni vodni tok. Na splavu sem ponovno dala vbojme gospe, ki je tožila, da ima otroka v bolnišnici, denarja pa nič. Z nekaj desetaki hrvaških kun je lahko kupila dve kosili ali tri in preživela vsaj dan.

Na mejah presenetljivo skoraj vso pot nismo imeli velikih težav. Ob prečkanju slovensko-hrvaške smo morali urediti papirje, saj smo v treh avtobusih prevažali gledališke rekvizite in kostume. Z atakarnetom (dokumentom, ki vsebuje popis materiala) smo do vrnitve vozili brez težav; na bosansko-hrvaški meji pa so nas, željne, da pridemo čimprej v Novo Gorico, mučili z natančnim popisom številnih potnih listov, enotnih matičnih števil in drugih podatkov.

Prihod v Tuzlo nas je izmučil, saj smo se vozili več kot sedem ur. Po prehodu hrvaško-bosanske meje nas je Branko Ličen, na poti v Tuzlo, opozo-

kot sem pričakovala. Presenetili pa so me ljudje, ki smo jih srečevali. Z razliko od Hrvatov so prebivalci Bosne in Hercegovine prijazni, ustrežljivi in v svojem ritmu tudi delavni. Prijaznost smo občutili že v prvi "čevabdžinici", kjer smo se navečerali pred predstavo in preizkusili mesne specialitete bosanske kuhinje.

Še več so nam jih pripravili gledališčniki iz Narodnega gledališča v Tuzli, katerih gostje smo bili na predstavi in po njej ob stoti obletnici njihovega organiziranega gledališkega delovanja. Večerja s petjem in prešerno zabavo se je zavlekla pozno v noč. Še dobro, saj smo spali v domu za ostarele, ki ni nudil potrebnega hotelskega minimuma. Direktor gledališča v Tuzli Eldin Tabučić in umetniški vodja Nijaz Alispahić sta se nam zares posvetila in gledališčnikom iz Nove Gorice za popotnico poklonila šop novo izdanih knjig, ki imajo v porušeni in od vojne oropani Bosni posebno veljavo. Direktor našega gledališča Sergij Pelhan se jim je oddolžil z monografijo gledališča, pa tudi z emblematično mesta, ki ga je prinesel v imenu novogoriškega župana. Naslednje jutro so nas gostoljubno povabili na tipični bosanski zajtrk (litri kislega mleka, jogurt, kava, kajmak in mesni burek) in že nas je pogotnil avtobus. Odpotovali smo že zjutraj, da ujamemo nekaj orientalskega navdih, ki ga od nekdanj ponuja sarajevska Baščaršija.

KONEC

BALERINA V PRETRESLJIVI IZVEDBI LUČKE POČKAJ

Uvodni predstavi letošnje abonmajske gledališke sezone, Ibsenovi drama *Hedda Gabler*, v izvedbi SSG, ki nam je pustila nekakšno praznino v duši in grenak priokus v ustih, je sledilo gostovanje Mestnega gledališča Ljubljanskega - v Kulturnem domu v Trstu 6., 7., in 8., v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici pa 9. in 10. t.m. - z znanim delom *Tartuffe* velikega francoskega dramatika iz 17. stoletja, J. B. Molièra.

Ta do podrobnosti izpiljena t. i. visoka komedija je dobila svojo naravno podobo v zlahtni režiji priznanega režiserja Mileta Koruna - ki je ni izmislil s prisiljeno modernizacijo - in na skoro praznem, a z bistvenimi pripomočki opremljenem prizorišču scenografke Janje Korun, ki je poskrbela tudi za dognane kostume. Slavni komediograf in igravec Mo-

IVA KORŠIČ

lièr je napisal okrog trideset komedijskih del v poeziji in prozi. V njegovih igrarh, prepojenih s šaljivimi domislicami, večinoma prevladuje značajska komika s tipiziranimi liki. Preko teh Molièr z ostrimi bodicami smeši in neusmiljeno biča človeške slabosti, napake in si želi, da bi jih ljudje ob smehu spoznali in jih odpravili. Kritično ob-

RAZSTAVA ERNESTA PAULINA

SLEDI, ZNAKI, SIMBOLI

MARTA BENSÁ

V soboto, 31. oktobra, so v razstavnih prostorih goriške knjižnice odprli osebno razstavo Ernesta Paulina.

Rojen v Bellunu leta 1950, je obiskoval rokodelsko šolo za mozaik v Spilimbergu in se je kulturno izpopolnil na številnih potovalnih izkušnjah po Evropi. Od leta 1992 je aktiven na Goriškem in je domače okolje že presenetil z nekaterimi svojimi posebnimi "performansi".

Leta 1993 je s skupino Antemoliti izpeljal umetniško akcijo "proti mestni zgodovinski lažnivosti". Performans je uredil v lastni hiši v ulici S. Giovanni, ki je bila namenjena rušenju. Danes je njegova govorica predvsem figurativna; s pomočjo

slikarstva in kiparstva skoraj obsedeno osredotoča vso pozornost na telo kot simbol izvirne enote, ki se stalno razjeda in uničuje.

Posebno ljubi naravne elemente (gline, zemljo, premog, razno blago, žaklje, stari les) in jim poklanja novo obliko in globlji ter intuitivnejši pomen. Uporablja "težko" umetnost, kar ne odgovarja estetičnemu merilu lepote in prijetnosti, v kolikor skuša umetnik prikazati pravadno željo eksistence z močnimi in trpečimi simboli.

Paulin posveča veliko pozornost predmetom, ki niso več pomembni za tehnološkega človeka, tako da se poslužuje malih ostankov, ki nas ne približujejo oddaljeni preteklosti, in nas s tem opominja, da bomo kljub vsem nadgradnjam,

ki nas iz generacije v generacijo oblikujejo, ostali vedno vezani na lastno zemljo in na mater, ki nas je rodila.

V stekleni skrinjici kot v naravnem muzeju dobimo tako ogromne stare rože, okostje in zobe mesojedcev, kose staranega lesa in druge predmete, najdene na cesti, zakopane, odvržene, kot da bi nam hotel povedati, da tudi nekoristne stvari lahko postanejo prehod za simbolično vizijo. Razstava je pripoved, osredotočena na skrivnostih življenja, in pusti v gledalcu občutek nemirnosti; zaključuje se z usahljnim grmom, kot potrditev tega, kar je nekoč bilo. V tem splošnem pesimizmu, polnem korupcije, razjedanja, ki spominja na nordijski ekspresionizem, občasno posije bela luč, ki nas uvaja v možen mir in lepoto.

Razstava bo odprta do 19. novembra 1998.

NOVOSTI PRI MLADINSKI KNJIGI

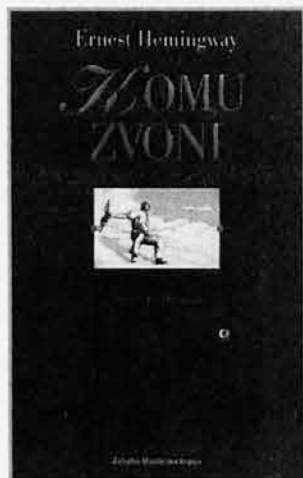
SVETOVNI AVTORJI V PREVODU

JURIJ PALJK

V četrtek, 5. t.m., so v Društvu slovenskih pisateljev v Ljubljani predstavili knjige drugega letnika zbirke, ki jo poznamo pod skupnim naslovom *Veliki večni romani*. Romane izdaja Založba Mladinska knjiga, letos pa je pred nami že drugi letnik izredno lepo oblikovanih in tiskanih knjig. O takih knjigah ponavadi rečemo, da jih je lepo že gledati in zato gotovo tudi prebrati.

Urednik celotne zbirke *Veliki večni romani* je književnik Aleš Berger. Prav on je predstavitev knjig tudi uvedel in dejal, da se že dalj časa na slovenskem knjižnem trgu čuti potreba po novih prevodih svetovno znanih romanov, ki so tudi na slovensko slovstvo zelo vplivali. Zato je tudi prišlo do zbirke *Veliki večni romani*, v kateri skušajo predstaviti nove slovenske prevode velikih avtorjev evropske in ameriške književnosti, take, ki so neposredno ali posredno vplivali tudi na slovenskega bralca.

Učna leta *Wilhelma Meistra*, 1. in 2. del, je naslov knjige velikega nemškega književnika Johanna Wolfganga Goetheja, ki je živel na prelomu 18. in 19.

stoletja. Knjiga velja poleg *Fausta* za temeljno delo nemškega slovstva in je vplivala tudi na slovensko literaturo, pa čeprav njegov prevod dobivamo šele po dobrih 200 letih. V slovenski jezik je Goethejevo mojstrovino preložil Štefan Vevar, ki je napisal tudi uvodno besedilo in na predstavitvi *Velikih večnih romanov* tudi govoril o pomenu dela, ki ga je veliki nemški pesnik pisal dobrih trideset let, imelo pa je velik vpliv tudi na Thomasa Manna.

Gospa Bovary je naslov romana francoskega pisatelja

Gustava Flauberta, ki ga je v sodobni slovenski jezik preložila Suzana Koncut. Aleš Berger je dejal o tem prevodu, da odgovarja potrebam današnjega časa, Suzana Koncut pa, da je Flaubertov roman še po 140 letih sodoben; med svojim prevajanjem pa je tudi ugotovila, da se slovenščina osupljivo hitreje spreminja kot pa francoski jezik. Poudarila je tudi, da je prišla pri novem prevodu *Gospa Bovary* bolj do izraza ostra meja med romantiko in čistim realizmom. Spremno besedo je romanu napisal Primož Vitez.

Proces je naslov znamenitega romana Franza Kafke, ki je s svojo zapleteno in mestoma vase zaprt, tematično prozo odprl vrata 20. stoletju in nakazal, kam bo šla literaturo. Izdaja njegovega romana je v prevodu Jožeta Udoviča, spremno besedo pa je napisal Tomo Virk, ki je dejal, da je Kafka pisal *Proces* neposredno po temeljitem prebiranju Svetega pisma, Dostojevskega in Kierkegaarda in med doživljanjem velike svetovne katastrofe, kar je vsekakor prva svetovna vojna bila. Kafkovega glavnega junaka v romanu *Proces* gospoda K je Tomo Virk primerjal s svetopisemskim Jobom. Razli-

ravnava tudi socialne pojave, ki označujejo njegovo dobo. Vsebinsko je napeta, polna spletk in nepredvidljivih zasukov.

Tudi njegov *Tartuffe*, ki se je že večkrat pojavil na slovenskih odrih, se predstavlja v verzih; v slovenski jezik jih je mojstrsko preložil Oton Župančič. Ob replikah stihov kar vrejo iz ust igralcev in iz njih v sočnem tonu izvemo, kako je svetohlin-ski, priliznjeni, pobožnjaški Tartuffe omrežil in popolnoma oslepil družinskega očeta, bogatega meščana Orgona. Ko prevarani Orgon končno spregleda, je že prepozno: Tartuffe je dosegel, kar je hotel. K sreči poseže višja oblast, policijski uradnik - dobrohotna pojava Poldi Bibiča -, predstavnik samega Sončnega kralja, ki kot vsemogočni deus ex machina v hipu razvozlja zapleteni voz in tako vzpostavi v družini in seveda družbi stari red. Le-ta pa bo, kot je upal Molièr, dokončno pokopan ob nastopu razsvetljenstva.

Vrhunski do skrajnosti opolzki oris ostudnega zapeljivca, zajedalca je izdelal Boris Ostan, naivnega, otročje zave-rovanega Orgona pa Zlatko Sugman; za svoja imenitna umetniška dosežka sta igralca prejela Borštnikovo nagrado. Poleg glavnih protagonistov je v igro vpletenih še enajst oseb, ki so jih izvajalci izrazito označili - spomnimo le na temperamentno igro Ljerkje Belak-Elmire in Maje Sugman-Pernellove ter živahne posege Jožice Avbelj-Dorine.

Ponedeljkovo ponovitev v Gorici si je ogledalo številno občinstvo, ki je dobro sprejelo Korunovo postavitev. Škoda, da so nekateri mladi v zadnjih vrstah tako brezobzirno preklepetali celo igro; morda niso ujeli smisla verzov ali pa niso bili dovolj pripravljeni za ogled tega Molièrovega dela.

KONCERT V SPOMIN NA TABORIŠČE V MARKAH

Pred časom smo pisali o taborišču v Urbisaglia v pokrajini Macerata v Markah. Članek je pripravila prof. Damjana Bratuž, ki sicer živi in deluje v Kanadi, prihaja pa večkrat k nam in zlasti kot glasbenica, da posreduje svoje bogate izkušnje na klavirskem področju - tudi našim mladim pianistom. V tem taborišču je bilo med vojno tudi več slovenskih rojakov zlasti z Goriškega, med njimi tudi pok. Rudi Bratuž, znana osebnost goriškega zlasti povojnega javnega življenja.

V soboto, 7., in v nedeljo, 8. novembra, je Urbisaglia priredila razne spominske svečanosti na te žalostne dogodke. Organizirali so posebno razstavo o taborišču z materialom, ki so ga imeli na razpolago. Glavni organizator je Društvo Italijana Izrael in tudi ti spominski dnevi v Markah se uvrščajo v širšem okviru in praznovanje petdesetletnice izraelske države. V nedeljo popoldne je imela pianistka Damjana Bratuž svoj koncert prav v spomin na vse, ki so v tem taborišču trpeli.

TOLMINSKI POKLON AVGUSTU ČERNIGOJU

Tudi knjižnica v Tolminu se je s svečanim odprtjem razstave Černigojevih del dne 30. oktobra lepo oddolžila umetniku ob stoletnici rojstva. Otvoritveni večer je lepo oblikovala tolminska glasbena šola z nastopom flavtistov, medtem ko je umetnika predstavila Lučka Čehovin, ravnateljica knjižnice iz Sežane. Naj spomnimo, da je že leta 1985 v Tolminu pregledna razstava Černigojevih grafik. Znano je, da je bil Černigoj izredno plodovit in raznolik ustvarjalec, ki je v našo umetnost uvedel konstruktivizem, za katerega se je navdušil na sloviti weimarski šoli Bauhaus. V Tolminu so razstavljena dela - pretežno iz zasebnih zbirk - v različnih tehnikah: zgodnje realistične risbe, nato grafike in kasnejša konstruktivistična dela. Razstava, ki bo na ogled do 30. t.m., bo ljubiteljem umetnosti morda odkrila kakšen nov vidik Černigojevega dela. (A. KLINKON)

GORA IN PESEM NOVA KNJIGA FRANCA ČERNIGOJA

Pisatelj Franc Černigoj, ki v svojih delih opisuje preteklost, tradicije in nasploh življenje na Gori (hrbovskem območju nad Vipavsko dolino), je izdal novo knjigo. Dal ji je naslov *Gora in pesem*. Antologijski izbor je opremil in z grafikami obogatil slikar Lucijan Bratuš. Misel iz neke pesmi, objavljene v novem delu opisovalca Gore, ki je prikladna za ta letni čas, se glasi takole: *Pridite k meni, jaz ožen gorim, v tej pozni jeseni krompir že diši in kostanji*. Spremno besedo knjigi je napisal Bojan Bratina, novo delo Franca Černigoja pa bosta jutri, v petek, 13. novembra, ob 18.30 v Lavričevi knjižnici v Ajdovščini predstavila knjižnica in Branko Lušina, lastnik založbe Branko v Novi Gorici. (M.)

SINDIKAT SLOVENSKE ŠOLE

SREČANJE Z OBČINSKO ODBORNICO

Odbornici tržaškega tajništva Sindikata slovenske šole, ki ju je za to poveril Enotni šolski odbor, sta se v četrtek, 5. novembra, sestali s tržaško občinsko odbornico za šolstvo Mario Tereso Bassa Poropat.

Kot piše v tiskovnem poročilu, ki smo ga prejeli, je Enotni šolski odbor že julija tega leta namreč prosil odbornico za srečanje, na katerem bi predstavil svoje predloge v zvezi z najnovejšimi preureditvami in vzdrževalnimi deli v korist slovenskih šolskih stavb, ki so v pristojnosti tržaške občine.

Na srečanju, na katerega so bili povabljeni slovenski občinski svetovanci, a se ga niso mogli udeležiti, je ugodoma upravna funkcionarka ga. D. Giorgi predstavila občinski načrt za preureditev oz. vzdrževanje nekaterih slovenskih šolskih struktur. Del posegov je občinski svet že odobril, druge pa predvideva občinski načrt za triletno 1999/2001, ki ga mora občinski svet še odobriti.

Nadalje sta predstavnici EŠO seznanili odbornico s predlogi, ki jih je izoblikoval Enotni šolski odbor na seji dne 1. julija letos. Ti so naslednji:

1) nujna je preureditev šolske stavbe pri Sv. Jakobu, kjer so otroški vrtec, osnovna šola Josip Ribičič in nižja srednja šola Ivan Cankar. Potrebno bi bilo pridobiti nove prostore, morda v bivši občinski pralnici, ter zagotoviti uporabo nove telovadnice v bližini;

2) nujna je preureditev šolskih stavb na Katinari, v katerih so osnovna šola Fran Milčinski in oddeljeni razredi nižje srednje šole Sv. Cirila in Metoda;

3) nujna je ureditev šolskih poslopij, v katerih delujeta osnovna šola Oton Župančič in nižja srednja šola Sv. Cirila in Metoda. Tu je potrebna preureditev stare šolske stavbe iz leta 1874, da se omogoči popoldanske dejavnosti in uvajanje nove teh-

nologije v šolsko delo. Središče pri Sv. Ivanu bi potrebovalo tudi menzo, katere bi se lahko poleg šoloobveznih otrok posluževali tudi dijaki;

4) zelo primerno šolsko poslopje v Gropadi bi lahko v prihodnje tudi preuredili.

Odbornica je zagotovila, da bodo te predloge preučili in se ob tem posvetovali s slovenskimi občinskimi svetovanci.

SAPRAMIŠKA V SVETOIVANSKEM MARIJINEM DOMU

V nedeljo, 8. t.m., je bila v dvorani Marijinega doma pri Sv. Ivanu druga abonmajška predstava v okviru Gledališkega vrtljaka, ki ga prireja Radijski oder in Slovenska prosveta. V gosteh je bilo Lutkovno gledališče iz Ljubljane, ki je nastopilo z igro Svetlane Makarovič *Sapramiška* v režiji Naceta Simončiča. Sicer bi morala biti na sporedu igra Zlatka Kriliča *Jajce*, pa je zaradi bolezni v ansamblu vsokročila *Sapramiška*. Dvorana Marijinega doma je bila nabito polna otrok, pa tudi staršev in sorodnikov. O predstavah Gledališkega vrtljaka bomo še pisali.

PRAZNOVANJE SV. MARTINA

Tudi na Tržaškem je naveda, da se primerno proslavi god sv. Martina (11. november), ko ponavadi pretočijo novo vino. Še posebej je to razvidno na Proseku, kjer je župnija tudi posvečena temu svetniku. Domači verniki so god svojega zavetnika počastili z verskimi obredi, veliko ljudi od blizu in daleč pa je v prejšnjih dneh in zlasti 11. novembra prišlo na Prosek, da bi obiskali stojnice, luna park in osmice, ki so jih odprla domača društva.

SLOVENSKO PASTORALNO SREDIŠČE V TRSTU

HVALEŽNICA 1998

Vrnili se bom k Očetu

Združeni s škofom na romanju proti hiši Očeta spoznavajmo večno božjo ljubezen.

Vsi verniki tržaške škofije pristrčno vabljeni k zahvalni maši, ki bo v stolnici sv. Justa v **nedeljo, 15. novembra, ob 16. uri**.

NEKAJ MNENJ POKRAJINSKEGA TAJNIKA PETRA MOČNIKA

TRŽAŠKA SSK SE PRIPRAVLJA NA POKRAJINSKI KONGRES

V nedeljo, 22. novembra, bo v dvorani Finžgarjevega doma na Opčinah potekal pokrajinski kongres stranke Slovenske skupnosti, na katerem bosta podana obračun in ocena političnega dogajanja v zadnjih dveh letih. Medtem pa so že stekli kongresi po nekaterih sekcijah (npr. v Nabrežini, Škedenju in na Repentabru), kjer so člani in somišljeniki SSK izvolili oz. potrdili vodstva in določili delegate za pokrajinski kongres.

Ravno danes bo potekal kongres zgošniške sekcije, jutri, 13. t.m., pa bo kongres svetoivanske sekcije. Ne gre pa za kongrese v klasičnem pomenu besede, čeprav prihaja do izvolitve sekcijških organov in delegatov. Mišljeni so namreč kot srečanja z rojaki, ki so odprta vsakomur in na katerih je govor tako o krajevni kot tudi o širši politični problematiki, kot npr. o Masellijevem osnutku zaščitnega zakona za slovensko manjšino, o šoli idr.

V krajšem pogovoru nam je pokrajinski tajnik SSK Peter Močnik podal strnjeno oceno teh prvih srečanj in nekaj pričakovanj v zvezi s kongresom, ki bo na Opčinah. Močnik je dosedanje udeležbo na srečanjih ocenil kot zadovoljivo, čeprav je opaziti postopno oddaljevanje ljudi, zlasti mladih, od politike. Med drugim je dejal, da je opazil, da se ljudje "segrejejo", ko gre za čisto krajevno, partikularno problematiko (težave z javno upravo, stiki z uradi, upravljanje teritorija idr.). Manj zanimanja pa je za širša politična vprašanja. Vzrok tega gre iskati tudi v tem, da je politika popolnoma odpovedala. Na to pa je treba reagirati, saj je politika še vedno skrb za skupnost. Po-

grešal je zlasti prisotnost mlajših. To pomeni, da bo treba z njimi začeti popolnoma novo politiko. Vprašati se bo treba, kako prepričati mlade ljudi, da so politični problemi tudi problemi njihove prihodnosti, in jih privedi do tega, naj vzamejo svojo usodo v lastne roke. Pri mladih je opazno tudi precejšnje pomanjkanje najosnovnejših informacij (od tu tudi nezanimanje). Ravno za-

to pa Mladinska sekcija SSK pripravlja brošuro o Tržaški hranilnici.

Tudi narodna zavest se manjša, tako da gre tu že za vprašanje preživetja naše skupnosti. Nehati je torej treba z igranjem s partikularnimi interesi in skušati dobiti skupen jezik, je še dejal Močnik. Pokrajinski tajnik Slovenske skupnosti si od kongresa pričakuje predvsem jasnih smernic, ki naj

jih delegati dajejo novemu vodstvu za strateško reševanje problemov manjšine. To je pomembno predvsem v tem trenutku, ki ga zaznamuje popolna politična zmeda tako na vsedržavni ravni kot tudi znotraj naše narodnostne skupnosti.

Tajnika Petra Močnika smo vprašali tudi, ali misli še kandidirati. Odgovoril je, da je njegov mandat vedno na razpolago tistemu, ki ga je izvolil. Vsi smo koristni, vendar se lahko živi tudi brez raznih posameznikov, saj je delo ekipno. Kongres je suveren in bo na ta način seveda tudi odločal.

DRUŠTVO SLOVENSKIH IZOBRAŽENCEV

ZAHVALNI KONCERT GALLUS CONSORTA

V ponedeljek, 9. novembra, je bil v Peterlinovi dvorani Društva slovenskih izobražencev v Trstu lepo obiskan in občuten koncert, posvečen violi da gamba. Slovenska prosveta je pred časom namreč podelila skupini Gallus Consort denarno vsoto, s katero je le-ta kupila vrsto viol da gamba, tako da se je s tem koncertom hotel oddolžiti.

Zgodovino in značilnosti viole da gamba je orisal prof. Miloš Pahor. Ta instrument je najbrž sinteza t.i. brenkala in

srednjeveškega glasbila s strunami in lokom. Verjetno je viola da gamba nastala v Španiji, izreden uspeh in razmah pa je doživela v Italiji, kjer je bodisi nadomeščala glasove v pevskem zboru bodisi podvojila pevce. Zanje je bila tudi zelo prijeten instrument za vajo. Iz Italije se je viola da gamba razširila na Anglijo, Nemčijo in zlasti Francijo, kjer je nastala najlepša literatura za to glasbilo, ki se je ravno v Franciji ohranilo najdlje. Vsekakor je proti koncu 18. stoletja izgi-

nila iz orkestrrov, vendar prihaja v današnjem času do obujanja tega instrumenta, ki je obenem tudi obujanje senzibilnosti za godala.

Koncert je obsegal sedem skladb petih avtorjev. Slišali smo tako Ricercato G. Bassana, Harke, Harke in A. Souldiers Resolution T. Humma, Sonato K. Abela, Recercada Primera in Recercada Segunda D. Ortiza in Sv. Ana si izprosi porod D. Slama. Izvajali so člani skupine Gallus Consort, in sicer Irena Pahor, Aleksija Leone, Marta Porro, Miloš Pahor, Martina Stepančič in Ennio De Matteis - vsi viola da gamba, ter Dina Slama - glas.

6. NOVEMBRA V GLEDALIŠČU MIELA

PREDSTAVITEV KNJIGE O NOVI SLOVENSKI POEZIJI

V petek, 6. t.m., je bila v gledališču Miela v Trstu predstavitev knjige *Nuova poesia slovena* (Nova slovenska poezija). Gre za zbirko poezije sedmih mladih slovenskih avtorjev, ki jo je v italijanščini in slovenščini uredil beneški časnikar Michele Obič. Večer so priredile Skupina 85, Zveza slovenskih kulturnih društev in Založništvo tržaškega tiska. Poleg predstavnikov prirediteljev, v imenu katerih

je spregovoril predsednik ZSKD Ace Mermolja (na sliki Kroma), sta spregovorila še urednik knjige Michele Obič in tržaški pesnik Roberto Denaro. Igralca Nikla Panizon in Danijel Malalan pa sta recitala pesmi avtorjev, ki so prisotni v Običovi knjigi: Aleša Debeljaka, Alojza Ihana, Taje Kramberger, Matjaža Pikala, Petra Semoliča, Aleša Štegerja in Uroša Zupana.

TRADICIONALNO SREČANJE

NA LEPEM IZLETU PO SLOVENSKI ISTRI

V nedeljo, 25. oktobra, je Kulturni klub Istra iz Kopra organiziral vsakoletni izlet naših rojakov iz Trsta (Društvo slovenskih izobražencev) po Slovenski Istri, ki kot peti po vrsti postaja že tradicionalen.

Kot običajno se je izleta udeležilo okrog dvajset ljudi, ki so v spremstvu gostov iz Kulturnega kluba Istra obiskali nekatere kraje in kulturno-zgodovinske spomenike (npr. hrastovelske freske). Izleti so vselej povezani tudi s srečanjem in razgovori z domačini, ki so se to pot odvijali deloma v Sočergi, po obisku sv. maše in predvsem v Movražu, kjer je udeležencem izleta pripravil prijeten sprejem gostoljubni domači župnik Bogdan Vidmar. Ob tej priložnosti je tudi stekel radoveden in živahen razgovor o tem in onem v Istri in drugje. Izlet se je zaključil na turistični kmetiji Škrkat v Hrastovljah, kjer se je ob domačih dobrotah Markučičevih in dobri hrastovelski kapljici prisot-

nim spet razvezal jezik ter so se ponovno zapletli v iskri razgovor. V naslednjem letu bodo člani Kulturnega kluba Istra prvič tudi sami vrnili obisk in se podali prek meje. Izleti so le del vsestranskega čezmejnega sodelovanja Kulturnega kluba Istra, v okviru katerega so člani kluba sodelovali pri različnih kulturnih aktivnostih prek meje ter so bili našim rojakom v Italiji predstavljeni številni istrski ustvarjalci z najrazličnejših področij. Srečanja tako prispelajo pomemben delež pri medsebojnem spoznavanju, dajejo ideje in spodbude za nove akcije ter utrjujejo tako medčloveške vezi kot tudi našo širšo primorsko skupnost.

MG

V ZNAMENJU SOLIDARNOSTI

DOŽIVET DOBRODELNI KONCERT ZA POSOČJE

V nedeljo, 8. t.m., je bil v župnijski cerkvi v Dolini množično obiskan in doživet dobrodelni koncert za potresence v Posočju, ki ga je priredilo Prosvetno društvo Mačkolje v sodelovanju z Mladinskim krožkom iz Doline.

Izkupiček koncerta je šel za obnovo Drežniških Raven, ki so bile, poleg Bovca, najbolj prizadete ob letošnjem velikonočnem potresu. In ravno drežniški župnik Ivan Gregorc, še bolj pa predsednik krajevne skupnosti Drežnica Srečko Koren, sta orisala stanje v domačem kraju pol leta po potresu. Tam tre-

nutno poteka rušenje tistih stavb, ki so bile zelo poškodovane, spomladi pa bodo začeli z gradnjami novih stavb. Družine, ki se ne morejo vrniti v domače hiše, so nastanjene v drugih strukturah. Stanje je torej težavno in ga izkupiček nedeljskega koncerta gotovo ne bo bistveno spremenil, bo pa ka-

menček v mozaiku splošne obnove.

Koncert, ki ga je povezovala Danijela Tul, so smiselno oblikovali Mešani pevski zbor Mačkolje, ki je pod vodstvom Iva Lešnika zapel pet v glavnem nabožnih skladb iz različnih obdobij, dekliška pevka skupina Valentin Vodnik iz Doline, ki je pod vod-

stvom Tatjane Jercog izvedla deset krajših priredb slovenskih, furlanskih in rezijanskih ljudskih pesmi, in mladinski mešani zbor iz Šmarji pri Kopru, ki ga vodi Sonja Krtelj in ki je zapel šest pesmi (tri črnske duhovne in tri verske popevke). Koncertni spored pa ni predvideval samo zborovsko, ampak tudi instrumentalno glasbo. Nastopil je namreč mladi organist Izток Cergol, ki je izvedel vrsto skladb iz klasičnega repertoarja za orgle. Pred začetkom koncertnega sporeda pa je prisotne v imenu prirediteljev pozdravil Niko Tul.

OBVESTILA

RADIJSKI ODER obvešča, da bo *Tečaj lepe govorice* potekal ob petkih od 18. do 20. ure v ul. Donizetti 3. Tečaj se bo začel v petek, 13. novembra, ob 18. uri s predavanjem prof. Jožeta Faganela. Če se še kdo želi vpisati, lahko to stori po telefonu (040-370846) ali pa na naslednjem srečanju.

SEKCIJA SLOVENSKE SKUPNOSTI za občino Zgonik prireja v četrtek, 12. novembra 1998, ob 20. uri v prostorih kmečkega turizma Škerlj v Saležu srečanje o Masellijevem osnutku zaščitnega zakona za Slovence v Italiji; o tem bo govoril pokrajinski tajnik Peter Močnik. Srečanje bo združeno s sekcijским kongresom, kjer bo govor o stanju v zgojniški občini in kjer bomo izvolili dva delegata na pokrajinski kongres. Vabljeni člani in drugi občani, ki jih zanima vsebina zaščitnega zakona.

SEKCIJA SLOVENSKE SKUPNOSTI za Sv. Ivan, Lonjer, Katinaro, Kjadin in Rocol prireja v petek, 13. t.m., ob 20.30 v prostorih Kulturnega društva Slavko Škamperle (stadion 1. maj, Lonjerska cesta 7) srečanje z rojaki o trenutnem položaju Slovencev na Tržaškem s posebnim ozirom na problem šolstva in zaščitnega zakona. Vabljeni vsi!

SKLADNO S STATUTOM se pokrajinski kongres Slovenske skupnosti za Tržaško sklicuje v nedeljo, 22. novembra 1998, ob 14. uri v Finžgarjevem domu na Opčinah.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE. Lutkovno gledališče Ljubljana: Nace Simončič, Veliki kikiriki. V nedeljo, 15. novembra, ob 11. uri, v Finžgarjevem domu na Opčinah. Otroška matineja!

ZAMEJSKI KVINTET prireja Avsenikov večer, ki bo v nedeljo, 15. novembra 1998, ob 18. uri v športno-kulturnem centru v Zgoniku. Nastopili bodo: Ansambel Grega Avsenik, Gašperji in seveda Slavko Avsenik. Predprodaja vstopnic poteka v baru Prosvetnega doma na Opčinah, v Go-

stilni Grilanc v Saležu in v Go-tilni Peric v Doberdolu. Zanimati lahko dobijo vse potrebne informacije na tel. št. 0348-3821000.

ZBOR JACOBUS GALLUS in Vzgojno-zaposlitveno središče Mitja Čuk v sodelovanju z župnijo sv. Jerneja na Opčinah vabita na dobrodelni koncert, ki bo v openski župnijski cerkvi v nedeljo, 15. novembra, ob 19. uri.

V SREDO, 18. novembra, bo ob 20. uri v župnijski dvorani v Nabrežini mesečna konferenca z naslovom *Slovenija, podoba evropskega naroda*. Predaval bo avtor istoimenske knjige prof. Jožko Šavli, ki bo tudi odgovarjal na vprašanja. Večer bo vodil časnikar Jurij Paljak.

KLUB PRIJATELJSTVA vabi na srečanje z dr. Danilom Sedmakom, ki bo ponovno predaval o alternativni medicini. Predavanje bo v četrtek, 19. novembra, ob 16. uri v ul. Donizetti 3.

V SOBOTO, 21. novembra, na praznik Matere Božje zdravja, bo v cerkvi sv. Marije Velike ob 16. uri sv. maša, ki jo bo vodil g. Lojze Kržišnik. Zaradi tega slavlja odpade večerna maša pri Sv. Jakobu.

SLOVENSKA ZAMEJSKA skavtska organizacija-4. steg iz Trsta vabi v svoje vrste nove člane. Za otroke od 7. do 10. leta, volčice in veverice, so tedenske srečanja ob sobotah v Marijinem domu pri Sv. Ivanu (ul. Brandesia 27) z začetkom ob 15. uri. Za nekoliko starejše (od 11. do 16. leta) bodo srečanja isti dan in v istem kraju z začetkom ob 15.30. Podrobnejše informacije dobite v večernih urah pri Katji Volpi (tel. 040-943925) in Pavlu Biancuzziu (tel. 040-572934).

DAROV

ZA KARITAS v Ajdovščini: A.C. 50.000.

V SPOMIN na svoje drage pokojne darujeta Magda in Robert 100.000 lir za slovenske misijonarje.

SLIKOVITA POBUDA

PESEM V JAMI VILENICI

Slovensko pevsko društvo Primorec-Tabor iz Trebč in z Opčin je v nedeljo, 8. t.m., priredilo v jami Vilenici doživet koncert z naslovom *Pesem v Vilenici*. Nastopili so otroška in vokalna skupina Primorec-Tabor pod vodstvom Vilme Padovan in Ma-

tjaža Ščeka, ki so jih dopolnjevali Tanja Sabadin-flavta, Alessandra Falciano-klarinet, Aljoša Tavčar-fagot in Aljoša Saksida-klavir. Kakovostni koncert je zaključil tudi nastop kitarista Marka Ferija.

DOMAČE IN TUJE SKLADBE

DOBRODELNI KONCERT ZBORA JACOBUS GALLUS NA OPČINAH

V nedeljo, 15. novembra, se ljubiteljem zborovskega petja obeta lep koncertni večer. V župnijski cerkvi svetega Jerneja na Opčinah bo namreč nastopil zbor Jacobus Gallus pri Glasbeni matici, ki bo izvedel koncert v dobrodelne namene.

Koncert bo potekal namreč v sodelovanju z Vzgojno-zaposlitvenim središčem Mitja Čuk in z domačo župnijo sv. Jerneja. Odveč je povedati, kakšen pomen ima delovanje VZS Mitja Čuk in Sklada Mitja Čuk na družbenem področju med Slovenci v Italiji, saj vsi dobro vemo (v našem listu

smo o tem že večkrat pisali in poročali), da je njuna vloga nezamenljiva pri vključevanju prizadetih v našo družbo.

Znani kakovostni zbor Jacobus Gallus, ki ga mojstrsko vodi Janko Ban in ki je od septembra do danes nastopil že večkrat, se bo predstavil s koncertnim sporedom nabožne vsebine. Slišali bomo skladbe slovenskih in tujih avtorjev iz različnih obdobij, od renesanse do današnjih dni. Koncert bo, kot že rečeno, v openski župnijski cerkvi z začetkom ob 19. uri.

PREDAVANJE PROF. MARTE IVAŠIČ V SKK

KDO JE AUGUSTO PINOCHET?

MATJAŽ RUSTJA

Zgodovina Južne Amerike je prepredena z bogastvom starih kultur, z emigracijo sreče iščočih izseljencev in s krvjo državljanskih vojn, revolucij in vojaških udarov. V teh tednih stopa vehementno v ospredje diktatorska osebnost Augusta Pinocheta, ki je z vojaško hunto 11. septembra 1973. leta prevzel oblast v Čilu. Vojaška letala so v zgodnjih jutranjih urah napadla predsedniško palačo, enoumje je stopilo v medije in vzpostavljeno je bil vojaški red. Demokratično izvoljeni predsednik Salvador Allende je v napadu umrl. Ustava je bila ukinjena, začel se je teror, nasilje je ubijalo in uničevalo družine; v prvem obdobju diktature je bilo usmrčenih nad 3.000 ljudi, divji lov na somišljenike pa še dolgo ni utihnil.

Mladi Slovenskega kulturnega kluba so se zbrali v soboto, 7. novembra, v Peterlinovi dvorani v ul. Donizetti

3, da bi prisluhnili zgodovinarji in profesorici Marti Ivašič, ki jim ni posredovala le golih zgodovinskih podatkov, ampak tudi občutke in spomine mlade dijakinje. Večer je popestrila glasba čilske skupine Inti Illimani, ki je bila v turneji po Evropi prav v dneh udara in tako ostala v izgnanstvu vse do konca 80. let, vendar zvesta pričevanju svobodnega Čila.

Čile je ostal vse od konca kolonialnega sistema (v prvi tretjini prejšnjega stoletja) v šahu neokolonizma, razpet med izkoriščanjem tujih multinacionalk in voljo do lastne biti v mozaiku viharjev južnoameriških držav. Čile je zelo bogat z rudami, omeniti je treba čilski soliter, zelo iskano prvine v sektorju gnojil in pirotehnike, pa tudi baker, izredni prevodnik elektrike in še bogata komponenta pri zlitinah.

Levo usmerjeni Allende je bil z relativno večino glasov (36%) izvoljen za predsednika. Med prvimi ukrepi, ki jih je sam sprejel, je bila nacio-

nalizacija, saj so začele multinacionalke izgubljati v državi težo; Čile je hotel obdržati v rokah svoje bogastvo in s tem živeti. Nezanemarljiv je bil tudi ukrep v prid kmetijstvu, ko je deloma razlastil veleposestva in dal tudi malim kmetom kosček preživljanja. Odmevnejši ukrepi pa so segali v nadzor cen in trgovine, v nacionalizacijo bank in v prepoved odpuščanja delavcev iz službe.

Ukrepi so ostrili napetost, rojevale so se stavke, razne težave (bodisi mednarodnega kot internega kova) so pestile Allendejevo vladno, tako da je stanje postajalo nevarno, da sta se prikazovala na obzorju vojaški udar ali državljanska vojna. (Državni udar morda nekoliko manj prav zaradi večkrat preizkušene zvestobe vojaških sil predsedniku države.) Allende, zdravnik po izobrazbi, senator, trikratni kandidat socialistične stranke na predsedniških volitvah, ki je v letu 1970 zasedel predsedniško mesto s koalicijo Unidad po-

pular, je doživljal ogromne pritiske. Med drugim jih je skušal omiliti z imenovanjem Pinocheta za vrhovnega poveljnika vojaških sil; to v avgustu 1973.

Vpletenost ZDA pri vsem tem je očitna in nesporna, vsa južna Amerika je (bila) mlajša sestra ZDA, ki jo je treba čuvati, zanjo skrbeti in tudi jo voditi po "primerni" poti; preveč interesov divja na južni ameriški polobli.

Teror je vladal vse do konca 80. let (morda je v različnih odtenkih prisoten še danes zaradi vpliva dosmrtnega senatorja in vrhovnega poveljnika vojaških sil Pinocheta), ko je leta 1988 sam Pinochet razglasil referendum in tako testiral voljo ljudstva, ki pa mu je tokrat obrnilo hrbet. V letu 1989 so bile razglašene parlamentarne volitve in uveljavile so se krščanske demokratične sile.

Nasilje, kri in kršenje človekovih pravic na pragu leta 2000; ali bodo kdaj zavladali mir, svoboda, dialog, resnica, spoštovanje? Ali bo kdaj konec živalskih interesov, vojn, mučenja in nasilja?

Sv. Ivan je bogatejši...

za celo vrsto bančnih storitev, novih investicijskih možnosti in prijaznih ljudi, ki vam bodo od 16. novembra na razpolago v naši novi filiali v ulici S.Cilino 38, v Trstu.

nuova banca di credito di trieste
nova tržaška kreditna banka

PESNIK, KI NOSI MLADE V SRCU

TONE PAVČEK NA
OBISKU V GORICI

Na povabilo Kulturnega doma iz Gorice in Zveze kulturnih društev se je 29. oktobra mudil v našem mestu privlačno zgovorni pesnik Tone Pavček, ki letos slavi okrogli jubilej: 70-letnico svojega življenjskega popotovanja. Goriškim zamejcem je namenil kar tri radostna srečanja. V dopoldanskih urah se je v šoli O. Župančič v Gorici srečal s tamkajšnjimi učenci, katerim so se pridružili še šolarji OŠ F. Erjavca iz Štandreža in L. Abram iz Pevme. Literarnega umetnika je predstavila Barbara Rustja, ki je obenem povezovala prijetno urico v družbi otroško razposajenega pesnika. Pavček je v pojoči govorici pripovedoval zamaknjenim učencem spomine iz otroških dni in o prvih korakih svojega pesniškega snovanja. Povedal jim je, kako, kje in koliko časa lahko nastaja pesem - "včasih sežeš v žep, pa že najdeš pravo besedo" - pa seveda tudi, kako se lahko poigravamo z besedami, jim spreminjamo pomen z odzemanjem raznih črk in kako zelo je lep, bogat naš domači jezik. Vse to je seveda popestril z živahnim podajanjem svojih verzov tudi iz zadnje otroške zbirke *Deček gre za soncem*, ki vsebuje izbor njegovih najlepših pesmi za malčke. Zaupal jim je še, da snuje že druge stihe zanje, in napovedal, da se bodo spet srečali z Jurijem Murijem v Afriki. Učenci so mu veselo zapeli pod vodstvom Ketty Tabaj, mu postavili nekaj vprašanj, na katera je radoživo odgovoril, in na koncu ga prosili še za podpis in mu za slovo zakričali trikratni hura.

Opoldne je v Kulturnem domu sprejel goriške dijake

srednje šole I. Trinka in tudi njim igrivo govoril o svojih mladostnih in študentskih letih - šola mu ni bila najbolj všeč, čeprav je bil marljiv dijak - o prvih pesmih nagajivkah, o vnuku, kateremu je posvetil pesem *Brez zveze*. Razkril jim je svoje srce, ki je polno ljubezni in hvaležnosti do vsega, kar mu je življenje namenilo kljub bridkim trenutkom, ki so ga zaznamovali. Dijaki so ga prevzeti poslušali in ga obsuli z vprašanji, na katera je resnično rad odgovarjal, saj so mu mladi izredno pri srcu in se jim zna z neverjetno lahkoto približati.

Zadnje goriško srečanje z jubilarjem je pa bilo podvečer v mali dvorani Kulturnega doma in je uvedlo nov niz tradicionalnih srečanj z avtorji. Ugledna oblikovalca večera, Pavčka in Cirila Zlobca, ter zbrane poslušalce - med temi smo pogrešali višješolce - je pozdravil ravnatelj doma Igor Komel in jih z veseljem spomnil, da je bil Pavček že večkrat nadvse dobrodošel gost Kulturnega doma. O njegovih zadnjih zbirkah *Upočasnitev* in *Deček gre za soncem* in na splošno o njegovih poeziji, ki zna biti vsa obžarjena od sonca rodne Dolenjske, polna optimizma in življenjskega zagona, a seveda tudi izredno tankočutna, razmišljujoča, lirčna, je občuteno spregovoril Pavčkov "stari" prijatelj in pesniški sopotnik Zlobec. Marsikaj o sebi je dodal Pavček sam in v svojem zvonkem jeziku zrecital nekaj svojih pesmi. Za poslušalce je prehitro minil nad vse prirčen večer, posvečen Pavčkovemu neusahljivi ustvarjalni moči.

IK

OKROGLA MIZA: PRAVICE, SOŽITJE, SOODLOČANJE

GRE ZA OBČUTEK PRIPADNOSTI

DANIJEL DEVETAK

Skupina mladih družin, ki so jim pri srcu življenjska vprašanja ljubezni, vzgoje in povezanosti v družini in med družinami, a tudi narodna pripadnost in odprtost, je priredila v petek, 6. novembra, okroglo mizo na temo: *Pravice - sožitje - soodločanje*. To, da je bila komorna dvorana Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici za to priložnost odločno premajhna, samo dokazuje, da je razprava na javni tribuni zadela v živo.

Kot je na začetku nazorno povedal dolgoletni skavtski vzgojitelj Mauro Leban, ki je doslej vse svoje življenje posvetil - in še posveča - mladim, je prireditelj skupina, "ki noče biti opredeljena, saj lahko pristopijo zraven vsi, ki jim je problematika družine pri srcu in želijo deliti svoje izkušnje še z drugimi". Jasno je tudi povedal, da članov skupine ne združujejo ne versko prepričanje ne življenjski nazor in niti politično-strankarska pripadnost; vse to dela iz skupine še toliko bolj zanimiv osebek civilne družbe, ki se v zadnjih letih počasi ter tiho uveljavlja in končno pri naša na dan glas tistih, ki ga doslej kaj dosti niso imeli. Tokrat so te družine javno zanele živ razgovor o aktualni in delikatni temi, o kateri smo se doslej pogovarjali pretežno na osebni ravni; čutimo, da bi bilo treba kaj narediti, a vse prepogosto ostaja le pri tem. Vprašanje rabe slovenskega jezika znotraj ustanov naše skupnosti postaja namreč zaradi prisotnosti otrok, ki prihajajo vanje iz mešanih zakonov ali iz družin, kjer slovenščine sploh ne obvladajo, vedno bolj prisotni in zapleteno. Prav tako se pojavlja dilema iskanja ravnovesja, ko se npr. v slovenskem društvu postavlja vprašanje bolj kakovostne ponudbe na račun ohranitve slovenskega jezika. Starši današnjih otrok, tistih, ki bodo jutri nosilci naše prihodnosti, želijo glede vsega tega povedati svoje mnenje, načrtno sovplivati, soodločati.

Nekaj uvodnih misli je nazival moderator Ivo Jevnikar. "Najprej moraš nekaj biti, šele nato lahko kaj izmenjuješ z drugimi," je stopil takoj in medias res in nakazal še vprašanje narodne pripadnosti, ki igra ključno vlogo pri obravnavi že omenjenih. Vprašanja so konkretna in kličejo po konkretnih rešitvah; pot do teh pa je možna le v medsebojnem spoštovanju, dialogu in sodelovanju. Tri šolnice so nato predstavile stanje na treh stopnjah naših šol. Učiteljica Sonja Klanjšček je poudarila, da je bila slika šolske populacije glede narodne pripadnosti še pred poldrugim desetletjem bistveno drugačna od današnje, saj prihaja danes velik del učencev iz mešanih družin. "Do sprememb prihaja, ker se je spremenila družba," je ugotovila. Podčrtala je tudi, da je zato toliko bolj pomembno otroke ne samo učiti slovenskega jezika, ampak

jih tudi približati svetu slovenske kulture, pri marsikom zopet oživiti pozabljene korenine. Prof. Lučana Budal je orisala položaj na srednji šoli, kjer je otrok iz mešanih zakonov približno ena tretjina. Iznesla je zanimiv podatek, da so otroci pri 13 letih že "razdvojeni in zbegani" pred vprašanjem, kaj sploh so: Slovenci ali Italijani. Prof. Bruna Cianini je povedala, da bi morale

pe čez nekaj let ali italijanske ali pa jih več ne bo... Svetlejšo sliko je posredoval predsednik Slovenske zamejske skavtske organizacije Peter Černic, ki je poudaril, da je slovenstvo za vsakega skavta nedotakljiva vrednota. V vzgojni organizaciji se goji čim bolj čista slovenščina, na vseh sicer pretežno narečne govornice; voditelji pa skušajo vzgajati ne samo k poznavanju je-

joč dogodek v hitrem času, ko nastajajo nove zakonitosti. G. Stanko Žerjal je izzval družine, naj se poglobijo v vire narodnostne morale. Več je bilo posegov posameznikov, ki so podčrtali odgovornost staršev pri oblikovanju čuta družine in pa odgovornosti vzgojiteljev, ki morajo biti najprej sami prepričani o tem, kar posredujejo. Dosti je bilo govora o goriških osnovnih šolah; na dan so privrela celo manjša nerazumevanja med starši in učnim osebjem. Tudi to naj bo za tistega, ki resnično verjame v moč dialoga, spodbuda, da bo vložil še več energij v iskanje skupnih odgovorov in rešitev. Cilj enih in drugih je namreč samo eden: dobro otrok. Žal niso prišli pri razpravi do besede mladi, ki so bili sicer prisotni kar v lepem številu.

"Z večjim ponosom glejmo nase in na svoje delo!" je lepo sklenila prof. Lučana Budal. Naša skupnost je vitalna, znotraj nje se godi veliko stvari. Možnosti za rast v slovenstvu in za razvoj narodnega ponosa med zamejci je veliko in za vse okuse. Zato prepričajmo pesimizem, glejmo prihodnost s pozitivnimi očmi, predvsem pa ostanimo odprti do drugače mislečih. Če nekaj smo, se nato lahko soočamo z drugimi brez strahu, da bi pri tem kaj izgubili.

VIDEMSKA UNIVERZA
SE SELI V OBNOVLJENO
PALAČO ALVAREZ

V ponedeljek, 9. novembra, se je goriška podružnica videmske univerze začela seliti v nove prostore lepo obnovljene palače Alvarez v ul. Diaz v samem središču Gorice. Najprej so tja prenesli didaktične in upravne strukture s sedežev v ulicah Brass, Brigata Pavia in na Trgu sv. Antona. Na novem sedežu bosta našla udobne in sodobno opremljene prostore med drugim diplomski tečaj za prevajalce in tolmače ter tečaj za stike z javnostjo. Videmsko vseučilišče, ki vlaga hvaljevredne napore v načrte za Goriško, se bo tako na našem področju bolje razvijalo po konvenciji, ki sta jo na začetku oktobra podpisala predsednik pokrajine Giorgio Brandolin in rektor Marzio Strassoldo.

višje šole na poseben način skrbeti za utrjevanje identitete dijakov in za posredovanje ljubezni do jezika. Poleg tega je nakazala nekaj svojih ugotovitev o nedosledni rabi jezika. Franka Žgavec je kot predsednica našega kulturnega hrama in v imenu društev v okviru Zveze slovenske katoliške prosvete povedala, da slovenstvo v teh ustanovah zaenkrat ni pod vprašajem; v sodelovanju z italijanskimi ustanovami pa se uveljavljajo enakopravni dvojezični odnosi. Osebnostno pričevanje kot ravnatelj glasbene šole Emil Komel je prinesel Silvan Kerševan, ki je osvetlil dejstvo, da ljudje danes drugače doživljajo problem jezika in sožitja kot pred 30 leti. Na SCGV Komel je danes "pisana družba", kar je zanj pozitiven pojav. "Nekaj se dogaja, zanimivi smo tudi za širši krog. Uveljavljati kakovost ni lahko!" Poudaril pa je tudi potrebo po razvoju t.i. jezikovne politike oz. strategije ter se vprašal, do kakšne mere so lahko naše ustanove večjezične. Predsednik športnega združenja Olympia Franko Bagon je zaskrbljeno ugotovil, da je med mlajšimi, ki se približujejo športu, vse manj Slovencev; za to naj bi bili krivi preobremenjenost otrok in nekaki predsodki do športa. "Če ne bo pritoka mladih, bodo eki-

zika, ampak tudi k ljubezni do slovenskega naroda.

Mlajše starše in sploh svet mešanih zakonov je na okrogli mizi idealno zastopal častnik Jurij Paljk. "Gledati je treba prav na vsakega človeka, na vsak zakon," je pribil in jasno - tudi iz izkušnje - nakazal, da gre pri obravnavi otrok iz mešanih zakonov za posebno občutljivo področje. Izbiira enega narodnostnega okolja na račun drugega je vse drugo prej kot naravna. Starši različnih narodnosti, ki izberejo za svoje otroke slovensko šolo, si veliko pričakujejo od nje; "ta lahko naredi ogromno. Ne gre namreč samo za znanje jezika; gre za občutek pripadnosti... Obstajajo imenitni intelektualci, ki pa nimajo niti trohice slovenstva..." Zamejski družbi močno manjka, po Paljkovem mnenju, večja navezanost na Slovenijo kot pravo domovino.

Posegom gostov za mizo je sledila plodna in dolga razprava. Tudi zato, obljublajo organizatorji, se bodo podobni večeri še vrstili. Lepo je med prvimi povedal dr. Bernard Špacapan, ki se je razveselil pobude družin: "Končno ne govorijo samo politiki, strokovnjaki in filozofi! Problem obstaja. Zdaj iščimo odgovore skupaj!" Tudi Janez Povše je ocenil pobudo kot "nov začetek", razbremenju-

Ul. Raštel 19
tel. 0481531884

**TRGOVINE
OBUTVE**

Ul. Raštel 7 - tel. 0481535162
K2 - Ul. Oberdan 7 - tel. 535520

OBUTVE ZA OTROKE
Ul. Raštel 8 - tel. 048133465

50

**KOSIČ
GORICA**

*** POSEBNE UGODNOSTI OB 50-LETNICI
Obiščite nas!

USPEH ZAMEJSKIH GLEDALIŠKIH LJUBITELJEV

"SKOPUH" ZABLESTEL TUDI V NOVI GORICI

IVA KORŠIČ

Zveza Kulturnih društev Nova Gorica je v sodelovanju s Primorskim dramskim gledališčem priredila v petek, 6. novembra, *Večer zamejskih gledaliških ljubiteljev* in nanj povabila dramski odsek PD Štandrež, ki je v 30 letih neprekinjenega delovanja dosegel že vrsto lepih, nepozabnih gledaliških uspehov.

Novogoriški publiki so štandreški igralci prikazali Molierovega *Skopuha*, ki so ga uspešno odigrali v lanskem sezoni, v domišljini režiji Emila Aberška in njegovi moderni scenski zamisli z bistvenimi elementi.

Boljšega in pristrčnejšega sprejema bi si člani dramske skupine še v sanjah ne mogli pričakovati. Njihov nastop je namreč nestrno pričakovala nabito polna velika dvorana; čeprav so dodali nekaj stolic, so nekateri gledalci morali stati, drugi pa celo oditi.

Pred začetkom komedije je predsednik PD Štandrež Damjan Paulin izrekel pozdravne besede, za njim pa še novogoriški župan Črtomir Špacapan, ki je tudi poudaril pomen tega večera in pozitivnost stikov poklicnega gledališča z zamejskimi amaterskimi gledališkimi ustvarjalci. Da ne bi ta uvod zvenel preveč uradno, se je na odru prikazal Skopuh in po kratkem, ne napovedanem prizorčku vzel Paulinu iz rok svojo ljubljeno skrinjico in jo zamenjal s čisto majhno in ta je romala v županove roke. V njej so bile le marjetice; s trganjem njihovih listov bo Špacapan lahko ugibal, ali bo spet sedel na županskem stolčku ali ne. Sicer se je Skopuh ob koncu igre, ko je zbegano iskal ukradene zlatnike, "grozeče" obrnil do

občinstva in pripomnil, da so vsi tatovi, tudi županski kandidati; ob tem se je seveda vsa dvorana stresla od smeha. Celotna igra štandreških amaterjev je resnično osvojila gledalce, ki so se večkrat odkrito posmejali in s končnim toplim ploskanjem nagradili izvajalce za ves vložen trud. Igralci so se dobro znašli na obširnem odru, ki ga seveda niso vajeni - navadno potekajo njihova gostovanja na veliko manjših vaških odrih -, in se na njem sproščeno kretali. Seveda moramo še posebej ponovno poudariti blestečo, čisto naravno, v določenih trenutkih kar profesionalno igrano Božidarja Tabaja, ki je v razgibanosti in živahnosti rasla iz prizora v prizor, tako da je junakova ušiva in zadušljiva skopost prekipevala z odrskih desk.

Čudovit večer se je za igralce nadaljeval za kulisami v družbi vidno zadovoljnega režiserja Aberška in predstavnikov gostiteljev, prijaznih Boleslava Simonitija - za ZKD - in dramaturginje Teje Rogelj - za PDG -, ob prigrizku, ki so ga organizatorji okusno pripravili zamejskim gostom.

V knjigo lepih spominov bodo vsi, izvajalci in gledalci, gotovo zapisali ta novembrski "zamejski" večer, posvečen gledališki modrici, a obenem tudi bližajočemu se prazniku sv. Martina, saj so prisotni počastili njegov god s pokušnjo sladkih dobrot trdke Pecivo in različnih zlatih belih in črnih vin, ki jih je poklonil znani števerjanski vinogradnik in kulturni delavec Simon Komjanc. Žal ga na prireditvi ni bilo, saj je isti dan nastopil v Kulturnem domu v Sovodnjah s števerjansko dramsko družino v kriminalki A. Christie *Mišolovka*.

V DOBERDOBU USPEL KONCERT, POSVEČEN STANKU JERICIJU

Lepo število ljudi se je v ponedeljek, 9. t.m., v doberdobski cerkvi udeležilo večernega koncerta - poklona goriškemu skladatelju Stanku

Jericiju ob njegovem 70. življenjskem jubileju. Spored so oblikovali MePZ Hrast, organist, mezzosopran, klavirski trio in dva recitatorja; vezno besedilo je sestavil David Bandedi. Članek o koncertu bo mo objavili prihodnji teden.

Ob prvi obletnici smrti naše

MARIJE VETRIH

se je spominjajo z enako ljubeznijo mama, sestre, bratje in ostali sorodniki.

ZAHVALA

Ob izgubi naše drage mame in none **ŠTEFKE CINGERLI vd. NANUT**

se iz srca zahvaljujemo g. Karlu Bolčini za tolažilne besede, g. Lazarju, msgr. Močniku in g. Markežiču za somaševanje, cerkvenim pevcem, darovalcem cvetja in vsem tistim, ki so sočustvovali z nami. Posebna zahvala gre vsem tistim, ki ste darovali za dobrotelne namene.

Svojci

VABILO V GLEDALIŠČE

SLOVENSKA PREDSTAVA V KRMINSKEM GLEDALIŠČU

V ponedeljek, 16. t.m., bo ob 21. uri v občinskem gledališču v Krminu na pobudo slovenske občinske svetovalke Elene Orzan in Krožka briške mladine prvič gostovalo Primorsko dramsko gledališče iz Nove Gorice. Predstavilo se bo z igro *Nona Roberta M. Cosse*. "Komedijska prava mero črnega humorja" pripoveduje v primorski govorici in ob zvokih tanga o komični in hkrati srhljivi figuri oblastne, požrešne in samoljubne stare none, ki vodi v pogubo celo družino. Režiser Osvaldo Bonet; igrajo: Stane Leban, Teja Glažar, Mira Lampe-Vujičič, Jože Hrovat, Branko Ličen, Barbara Babič in Tone Šolar.

V našem tedniku smo sredi septembra omenili letošnjo slovesno otvoritev prenovljenega in posodobljenega občinskega gledališča v prijaznem mestecu pod Krminsko goro, kjer živijo Italijani, Furlani in Slovenci. Gre za veliko pridobitev vseh krajanov, ki lahko tako zavestneje zaživijo svojo bogato kulturno identiteto na temelju tradicije in v perspektivi vse bolj odprtih časov. V luči povedanega lahko boljše razumemo, kako pomembna je ta prva slovenska predstava v občinskem gledališču v Krminu, saj bo tudi od njenega uspeha in števila udeležencev odvisna nadaljnja prisotnost slovenskega življa v občinskih kulturnih ustanovah in gledališču samem. Upravitelj tega je goriško gledališko društvo Artisti associati, naklonjenost katerega našim rojakom nekaj pomeni.

Ker gre torej za pravi kulturni dogodek med Slovenci na najbolj zahodnih obronkih slovenstva, si prireditelji pričakujejo široko udeležbo in vabijo na predstavo kar največ ljudi.

SLOVO OD MILANA SFILIGOJA

V četrtek, 5. novembra, so sorodniki, znanci in prijatelji pospremili na zadnjo pot Milana Sfiligoja, ki se je po kratki bolezni poslovil od zemeljskega življenja. Pokojni je bil po poklicu urar in je imel zlatarno v Vidmu, kamor se je iz Gorice preselil po vojni. Bil je eden od redkih naročnikov in pazljiv bralec našega tednika v tem furlanskem mestu. Sedaj čaka vstajenja na tistem pokopališču v Novi vasi blizu Opatjega sela skupaj z ženo Milko, ki se je rodila v tej kraški vasi. Pokojna zakonca sta rada zahajala na obisk v naše mesto, kjer sta imela sorodnike in prijatelje tudi v Zavodu sv. Družine. Po svojih močeh sta z veseljem naredila marsikaj dobrega, še posebno preizkušenim invalidom, ki jih imajo v oskrbi Marijine sestre v Ljubljani, kot je v poslovnih besedah povedala njihova predstavnica sestra Edith.

Hčeri Anici in sinu Tonetu naj gre občuteno sožalje tudi v imenu našega uredništva.

DAROVİ

ZA SGS: v spomin na dragega Ivana daruje družina Širk 200.000 lir.

ZA KCLBv spomin na pok. Ivana Širka darujeta L.L. 50.000 lir.

ZA LAČNE otroke: Cilka 100.000; M. Kogoj 200.000 lir.

ZA SLOV. Karitas: namesto cvetja na Ivanov grob Mirjam, Tatjana, Aleksandra in Beni 200.000 lir.

V DOBRE namene: v spomin na Anico Čej Vončina Tatjana Bednarik 50.000 lir.

ZA Cvetje v cerkvi na Peči: N.N. 5.000; Milka Cijan v spomin na Elo Jurnovo 25.000 lir.

ZA MISIJON p. Kosa: N.N. Rupa 150.000; N.N. Vrh 50.000 lir.

ZA MIPZ Vrh sv. Mihaela: Marija Cotič Grilj namesto cvetja na grob Helke 50.000 lir.

ZA CERKEV sv. Ivana: I.R. 500.000; N.N. v spomin na Željko Simčič 500.000 lir.

ZA CERKEV v Sovodnjah: namesto cvetja Jelki Pelicon-Pisk otroci 300.000, svakinja Marija Pelicon 200.000, cerkvene pevke 150.000, vnuk 50.000, Ana in Marjan Bandelj 50.000, Katja in Davide Pisk 50.000 lir.

ZA CERKEV v Gabriju: Teodora Koron Florenin 5.000 lir.

ZA CERKEV na Vrh sv. Mihaela: v spomin na mamo Vilmo Franko in Zdravko 200.000; N.N. 50.000 lir.

OBVESTILA

ZDRUŽENJE DAROVALCEV organov - sekcija Ronke-Tržič organizira v sodelovanju z občino Tržič predavanje *Onesnaževanje ozračja in bolezni dihal otrok*. Predaval bo dr. Mario Canciani, pediater otroške bolnišnice.

ce Burlo Garofolo iz Trsta, v četrtek, 19. t.m., ob 20.15 v Casa Albergo, ul. Crocera 15 v Trziču.

RAZSTAVA AVGUSTA Černigoja v galeriji Kulturnega centra Bratuž je odprta do 24. t.m., od ponedeljka do sobote od 17. do 19., ob nedeljah od 10. do 12. ure.

SOŽALJE

Uredništvo in uprava našega tednika izražata iskreno sočutje sodelavcu EMILU DEVE-TAKU in svojem ob smrti brata Rema.

DRUŽABNO SREČANJE ŠTEVERJANCEV

Števerjanci, rojeni v letih 1931, 1932 in 1933, bodo priredili v soboto, 28. novembra letos, družabno srečanje. Večer se bo začel ob 18. uri s sv. mašo v domači cerkvi. Ob 19. uri se bo začelo srečanje z večerjo in zabavo v restavraciji Vogrič v Števerjanu.

Vabljeni so vsi ljudje, ki jim dobra volja nekaj pomeni. Za vsakovrstne informacije so na razpolago: Alojz Mužič (tel. 0481-884082), Saverij Rožič (0481-390688), Bruno Planinšek (0481-884073), v Sloveniji pa Davorin Pelizon (+65-46120).

DRUŠTVO RaT-SLOGA PromoSKulturE

vabi na ogled razstave keramik in slik

ANICE PAHOR

Otvoritev v nedeljo, 15. novembra, ob 11. uri v društvenih prostorih na Trgu sv. Martina 11 v Doberdobu.

SKPD F.B. SEDEJ IZ ŠTEVERJANA

prireja ob praznovanju zahvalne nedelje

KONCERT

KOMORNEGA MOŠKEGA ZBORA PTUJ

DIRIGENT Franc Lačen

v nedeljo, 15. novembra, ob 15.30. uri v Sedejevem domu.

TOPLO VABLJENI!

ARS

GALERIJA

V galeriji ARS bosta razstavljala svoja dela

TATJANA LUZNIK

IN MATEVŽ ŠKUFGA

Umetnika bo predstavil Jurij Paljk

Vljudno vas vabimo na odprtje razstave v petek, 20. novembra, ob 18. uri v Katoliški knjigarni, Travniki 25, Gorica.

ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE GORICA

JUBILEJNA 40. CECILIJANKA

REVIIJA GORIŠKIH PEVSKIH ZBOROV

Sodelujejo zbori iz Tržaške in Videmske ter Koroške in Slovenije. Posvečena bo skladatelju Stanku Jericiju ob 70. življenjskem jubileju.

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ V GORICI KOMORNA DVORANA

▪ **Petek, 20. novembra, ob 18.30:** predstavitev publikacije *Ob 40-letnici Cecilijanke* in zbirke priredb slovenskih ljudskih pesmi Stanka Jericija. Zbirko bo predstavila prof. Franka Žgavec. Sodeloval bo MePZ Hrast iz Doberdoba pod vodstvom Hilarija Lavrenčiča.

VELIKA DVORANA

▪ **Sobota, 21. novembra, ob 20.30 in nedelja, 22. novembra, ob 16. uri:** revija pevskih zborov. V nedeljo bo tudi podelitev priznanj zborom in zborovodjem za dolgoletno sodelovanje na Cecilijanki.

MONOGRAFIJA O BENEŠKI SLOVENIJI PRI DRUŽINI

SLOVENSKA DUŠA POD
MATAJURJEM

ERIKA JAZBAR

Pri založbi Družina so izdali zanimivo fotomonografijo z naslovom Beneška Slovenija. Avtor fotografij je Milan Grego, spremno besedo pa je v slovenščini in italijanščini napisala Živa Gruden. Izid knjige so finančno podprli Ministrstvo za zunanje zadeve republike Slovenije, Urad RS za Slovence po svetu ter Ministrstvo za kulturo RS.

Čim se ta ali oni kraj lahko ponaša, znal pa je poiskati tudi tisto, kar se domačinu včasih izmakne kot samoumevno in vsakdanje, a je za druge lahko zanimivo, posebno, pomenljivo. Tako je nastala knjiga: fotografov pogled na deželico, ki je v slovenskem prostoru v marsičem svojstvena in skriva v sebi še mnogo neodkritega, ter hkrati vabilo, da se ji pribli-

V prvem delu se nam predstavlja krajši oris zgodovine Beneške Slovenije od oznake njenega imena, do prvih rimskih začetkov, langobardskega obdobja, oglejskega patriarhata, prisotnosti Benetk, do prihoda Avstro-Ogrske, nato kraljevine Italije, z žalostnimi desetletji fašizma do današnjih dni. Na teh straneh nam avtor opisuje tudi nekatere značilne in zanimive domače vasi, ki se nam predstavljajo predvsem v slikah. Na naslednjih straneh si lahko ogledamo značilno podobo beneške zelene doline, grebene, rodno zemljo, hribovita področja v različnih letnih časih. Vodno in rečno bogastvo sta protagonisti naslednjega vsebinskega sklopa, medtem ko se značilnosti prijaznih beneških vasi predstavljajo v posebno zanimivih iskanjih slikah. Pomemben del izročila te zemlje predstavljajo seveda številne cerkvice in kapele, ki kažejo ali skrivajo v svojih notranjostih zgodovino, dokumente in pričevanja o naši zgodovini. Zadnje poglavje z naslovom "Koreninam zvesti" je najlepše in najbolj prvinsko. Fotografije se zagledajo v ljudsko izročilo, kulturno specifikko, tradicionalna srečanja in praznike, pustne šeme in sprejede, prireditve in procesije, okrase in navede, senjame in običaje, ki so značilni za Beneško Slovenijo. Knjigo lahko kupimo v Tržaški knjigarni ter v knjigarnah v Sloveniji za 9.900 tolarjev.

žamo, jo spoznamo in zasidramo v zavest kot neločljiv in dragocen del naše celostne narodne biti.

Publikacija zajema več vsebinskih sklopov, ki nam podajajo popoln pogled na značilne poteze zgodovine, človeka, zemlje in življenja v Nadiških dolinah.

Nova publikacija obsega 255 prikupnih strani z 270 barvnimi fotografijami in dopolnilnim tekstom.

V spremni besedi nam Živa Gruden predstavlja fotografa in zorni kot njegovega objektiv, saj je "znal prisluhniti ljudem, od njih izvedeti, kaj je zanje pomembno, s

"KJER ROD JE MOJ..."

DRAGO ŠTOKA

Letos poteka petdeset let, kar so se Slovenci množično naselili v Argentini: v Buenos Airesu, Mendoza, Bariločah, v Mar del Plati. Okrog šest tisoč naših rojakov je izbralo pot begunstva in se spomladi pred polstoletjem za stalno naselilo na teh tleh južne Amerike, nekateri z upanjem, da se bodo kmalu vrnil domov. Toda leta so tekla, prvemu rodu je nasledil drugi rod in zdaj je tu že tretja generacija, sveža, mlada in še vsa slovenska. Le redki od njih so se vrnili domov, le redki med njimi so v teh petdesetih letih obiskali svoj rodni dom, svojo Slovenijo. Čeprav so se razdalje z letalom skrajšale, je pa vendarle razdalja velika, zelo velika.

Sem v skupini rojakov iz Slovenije na veliki proslavi petdesetletnice naselitve v San Justu, predmestju Buenos Airesa (na sliki zgoraj; v sredini škof Alojzij Uran). Krasno spomladansko vreme omogoča slavnost na odprtem, na velikem dvorišču slovenskega centra, ki ima veliko dvorano, prostore

za slovensko šolo, prostore za knjižnico, poimenovano po pesniku Francetu Balantiču, prostore za urade in sestanke. Nastopajoči pevci in recitatorji, sodelavci in kulturniki se skrbno pripravljajo za nastop, narodnih noš je vse več, občinstva tudi. Zelo svečano, praznično je vzdušje pred pričetkom proslave. Zajamejo me prijetni občutki in spomin mi gre daleč domov, v prav tako davne spomine pred petdesetimi leti, ko smo tudi mi na Repentabru nestrpno čakali na naš slovenski zamejski tabor, slovenski tabor, na katerem je plapolala slovenska zastava in so peli naši zbori ter na odru igrali slovenski igralci pod vodstvom prof. Jožeta Peterlina.

Kje so že tisti časi, tisti lepi časi pred petdesetimi leti?

Tu pa sem zdaj daleč na južni polobli, v Argentini, kjer živi skoro desetisoč naših rojakov. Veselim se z njimi, saj so moji rojaki in bratje.

Na odru je velik zemljevid sveta, zgoraj desno, kjer je Slo-

venija, slovenska zastava, spodaj levo, kjer je Argentina, pa argentinska zastava. Vse to pa obkroža napis: "Kjer rod je moj, kjer sin je tvoj, tam si, Slovenija". Napoved, govori, recitacije, petje: vse se mi zdi brezhibno, izredno doživeto in zares pristno. Veliko dvorišče komaj sprejme vase ljudi, ki so prišli od vsepovsod, ne samo iz velikega glavnega mesta.

Po proslavi se pomešam med otroke, ki so nestrpno čakali na nastop ansambla iz Slovenije Čuki. Pomešam se mednje v bojazni, da ne bom razumel njihovega jezika. Pa je bilo drugače: iz njihovih ust je zvenela čista lepa slovenščina, prav nič pomešana s španskim jezikom. Potem bo tudi ta generacija še slovenska, sem pomislil in bil vesel nad svojo preprosto ugotovitvijo.

Ob grobu Janeza Kastelica, župnika slovenskih izseljencev, ki se je ponesrečil na Andih.

In tako je bilo pri srečanjih z otroki v Ramosu, v Mendoza... povsod, kjer smo prišli z njimi v stik, z njimi, našimi rojaki in brati.

Ko sem se vračal domov in mi je bilo med petnajsturnim poletom proti Brniku kar nekaj dolgčas, nisem mogel drugače, kot da ne bi mislil na to, da smo pravzaprav Slovenci zares svojevrsten narod! Zares svojevrsten in velik narod! Ne vem, čemu nekateri javni delavci tako radi poudarjajo v svojih govorih, predavanjih in nastopih, da smo "majhen narod, da smo pripadniki maloštevilnega naroda, da smo maloštevilni...". Vse te govornike naprošam: recite brez vsakega pridržka in strahu raje takole: "Slovenci smo velik narod!" Če bi bili namreč majhen narod, bi bili tudi kot ljudje majhni in bi kot taki v vrvežu velikostevilnih narodov zares kmalu izginili. Tako pa smo velik narod, ker se znamo kljub vsemu ohranjati in živeti, kot da bi nas bilo na desetine milijonov. Tudi za to ugotovitev sem hvaležen argentinskim Slovincem, saj dokazujejo, da je slovenski jezik, da je slovenska pripadnost lahko živa kjerkoli in v katerem koli številu, le da je slovenska zavest močna. Samo to je potrebno, vse drugo nam je potem navrženo in samo po sebi dano!

O SAMOLJUBNEM PONIŽANEM
EGU ZAMEJCEV

JURIJ PALJK

V zadnji številki Novega glasa je Martina Slavec na straneh tržaške kronike pisala o predstavitvi Čukovega romana Pena majskega vala v Boljuncu, ki je, hvala Bogu!, že pošel, se pravi, da so ga ljudje pokupili in ga, upajmo, tudi prebrali. To je za knjigo slovenskega avtorja pomembno, skorajda neverjetno, Čuku seveda lahko samo v ponos in nam tudi, ker je Marij Čuk pač avtor iz naše srede; preprosto povedano: ker je zamejski avtor in smo zaradi tega še bolj ponosni na uspeh njegovega romana.

Pri prebiranju njenega zapisa smo spet naleteli na sicer že znano ugotovitev Martine Slavec, ki slabšalno piše o nas zamejcih, tudi o meni torej, ki sem predstavljal Čukovo knjigo v Novem glasu, ko govori o tem, kako smo sprejemali in ocenjevali Čukovo knjigo, takole: "Množično, kot je z navdušenjem povedal urednik zbirke Mornik Andrej Furlan. Ideološko (!) pa

je ugotavljal avtor sam, ki je k temu pristavil, da so ga Slovenci v Sloveniji boljše dojeli, rekla bi s potrebno estetsko distanco, ki je pri branju literarnega dela nujna, katere pa zamejci očitno ne premoremo, ker smo preveč zateženi zaradi svojega samoljubnega ponižanega ega."

Martina Slavec torej spet izpostavlja to, da smo zamejci "zateženi", kar je sicer lahko res, kot to lahko še kako krepko velja tudi za Martini- ne ljubljanske imenitne literarne kritike, ki imajo po njenem mnenju občutek za "primerno estetsko distanco", ko prebirajo romane. V spomin mi prihajajo namreč besede Borisa Pahorja, ki je na sedežu ugledne Slovenske matice v Ljubljani na predstavitvi svoje knjige pred tedni samo suho povedal, kako je starosta teh slovenskih imenitnih kritikov iz Ljubljane in njihov učitelj, univerzitetni profesor Janko Kos, v svoji literarni zgodovini slovenske

literature, ki jo uporabljajo tudi na naših šolah, odpravil z vsem njegovim literarnim opusom in z njim samim kar z enim samim stavkom. Boris Pahor iz tega ni delal na ljubljanski predstavitvi nobene samoljubnega izpada, ampak je samo informiral prisotne, kako je bilo s temi stvarmi še pred nekaj leti. Zakaj, si lahko vsakdo misli; če pa tega ne ve, naj ustavi pri letnega "mladeniča" iz Barkovelj, ko jo le-ta prešerno mahaja po Trstu; prepričan sem, da mu bo mladi mož, ki jih ima že preko osemdeset, rad povedal, kako je bilo s to stvarjo; in tudi o "literarni distanci" bo vedel kaj povedati, zadnje čase se namreč kar precej ukvarja prav z "distancami" Slovenije, slovenske vlade in slovenske kulture in drugih stvarnosti do Slovencev in njihovega bitja in žitja v Italiji.

Mislim, da je poudarek predvsem na tem, ko Martina Slavec piše o "samoljubnem ponižanem egu", ki naj bi označeval nas Slovence, ki živimo v Italiji in smo torej zamejci. Martina tudi lepo piše, da je izraz "zamejci" ogaben, a naj ga beremo dobesedno. To se pravi: tisti Slovenci, ki smo za mejo; to pomeni: vsi mi, razen tistih seveda, ki so na oni strani meje, v osrednji Sloveniji torej. Če še enkrat ponovim, da sam nimam nobenega zamejskega "samoljubnega ponižanega ega" in poznam veliko ljudi, ki ga nimajo - upam si celo trditi, da nas je večina takih - se pa vseeno sprašujem, kaj mlado izobraženo dekle sili v to, da ponovno piše o tem, kako da smo vsi zateženi in samoljubno ponižani v svojem zamejskem egu. Ne vem, morda je temu vzrok to, da vsakdo vedno piše le tako, kot se mu svet prikazuje, svet okrog sebe doživlja in iz tega ne more; morda pa tudi zato, ker Martina sedaj gleda na nas, ki živimo v zamejstvu, iz boljše perspektive, iz Ljubljane, z distanco torej, "estetsko" si ne upam zapisati, ker bi izze-

nela zafrkljivo, kar pa ta zapis noče biti. Gre namreč za zapis mladega dekleta iz naše srede, ki študira v Ljubljani, in danes gleda na nas drugače, kot je pred leti, ko je še živela sredi nas. Kaže na mladostno upornost, željo po izboljšanju obstoječega in tudi na to, da se Martina zaveda naših napak, ki jih seveda kot zamejci, ki smo tudi ljudje, imamo, kot jih imajo unejci (prosto po Merkuju).

Rešitve pa gotovo ni v zbadanju in smešenju človeka, ki tu živi in dela v razmerah, ki morda včasih res zakrivajo "estetsko distanco", pojem, pod katerega lahko daš vse in nič obenem. Bojim pa se, da gre pri omenjenem zapisu in pri pišočih sami tudi že za pojav t.i. "pridigarstva", ki je od Trubarja dalje lastno predvsem v Ljubljani in osrednji Sloveniji živim izobražencem: za pojav, ko omenjeni ne morejo o nobeni stvari ničesar povedati, ne da bi pri tem pridigali, kako je prav in kaj je narobe. S še posebno velikim veseljem pa to počenjajo, ko gre za zamejstvo.

To pa je že snov za drugi zapis.

PO OSTREM OPOZORILU IZ BRUSLJA O ZAOSTAJANJU
SLOVENIJE PRI SPREJEMANJU PRAVNEGA REDA EU

OPOZICIJA ZAHTEVA ODSTOP VLADE ALI PA PREDČASNE VOLITVE

MARJAN DROBEŽ

PREMIER DRNOVŠEK PREDLAGA RAZŠIRITEV VLADNE KOALICIJE

V Sloveniji vzbujajo velik odmev in zaskrbljujoče komentarje ostro opozorilo Evropske komisije (vlade EU), vsebovano v njenem letnem poročilu, da namreč država v procesu približevanja tej evropski integraciji ni dosegla napredka. Med šestimi državami kandidatki za sprejem v prvem krogu širitve, se je glede priprav skupaj s Češko znašla na zadnjem mestu. Komisar Evropske komisije Hans van den Broek je opozoril, da je počasnost sprejemanja pravnega reda EU in izvajanja le-tega v obeh državah zaskrbljujoča.

Slovenija je iz svežnja zahtev EU doslej uveljavila le eno, tisto, ki kandidatkam narekuje vzpostavitev tržnega gospodarstva. Že prej pa je Slovenija bila deležna priznanja, da je demokratska država, ki zagotavlja visoko stopnjo varovanja in zaščite človekovih pravic.

Kritik in očitkov Sloveniji, ki so jih deležne vse tri veje oblasti (torej zakonodajna, izvršna in sodna) je veliko, navajamo pa le najvažnejše. Evropska komisija v svojem letnem poročilu tako poudarja, da Državni zbor deluje prepočasno, "kajti za vsak zakon so potrebne tri stopnje obravnave, postopek odločanja pa zaostaja tudi zaradi neskladij v koalicijski vladi". Glavni problem v pravosodju je še naprej počasnost postopkov, predvsem pri obravnavanju kriminala. Zato je potrebna revizija procesnega prava, ki naj upošteva pravico do hitrejšega sojenja. Tudi ni še zagotovljena pravica tujcev do nakupa nepremičnin. "Neurejen je status tujcev, ki nimajo državljanstva. Teh naj bi bilo v Sloveniji od 5 do 10 tisoč. Tudi niso zagotovljene vse pravice Romov, ki jih je od 6.500 do 7 tisoč. Nadalje niso izpolnjene zahteve hrvaških varčevalcev do Ljubljanske banke."

Slovenija je bila deležna tudi kritike zaradi počasnosti pri uvajanju davka na dodano vrednost. Morala bi nadalje povečati nadzor nad državno pomočjo podjetjem, ki se nahajajo v krizi. Evropska komisija našo državo očita, da do 1. julija letos, kot je obljubila, ni zaprla brezcarinskih prodajaln. Rešiti bi morali vprašanje jedrskih odpadkov. Jedrska elektrarna Krško pa je ponovno omenjena v poglavju o zunanji in varnostni politiki, in sicer kot eden neresenih problemov med Slovenijo in Hrvaško, ki ga je treba urediti, "podobno kot morsko mejo med Slovenijo in Hrvaško v Piranskim zalivu, ter vprašanja lastnine".

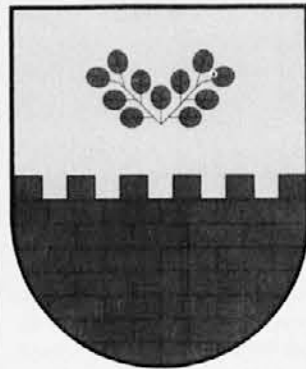
V Sloveniji je letno poročilo Evropske komisije o počasnosti sprejemanja in izvajanja pravnega reda (celotne zakonodaje) EU delovalo kot hladna prha. Reakcije so bile takojšnje. Minister za evropske zadeve Igor Bavčar je dejal, da so bile kritike pričakovane in utemeljene, vendar "bo Slovenija zaostajanja pri sprejemanju pravnega reda EU v enem letu, torej do tedaj, ko bo objavljeno naslednje poročilo Evropske komisije, odpravila". Ostro pa so reagirale opozicijske stranke, SDS, SKD in ZLSD, ki so krivdo za zamude in zaostanke naprtili vladi, "ki odloča o vsem in ima tudi večino v Državnem zboru". Omenjene stranke, ki se jim je pridružila tudi Slovenska nacionalna stranka Zmaga Jelinčiča, zato zahtevajo bodisi odstop sedanje vlade, izvolitev nove ali pa razpis predčasnih državno-zbornih volitev. Premier Drnovšek je iz Madrida, kjer je bil na delovnem obisku, vse kritike zavrnil, ponudil pa je razširitev vladne koalicije s kakšno stranko ali strankami iz opozicije, kar bi po njegovem mnenju lahko prispevalo k hitrejšemu reševanju zadev s področja domače in mednarodne politike Slovenije.

Pred morebitnimi predčasnimi parlamentarnimi volitvami

mi bi po mnenju SDS in SKD Državni zbor moral sprejeti nov zakon, s katerim bi v Sloveniji uvedli večinski dvokrožni volilni sistem. Predlog zanj je dala Socialdemokratska stranka, o njem pa so odločali na referendumu, ki je bil 8. decembra 1996. Ustavno sodišče je pred dnevi s posebno odločbo ugotovilo, da je večina volilcev glasovala za uvedbo večinskega dvokrožnega volilnega sistema. Državnemu zboru je zato naročilo, da mora voljo volilcev natančno "preleteti" v zakon. Zakon, po katerem bi bila Slovenija razdeljena na 88 volilnih okrajev, bi morali sprejeti z dvetretjinsko večino poslancev. Ustvarile bi se koalicije, ki bi jih tvorile večje in vplivnejše politične stranke, kot so zlasti LDS, SDS, SKD in SLS, ki bi se jim morale manjše stranke bodisi podrediti ali pa bi bile izločene iz političnega življenja.

V takih razmerah in političnem vzdušju se v Sloveniji nadaljuje kampanja za krajevne volitve, 22. novembra. Še zmeraj ni jasno, če bodo volitve tudi na območju Mestne občine Koper, ki je po odločbi Ustavnega sodišča neustavna. Ustavno sodišče je tudi opozorilo, da bi bile morebitne volitve župana in mestnih svetnikov v Kopru protizakonite in torej neveljavne.

NOVI GRB OBČINE MIREN-KOSTANJEVICA

Občinski svet občine Miren-Kostanjevica je pred kratkim sprejel svoj občinski grb, zastavo in žig, kar vse sodi v nujne attribute občine. V ta namen je že pred dobrim letom bila ustanovljena strokovna komisija, ki je pripravila javni natečaj in je nato morala izbirati med velikim številom dospelih predlogov. Odločila se je za grb novogoriškega oblikovalca Bojana Bitežnika, drugo nagrado je dobil Herko Saksida z Dobrovega, tretjo pa Milovan Valič iz Nove Gorice.

Novi grb mirenko-kostanjske občine, delo Bojana Bitežnika, nekoliko preoblikovan v skladu s heraldičnimi pravili, zajema iz kulturne in naravne dediščine te občine. Oblika štita je poznogotska, kakršna se je v Evropi uveljavila sredi 15. stoletja. Grb je v prečni smeri razdeljen na dve heraldični polji, pri čemer je zgornje polje rumene, spodnje pa rdeče barve. V zgornje heraldično polje sta simetrično postavljena dve vejici ruja v rdeči barvi, ki pomeni simbol Krasa. Cinasti zaključek s trdnjavskimi zobci nas spominja na Mirenski Grad, kjer je že v davni preteklosti izpričan obstoj trdnjave z obzidjem. Sam zid pa je sestavljen iz rdeče opeke, ki tako izraža starodavno izročilo opekarstva v Biljah.

Novonastale občine v Sloveniji in tudi na Primorskem dobivajo druga za drugo nove grbe. Upati je, da se bo tudi novi grb mirenko-kostanjske občine kmalu vtisnil v kulturno zavest prebivalstva.

MV

OBDAVČITEV OBRESTI NA HRANILNE VLOGE TUDI V SLOVENIJI?

Slovenski finančni minister Mitja Gaspari je potrdil, da se bo država tudi na področju davkov postopno prilagodila članicam EU. Zaradi tega pripravljajo nov zakon o dohodnini, ki ga bo vlada obravnavala še pred koncem leta. Obresti na prihranke oz. hranilne vloge so sicer obdavčene povsod po svetu. Vendar se bodo v Sloveniji te obdavčitve lotili previdno, s takšnim odstotkom, da država ne bi zavrla varčevanja. Za trdnost tolarja, nacionalne valute, in za družbenogospodarski razvoj države je varčevanje zagotovo ključnega pomena. Strokovnjaki opozarjajo, da bi varčevanje lahko upadlo, če bi država obdavčila tudi obresti od nizkih prihrankov posameznikov, zaradi česar bi morali določiti raven prihrankov, do katere obresti ne bi bile obdavčene.

Obremenjenost Slovencev z davki se bo povečala tudi zato, ker bodo uvedli še nekatere druge dajatve. Po velikih poplavih prejšnji teden lahko pričakujemo novo obdavčitev za odpravo posledic te naravne katastrofe. Napovedujejo pa tudi zakon o obdavčitvi nepremičnin (stanovanjskih, gospodarskih in drugih zgradb, kmetijskih površin in gozdov), ki bi znašala dva odstotka tržne vrednosti premoženja.

M.

SLOVENSKI UMETNIKI ZA KARITAS

Dne 21. novembra bo ob 20. uri na dvorcu Zemona pri Vipavi osrednja prireditev Škofijske karitas Koper ob tednu Karitas s sledečim sporedom: pozdrav škofa msgr. Metoda Piriha in ravnatelja škofijske Karitas Mateja Kobala; nastop učencev glasbene šole Vinko Vodopivec iz Ajdovščine; odprtje prodajne razstave likovnih del iz kolonije, naslovljene Umetniki za Karitas. Gosta večera bosta koreografinja Eva Stramšek, ki bo odplešala ples v modrem prav na temo letošnjega tedna Karitas "mladi na poti v samostojnost", in baritonist Primož Dekleva. Nastopajoči v koncertu so učenci prof. Rajka Koritnika. Izkupiček večera bo namenjen obnovi v potresu poškodovane hiše duhovnih vaj v Soči. V četrtek, 26. novembra, pa bo v vseh večjih centrih Karitas dan odprtih vrat. Zaključek razstave bo 29. novembra ob 17. uri. Ob tej priložnosti bo nastop pevskega zbora Osnovne šole iz Ajdovščine pod vodstvom Marinke Šuštar.

V NOVI GORICI SKUPNI KANDIDAT SLS IN SKD

Liste kandidatov za župane občin in svetnike posameznih občin, ki so jih za lokalne volitve v nedeljo, 22. novembra, predložile politične stranke ali skupine volilcev, vsebujejo tudi nekaj presenečenj oz. novosti. Tako sta stranki SLS in SKD predložili skupnega kandidata za župana Mestne občine Nova Gorica. To je Gojmir Mozečič, diplomirani inženir gradbeništva. Rodil se je leta 1948 v Dornberku, zdaj pa živi v Novi Gorici. Kot vodja Projekta, konstrukcije in razvoja v nekdanji Industriji Gostol, se je poglobil spoznal z gospodarstvom. Do pred kratkim je bil zaposlen kot načelnik Oddelka za infrastrukturo in gospodarske javne službe v upravi Mestne občine Nova Gorica. Zdaj pa je dipl. ing. Gojmir Mozečič direktor Komunalne energije v Novi Gorici. Med osmi kandidati za novega župana Mestne občine Nova Gorica je tudi Rudi Šimac, ki je v obdobju prejšnje države bil predsednik novogoriške občinske skupščine. Zdaj je predsednik nestrankskega in nepolitičnega združenja, Foruma za Goriško.

Zveza za Primorsko je v postopku za vložitev kandidatur zagrešila nekaj nezakonitosti, zato so občinski volilni komisiji v Novi Gorici in na Dobrovem v Brdih in tudi Upravno sodišče v Novi Gorici to stranko izločile iz volitev v Mestni občini Nova Gorica in v občini Brda. Anton Pogačnik, tajnik Zveze za Primorsko v Novi Gorici, je zaradi odgovornosti za storjene napake odstopil iz svoje funkcije in tudi od položaja člana Glavnega odbora stranke.

M.

ITALIJA DRUGA PO OBSEGU MEDNARODNEGA TELEFONSKEGA PROMETA IZ SLOVENIJE

Po najnovejših podatkih družbe Telekom zavzema Italija drugo mesto po obsegu mednarodnega telefonskega prometa iz Slovenije. V prvih osmih mesecih letošnjega leta je bilo s to sosednjo državo opravljenih za 9,6 milijona minut odhodnega telefonskega prometa. Na prvem mestu je Hrvaška z 21,5 milijona minut takega prometa, na tretjem pa sta Avstrija in Nemčija s po 9,5 milijona minut odhodnega telefonskega prometa.

Kot znano je na območju Nove Gorice in Kopra (Slovenska Istra) prek omrežnih skupin 065 in 066 mogoč maloobsejni telefonski promet, ki je zelo obsežen. Naprave in omrežje za ta promet zdaj posodablja. Telefonski promet med Slovenijo in Italijo se obračunava drugače kot mednarodni in je približno štirikrat cenejši. (M.)

NOVA GORICA JE POMEMBNO ŠOLSKO SREDIŠČE

Nova Gorica je postala eno izmed največjih šolskih središč v Sloveniji. Podatki, ki so jih ob 50. obletnici mesta zbrali v Krajevni skupnosti, kažejo, da obe osnovni šoli, tisto Franca Erjavca in osnovno šolo Milojke Štrukelj, v tem šolskem letu obiskuje skupaj 1.182 učencev oziroma učenk. Gimnazijo in druge srednje šole pa v šolskem letu 1998/99 obiskuje skupaj 4.025 dijakov. Gre za dijake gimnazije, poklicnih šol, srednje strokovne Zdravstvene šole, Kmetijsko-živilske šole in Tehniškega šolskega centra.

Za financiranje osnovnih šol skrbita država in mestna občina v Novi Gorici, srednje šole pa so v pristojnosti, tudi glede financiranja, države. Mestna občina Nova Gorica si že dalj časa prizadeva, da bi sosednje občine, iz katerih prihajajo dijaki v srednje šole, prispevale k financiranju raznih potreb omenjenih izobraževalnih zavodov, ki jih ministrstvo za šolstvo in šport ne krije. Doslej se je pritrdilno odzvala samo nova občina Šempeter-Vrtojba.

M.

OBVESTILO

HITOVE MUZE NA GRADU DOBROVO. Pihalni trio Ars, ki ga sestavljajo glasbeniki Evaristo Casonato (oboa), Slavko Goričar (klarinet) in Paolo Calligaris (fagot), bo nastopil na gradu Dobrovo v petek, 13. novembra, ob 20. uri. Pihalni trio Ars sestavljajo trije priznani in izkušeni glasbeniki, solisti, ki so svoje znanje preverjali tudi v tujini in jih je glasbena pot pripeljala v Ljubljano ter združila v skupno muziciranje v kormorni igri.

13

ČETRTEK
12. NOVEMBRA
1998

PO Odstopu NEVA RADOVIČA

DIMITRIJ ŽBOGAR NOVI PREDSEDNIK ZVEZE NEPOSREDNIH OBDELOVALCEV

Konec oktobra se je sestal širši odbor Zveze neposrednih obdelovalcev, da bi razpravljali o dokončnem odstopu predsednika Neva Radoviča in da bi izvolil novega. Kot piše v tiskovnem poročilu, je Radovič po več kot desetletnem predsednikovanju odstopil zaradi osebnih obveznosti na drugih področjih. Odbor Zveze se mu je zahvalil za uspešno delovanje in nato soglasno izvolil novega predsednika Dimitrija Žbogarja (na sliki), ki je doslej opravljal funkcijo podpredsednika in se že dolgo časa uspešno ukvarja s kozjerejo in kmečkim turizmom v Samatorci. Novi izvršni odbor je tako sestavljen: Dimitrij Žbogar - predsednik, Martin Terčon - podpredsednik ter odborniki Pavel Vodopivec, Slavko Škerlj in Giuliano Lucas.

Novi odbor tvorijo skoro sami mladi kmetovalci, ki so, piše v tiskovnem poročilu, s svojim delom že dokazali navezanost na zemljo in sodobnejše načine kmetovanja. Za cilj si novo vodstvo postavlja

nekaj temeljnih programskih točk, ki naj izboljšajo in utrdijo to kmečko organizacijo, in sicer: izboljšati profesionalnost zlasti mladih s strokovnimi nasveti tako tehnične kot davčne narave; dosledno slediti vsem novim zakonodajnim in stalno obveščati člane, še posebej kar zadeva razna finančna olajšanja; pospeševati stike s sorodnimi organizacijami tako v deželi Furlaniji-Juljski krajini kot v Sloveniji. Posebej je bilo poudarjeno, da je zaradi posebnih razmer na Krasu nujno sodelovanje pri skupnih pobudah, ko gre za splošne koristi kategorije.

Predsednik Žbogar se je v preteklih dneh sestal v Vidmu z deželnim predsednikom Zveze Carlom Colussijem, da se mu predstavi in mu obrazloži cilje ter težave tržaške organizacije. Deželni predstavniki so novemu odboru zaželeli plodno delovanje in zagotovili vso pomoč.

Ob tej priložnosti čestita novoizvoljenemu predsedniku in odboru tudi Novi glas.

NA MARTINOVO

V SLOVENIJI ZASKRBLJENI ZARADI VELIKIH ZALOG VINA

V Sloveniji tudi letos, kot to velevata tradicija in običaj, proslavljajo praznik sv. Martina, "ki iz mošta naredi vino". Zabave, združene s predstavami novega mladega vina, so se pričele že prejšnjo soboto, se nadaljevale včeraj, 11. novembra, na god oz. praznik sv. Martina, ponekod pa se bodo nadaljevale in zaključile pojutrišnjem, to je v soboto, 14. novembra. Slovenska vinska kraljica Katerina Jenžur, ki ji je v času novega mladega vina potekel enoletni mandat, je v reviji Slovenske vinske akademije Veritas zapisala željo, "da naj bi ta praznik pomenil prirčno druženje ljudi in oživiljanje starih zlatih običajev. Predvsem pa naj bo čaščenje žlahtne kapljice tako, kot si ta zasluži".

Martinovanje je v Sloveniji tako razširjen in priljubljen običaj, da smo ga hoteli razglasiti kar za državni praznik. Toda večerje z gosko, mlinci in rdečim zeljem ter kozarcem mladega vina so bile oz. bodo letos zagotovo manj slastne kot pred tremi, petimi leti. Zaloge neprodanega slovenskega vina so velike: okoli 100 milijonov litrov. Vina je torej dovolj, država pa ga še uvaža. Da pa bo mera polna, popijemo Slovenici vina vsako leto manj. Kot so opozarjali tudi ob prazniku sv. Martina, bo krizo mogoče premestiti le z nižjo ceno in s povečanjem izvoza vina.

M.

SEJEM DOBROT NARAVE IN ZABAVE

SEJEM "KVARTIN" V NOVI GORICI

Na novem velikem sejmišču Industrije pohištva Meblo v Kromberku je bil od 4. do 8. novembra Sejem dobrot narave in zabave, ki so ga pomenovali z narečnim izrazom *Kvartin*. Gre za enega izmed sejmov, ki jih prireja novoustanovljena družba Goriški sejem, v katerem imajo lastniške deleže Območna obrtna zbornica, Industrija Meblo in občina Nova Gorica.

Slavostni govornik pri odprtju sejma je bil poslanec slovenskega Državnega zbora Borut Pahor. Župan Nove Gorice Črtomir Špacapan pa je poudaril, da je zelo pomembno dejstvo, da ima Nova Gorica sejmišče in sejme, ki so se v samih dveh letih močno razvili in postali pomemben del promocije slovenskega gospodarstva nasploh in same Goriške. Povedal je, da je že v konkretni fazi ustanovitve podjetja, ki bo specifično razvijalo in upravljalo sejmsko dejavnost, tudi lokacija sejmišča bo na primernejšem kraju. Že na lanskem sejmu so razstavljalci opredelili Novo Gorico kot središče vinorodnih okolišev Goriških Brd, Vipavske doline in Krasa ter kot regijo, ki svojo prihodnost vidi pred vsem v turizmu, zabavi, vinarstvu in sadjarstvu.

Na sejmu je bilo predstavljeno za ogled ali nakup zelo veliko najrazličnejših dobrot, ki jih nudi narava ali pa jih izdelujejo podjetja živilske industrije. Prednjačila so vina iz Goriških Brd, Vipavske doline in iz drugih vinorodnih območij v Sloveniji. Vinogradniki in vinarji iz Goriških Brd so se predstavili z geslom *Brda so samo ena*. Kot gostje obči-

ne Brda so si sejem ogledali tudi naši rojaki iz Pliberka na Koroškem. Prišli so predstavniki turističnih organizacij iz Salzburga, območja v Avstriji, ki je navezalo dobre stike z občino Brda in z občino Nova Gorica.

Program sejmskih in obsejmskih prireditev je bil zelo bogat, tako da je lahko vsak obiskovalec sejma izpolnil svoje želje. Sprčo sedanja vinske krize v Sloveniji (prodaja vin še nadalje upada) je bilo pomembno obmejno srečanje vinogradnikov in vinarjev z Goriškega. Med povabljenimi so bili tudi podpredsednik Goriške pokrajine in njen odbornik za kmetijstvo Vittorio Brancati. V okviru razstavnega prostora Območne Obrtne Zbornice Nova Gorica se je letos predstavilo tudi Slovensko gospodarsko združenje iz Gorice s svojo dejavnostjo in z dejavnostjo članov Združenja, predvsem so predstavljene turistično-gastronomski ponudba, trgovina na drobno, specializirana izvozna-uvorna podjetja ter obrt. S tem nastopom sta hotela obe organizaciji pokazati, da intenzivno sodelujeta. Sicer pa Goriški sejem tudi tokrat ni privabil podjetnikov, kmetovalcev, vinogradnikov ali vinarjev iz sosednjih krajev v Italiji. Morda bi bili za ta sejem najbolj dobrodošli slovenski vinarji iz Števerjana in Krmina, ki imajo velike izkušnje pri prodaji vin v državah članicah EU. Sejem v Kromberku skratka še ni postal prizorišče srečanj gospodarstvenikov z obeh strani državne meje na Goriškem.

MI

ITALIJANSKO PRAVO

DRUŽINSKO PRAVO IN SODOBNI IZZIVI (9)

DAMJAN HLEDE

Rečeno je bilo, da sta zanižanje očetovstva in varstvo zarodkov med najbolj kočljivimi in najbolj perečimi pravniki-etičnimi vprašanji, ki jih odpira praksa umetnega oplojevanja. Nista pa edini. Obstaja namreč cela vrsta drugih vprašanj, ki so medijsko in politično zelo zanimivejša, saj se prav ob njih bije tisti ideološki boj, ki že petnajst let zavira sprejetje tako pomembnega zakona, ki bi nekontrolirani praksi postavil vsaj nekaj obvezujočih mejnikov. Gre za:

1) dostop do tehnike (opozorilo: pri pisanju bom nalašč uporabljal kar izraze, ki so se uveljavili v ustaljeni praksi, čeprav se meni samemu jezi jo lasje ob uporabi besednih zvez, kakršne so "tehnika umetnega oplojevanja" ipd., ki me opominjajo na to, kako daleč je prišel človek v pojmovanju samega sebe kot stvari, v popredmetenju svojega lastnega bistva) umetnega oplojevanja: vprašanje je, ali lahko omenjeno tehniko koristijo samo poročeni pari ali tudi tisti, ki živijo v izvenzakonski skupnosti ali celo tudi samske žene ali homoseksualni pari.

2) dovoljene tehnike. Gre za dvojno vprašanje: a) ali naj bo dovoljena samo istorodna ali tudi tujerodna oploditev (*inseminazione omologa* oz. *eterologa*), torej oploditev, ki naj se poslužuje samo jajčec in semenčic proslilcev, ki sestavljata par, ali oploditev, ki naj se lahko poslužuje tudi semenčic nekega tretjega darovalca; b) ali naj bo dovoljena samo asistirana oploditev ali tudi oploditev v epruveti.

3) vrsta drugih vprašanj, kot so anonimnost darovalca, oplojevanje t.i. "post mortem", t.i. "nadomestno materinstvo" (sami lepi izrazi!).

Predvsem prva dva problema sta torej v politični debati najspornejša. Primerjalna analiza nam v prvem primeru pokaže, da so v Evropi vse večje države (Francija, Velika Britanija, Španija, Švedska, Avstrija), razen Nemčije, v svoji zakonodaji dovolile dostop do tehnike umetnega oplojevanja tako poročenim parom kot izvenzakonskim skupnostim, nekatere pa so ga zraven dovolile še samskim ženam (Velika Britanija in Španija, katerih zakonodaja je najbolj liberalna, saj dovoljuje tudi omenjeno posmrtno oplojevanje in, kar se Velike Britanije tiče, tudi nadomestno materinstvo). Vse so dovolile tako istorodno kot tujerodno oploditev.

V Italiji je bilo doslej predstavljenih že veliko zakonskih predlogov, v nobenem zakonodajnem obdobju pa ni prišlo do sprejetja. Tudi sedaj je v teku zakonodajni postopek: izdelano je bilo skupno besedilo, ki ga je pristojna parlamentarna komisija že dopolnila, sedaj pa teče o njem debata v poslanski zbornici, kar pomeni, da bo pot še dolga, saj se le-tu krešejo najrazličnejša mnenja. Gre za besedilo, ki se vsebinsko sklicuje predvsem na francosko različico, saj dovoljuje dostop tako poročenim parom kot izvenzakonskim skupnostim in dopušča tako istorodno kot tujerodno oplojevanje.

DAJJE

NOVEMBRSKI DAVČNI PREDUJMI PRED NAMI

KOLIKO MORAMO PLAČATI (1)

Do 30. novembra 1998 morajo poravnati predujme za davke na dohodek za leto 1998 vse fizične osebe in vse pravne osebe, kateri poslovno leto soupada s sončnim. Ta mesec namreč zapadejo plačila predujmov za davke na dohodek fizičnih oseb (IRPEF), davke na dohodek pravnih oseb (IRPEG), davke na proizvodne dejavnosti (IRAP) in prispevek INPS 10-12%. Prvič letos pa ni potrebno plačati predujmov za krajevni davek na dohodek (ILOR) in davek za zdravje (SSN), ki ju je zamenjal davek na proizvodne dejavnosti, in na premoženjski davek za podjetja (patrimoniale), ki je bil uveden le začasno in od letos ni več v veljavi. Kot običajno bo treba preveriti podatke iz dav-

čne prijave, ki smo jo predstavili v mesecu juliju, in izračunati, koliko smo, na podlagi podatkov iz prejšnjega leta, dolžni državi. Znesek, ki ga moramo namreč plačati, je odvisen od dohodkov, ki smo jih imeli v letu 1997.

Znesek, ki ga moramo plačati kot predujem na davke na dohodek fizičnih oseb (IRPEF), znaša 98% davka, ki smo ga bili dolžni po davčni prijavi za leto 1997, ki smo jo predstavili v juliju letošnjega leta. To pomeni, da moramo v lanskim davčni prijavi poiskati vrstico RN 20, ki jo dobimo na zadnji strani prijave, in od tega zneska izračunati 98% (znesek RN 20 x 98 : 100). Če ta znesek presega 502.000 lir, smo bili dolžni plačati prvi obrok v višini 40% celotnega

predujma že v mesecu juniju, oz. če smo se odločili za obročno plačevanje davkov, smo ta znesek plačali v več obrokih od junija do novembra. Če pa je znesek nižji od 502.000 lir, moramo celotni znesek plačati do 30. novembra. Če znaša izračunani znesek manj kot 100.000 lir, nismo dolžni plačati nobenega predujma. Na podoben način izračunamo tudi predujem na dohodek pravnih oseb (IRPEG). V tem primeru moramo znesek iz vrstice RG 29 pomnožiti z 98 in deliti s 100. Če dobljeni znesek ne presega 40.000 lir, nismo dolžni plačati ničesar.

Za plačilo davka na proizvodne dejavnosti (IRAP) je zakonodajalec pripravil precej zahtevna navodila. Predujem namreč znaša 120% davka, ki bi ga morali plačati za leto 1997, če bi ga obstoječa zakonodaja že predvidevala. Predujem pa smo morali plačati v dveh enakih obrokih: prvega v mesecu juniju, drugega pa do konca novembra. Najnižji znesek, ki smo ga dolžni plačati, znaša 100.000 lir.

Seveda imamo davkoplačevalci možnost, da vse predujme ponovno izračunamo na podlagi predvidenih dohodkov za leto 1998. Če za leto 1998 predvidevamo, da bomo imeli manj dohodkov kot v prejšnjem letu, lahko plačamo nižji znesek, kot je tisti, ki bi ga morali plačati na podlagi davčne prijave za prejšnje leto. V nobenem primeru pa predujem ne sme biti manjši od 98% davka, ki bo izhajal iz davčne prijave za leto 1998.

Vsi samostojni delavci, ki so podvrženi plačevanju prispevkov INPS 10-12%, morajo do konca meseca poravnati drugi obrok predujma, ki ga izračunamo glede na tovrstni dohodek za leto 1997. Pri računanju dolžnega zneska moramo upoštevati odstotke, ki so predvideni za leto 1998, in sicer 10%-ni prispevek za vse tiste, ki že plačujejo prispevke za socialno skrbstvo ali upokojeanci, in 12%-ni prispevek za vse tiste, ki niso podvrženi nobenemu plačevanju socialnoskrbstenih prispevkov. V obeh primerih

znaša predujem 40% zneska, ki smo ga morali plačati v juniju prejšnjega leta. Samostojni delavec, ki spada v prvo skupino (INPS 10%), bo izračunal znesek tako, da bo pomnožil znesek iz vrstice RE 22 s 4 in delil s 100. Samostojni delavec, ki spada v drugo skupino (INPS 12%), pa bo znesek izračunal tako, da bo pomnožil znesek iz vrstice RE 22 s 4,8 in delil s 100. Če izračunani znesek presega 13.948.000 lir v prvem primeru oz. 16.737.600 lir v drugem primeru, moramo predujem prilagoditi in zmanjšati na omenjena zneska, ki predstavljata najvišji možni plačili. V primeru prispevkov INPS 10-12% ni predviden ponovni obračun predujma v primeru predvidenih nižjih dohodkov. Če bo ob končnem obračunu izpadlo, da smo plačali preveč, bomo lahko ohranili presežek v dobro za naslednja leta ali pa bomo lahko zahtevali, da nam država denar vrne z obrestmi.

MARA PETAROS

SLOVENSKE ŠPORTNE IGRE IN STADION 1. MAJ

SLOVESNA PROSLAVA V PRENOVLJENEM ŠPORTNEM CENTRU

IVAN ŽERJAL

Konec prejšnjega tedna je slovenski šport v Italiji obhajal dvojni praznik. V soboto, 7. t.m., so predali namenu prenovljene objekte stadiona 1. maj, naslednjega dne, v nedeljo, 8. t.m., pa so svečano proslavili 40-letnico Slovenskih športnih iger.

Slovesna proslava 40-letnice Slovenskih športnih iger (Foto Kroma)

Slovenske športne igre, ki so prvič potekale leta 1958, predstavljajo nadvse pomemben mejnik: takrat se je namreč veliko število mladih za-mejskih Slovencev in Slovenk udeležilo tekmovanj v raznih športnih panogah. To je bila priložnost ne samo za medsebojno merjenje moči in telesnih sposobnosti, pač pa tudi za medsebojno spoznavanje, in to v slovenskem okolju in na narodnih osnovah. V poznejših desetletjih je športna dejavnost doživela velik razvoj in razmah, tako da se danes Slovenci v Italiji lahko ponašamo tudi z vrhunskimi športniki in rezultati in z razgibanim delovanjem na športnem področju, ki ga zaznamuje število skoraj 50 športnih društev v Furlaniji-Juljski krajini.

Kot je povedal slavnostni govornik na nedeljski proslavi Saša Rudolf (na sliki zgoraj), so bili takratni organizatorji, zlasti prof. Bojan Pavletič, zaslužni za ta razvoj, ki je privedel do tega, da ima danes naša narodna skupnost "množično organizacijo, ki prek društev nudi mladim od šolarjev dalje, da postanejo slovenski športniki po duhu in telesu." Politične, gospodarske, kulturne in sploh družbene okoliščine, v katerih so delovali prireditelji takratnih športnih iger, niso bile lahke. S časom so se začele spreminjati tudi navade ljudi, ki so bili, kot je Rudolf citiral skladatelja Ubalda Vrabca, naveličani "poslušati iz usmiljenja". Te naveličanosti pa ni zaslediti samo na glasbenem, ampak tudi na drugih področjih, vključno s športnim. Po štirih desetletjih ima naša skupnost izkušnje, na podlagi katerih naj se najde primerno zdravilo proti bolezenskim klamam, ki grozijo našemu športu. Tu je Rudolf omenil tudi spreminjanje narodnostnega

sestava ekip zgolj iz želje po uspehu in napredovanju, ki "je večkrat prineslo več škode kot dobička". "Prvenstvena naloga naših športnih društev",

privede človeka do tega, da pozabi na do včeraj zagovarjana stališča in kritike in da se po vsej sili preriva v ospredje. Zato je treba mladim nuditi

Posnetka s slovesne predaje namenu prenovljenih prostorov stadiona 1. maj (Foto Kroma)

je dejal Rudolf, "je in naj ostane vzgoja mladega človeka v našem duhu in našem okolju. To nikakor ni ne nacionalizem ne zavračanje vključevanja v večkulturno skupnost. Prav obratno, to je le ohranjanje identitete, izvora in korenin. Zato zavračamo nacionalizem, kot zlo, ki je v preteklosti in sedanjosti zastupil življenje v širši skupnosti, zavračamo pa tudi poskuse, ki dobrino, kot je ponos narodne pripadnosti, omalovažujejo in jo potiskajo na rob." Bolezen predstavlja tudi protagonizem za vsako ceno, ki

možnost, da na lastnih celonujnih napakah spoznajo, kaj je prav, v moči združevanja mladih sil pa je prihodnost našega športa in naše skupnosti. Starejša generacija mora mlade spoštovati in jim stati ob strani.

Prisrčno slovesnost, ki jo je povezovala Loredana Gec in na kateri sta prisotne pozdravila predsednik ZSSDI Jure Kufersin in ŠZ Bor Aleksander Rustja, je obogatilo petje ženskega pevskega zbora Glasbene matice Nike in pod vodstvom Tamare Stanese. Na prireditvi so tudi predstavili

Veliko knjigo Slovenskih športnih iger avtorjev Branka Lakoviča, Maria Magajne (ta je na stadionu 1. maj imel tudi fotografsko razstavo) in Bojana Pavletiča, ki jo je izdalo ZSSDI, podprla pa Zadruga kraška banka (spregovoril je ravnatelj Klavdij Brajnik), ter knjigo Dušana Jelinčiča *Tisti vonj po Krasu*, v kateri se avtor spominja svoje udeležbe na športnih igrah.

Proslava 40-letnice Slovenskih športnih iger je potekala v prostoru, ki je pravi simbol za slovenski šport v Italiji. Potekala je namreč na stadionu 1. maj v Trstu, ki je bil ravno dan prej, v soboto, 7. t.m., priča slovesni predaji namenu prenovljenih prostorov. S sobotno slovesnostjo so se prenovitvena dela na svetoivanskem stadionu tudi uradno končala. Uporabniki imajo sedaj na voljo prenovljene in sodobno opremljene vadbene prostore, ki lahko zadostijo najrazličnejšim potrebam, od aktivnega in tekmovalnega pa do amaterskega športa in kulturne dejavnosti: tako so sedaj na voljo košarkarska in odbojarska igrišča na prostem in na pokritem (balon so prenovili že leta 1995), posodobili so slačilnice in bar; nekdanji oder male telovadnice (kjer je v povojnih letih delovalo tudi Slovensko narodno gledališče) je bil preurejen v dvorano za telovadno rekreacijo, na razpolago pa je tudi fitness center. Umetnik Marko Hergold je restavriral sliko mojstra Lojzeta Spacala, v prostorih stadiona pa deluje tudi Kulturno društvo Slavko Škamperle. Ravno binom šport-kultura je bil prisoten v pozdravnih govorih tako predsednice KD Škamperle Milice Kravos kot predsednika ŠZ Bor Aleksandra Rustje. Tako prenovljen športni in kulturni center bo na razpolago tržaški slovenski mladini in celotni skupnosti. Pri tem gre zasluga zlasti odboru ŠZ Bor in odboru za ohranitev stadiona 1. maj, ki ob nastopu krize niso vrgli puške v koruzo in so si pogumno prizadevali za rešitev iz težavnega položaja. Njim so stale ob strani krovne organizacije, podjetja in bančni zavodi naše skupnosti ter matična država Slovenija. Vse skupaj je omogočilo, da je na sobotni slovesnosti tržaški podžupan Roberto Damiani prerezal slavnostni trak in predal namenu prenovljene prostore, ki so najboljša jamstvo, da se bo športno in kulturno delovanje na stadionu 1. maj še nadaljevalo.

Slovesnost je obogatil tudi pester kulturni program, ki ga je povezovala Loredana Gec in ki je obsegal nastope mešanega zbora Rdeča zvezda iz Saleža pod vodstvom Rada Miliča in športnikov-gojencev šole Glasbene matice Nike in Mateja Nadliška, Petre Cercego, Nataše Gombač, Igorja Zobina, Marka Kariša in Axela Furlana.

LEON ŠTUKELJ STOLETNIK

AVE, TRIUMPHATOR!

Prav na današnji dan, 12. novembra, praznuje najstarejši slovenski - in svetovni - olimpijski prvak Leon Štukelj stoletnico rojstva. Ob tej priložnosti bo v njegovem rodnem Novem mestu danes stekla slavnostna gimnastična akademija z naslovom *Ave, triumphator*, ki se je bodo udeležili poleg predstavnikov civilnih oblasti tudi nekateri slavni športniki zadnjih desetletij.

Leon Štukelj se je, kot že rečeno, rodil v Novem mestu 12. novembra 1898. S telovadbo se je začel resno ukvarjati leta 1907, ko je vstopil v novomeško društvo Sokol. V njegovi dolgi telovadni karieri je treba omeniti zlasti uspehe na olimpijskih igrah v Parizu leta 1924 (dve zlati kolajni), v Amsterdamu leta 1928 (ena zlata in dve bronasti kolajni) in v Berlinu leta 1936 (srebrna kolajna). Vsega skupaj se je udeležil sedmih svetovnih tekmovanj, na katerih je bil kar

dvajsetkrat med prvimi tremi: osemkrat prvi, šestkrat drugi in šestkrat tretji. Leon Štukelj pa ni samo večkratni prvak: s svojo držo dejansko pooseblja tisto idejo športa in olimpizma, ki govori o "zdravem duhu v zdravem telesu", saj je kljub visoki starosti človek z neverjetno voljo, vztrajnostjo, strpnostjo in vzdržljivostjo ter človek iskrivega duha.

Današnje proslave se bodo udeležili številni ugledni gostje, častna pokroviteljica pa bosta predsednik Mednarodnega olimpijskega odbora Juan Antonio Samaranch in predsednik slovenske vlade dr. Janez Drnovšek. Na akademiji bodo nastopili nekateri znani vrhunski športniki, kot Italijan Juri Chechi, Nemec Valeri Belenki, Romunka Simona Amannar, Madžarka Adrianne Varga ter Slovenci Aljaž Pegan, Mitja Petkovšek, Dejan Ločnikar in Mojca Mavrič. Med povabljenimi gosti so tudi bivši vrhunski športniki, kot npr. Romunka Nadia Comaneci ter Američana Bob Beamon in Mohamed Ali. Prisotni bodo tudi predstavniki športnih zvez, državni predstavniki in župani mest, kjer so potekala svetovna in olimpijska tekmovanja, na katerih je Štukelj osvojil svoja odličja - Pariza, Berlina, Amsterdama in Dunaja.

NOGOMET / DRŽAVNO PRVENSTVO

FIorentina SPET V VODSTVU

8. kolo italijanskega državnega nogometnega prvenstva A lige je bilo v znamenju ponovnega vzpona na prvo mesto ekipe Fiorentine, ki je na domačem igrišču premagala zadnjevršeno Venezio s kar 4:1. Fiorentinci so bili verjetno še kar jezni zaradi izključitve iz mednarodnega pokala UEFA zaradi izgrede na salernski tekmi proti švicarskemu Grassophersu. Ob tisti priložnosti je namreč, kot znano, na igrišču eksplodirala petarda, ki je ranila enega od sodnikov. Zaradi tega je disciplinska komisija izključila Fiorentino od nadaljnjih tekmovanj, proti tej odločitvi pa se je klub iz Firenc seveda pritožil.

Vrnitev Fiorentine na čelo lestvice je omogočila tudi neodločen izid na tekmi Udinese-Juventus v Vidmu, ki se je končala z 2:2. Z istim

izidom se je zaključil vroči milanski derbi Milan-Inter. Igralce Interja, ki so dvakrat prešli v vodstvo, je obakrat dohitel Milan, vendar so prikazali dobro igro, tako da je po pozitivnem rezultatu v evropski ligi prvakov Interjev trener Gigi Simoni vsaj začasno ohranil svoje mesto, saj je vse kazalo, da je predsednik kluba Massimo Moratti odločen ga odsloviti, če bi Inter še naprej tako slabo igral (in izgubljal), kot je v zadnjih tednih.

V italijanskih nogometnih krogih - in še zlasti seveda pri Juventus - pa je močno odjeknila novica, da zaradi poškodbe, ki jo je zadobil na tekmi proti Udineseju, napadalec Juventa in italijanske reprezentance Alessandro Del Piero ne bo več igral v tej sezoni, saj je poškodba prehuda.

15

ČETRTEK
12. NOVEMBRA
1998

BIVŠI DIJAKI GIMNAZIJE V ŠEMPETRU

SLAVILI SO PETDESETO OBLETNICO MATURE

16

ČETRTEK
12. NOVEMBRA
1998

Letošnjega devetega oktobra so se v Šempetru zbrali bivši gimnazijci, ki so pred petdesetimi leti maturirali na Goriškem. Le trije od živčih se slavlja niso udeležili zaradi bolezni ali oddaljenosti.

Za kraj srečanja so izbrali Šempeter, ker je večina slavljencev opravila maturo na gimnaziji, ki je bila prav tam na novo ustanovljena takoj po razmejnitvi leta 1947.

Kot so vsa prejšnja, prvo je bilo pred tridesetimi leti na Vogrskem, je tudi to srečanje potekalo v prijetnem in prijateljskem ozračju, a primerno slovesno s priložnostnimi govori in z zanimivim pogledom v zgodovino našega šolstva.

Natančno sto let pred to maturo - leta 1848 - so Slovenci na Dunaju razglasili program Zedinjene Slovenije, ki je v drugi točki zahteval:

"Da ima slovenski jezik v Sloveniji popolnoma tiste pravice, katere ima nemški jezik v

nemških deželah, da bode tedaj naši volji pripušeno, kdaj in kako hočemo slovenski jezik v šole in pisarnice upeljati."

Nadaljnji razvoj dogodkov v Avstriji ni omogočil, da bi se zahteva o slovenskih šolah uresničila v celoti, saj je bila materinščina potrjena kot učni jezik le za ljudske šole z novim osnovnošolskim zakonom iz leta 1869. Za slovenske srednje šole je bilo treba še dalje čakati, čeprav so jih zlasti Mladoslavenci na svojih "taborih" odločno zahtevali.

Prvi uspeh na poti k ustanovitvi slovenske gimnazije v Gorici je prineslo šele leto 1910. Dunaj je tedaj dovolil slovenske in italijanske vzporednice pri c.k. gimnaziji z nemškim učnim jezikom. Že tri leta pozneje pa so slovenske vzporednice postale temelj samostojne državne gimnazije s slovenskim učnim jezikom v Gorici. V prvem izveščju te gimnazije piše: "Z najvišjo odločbo Njegovega c.k. Apostol-

skega Veličanstva z dne 3. avgusta 1913 (gl. razpis c.k. ministrstva za bogočastje in uk z dne 12. VIII. 1910, št. 37287) je bila ustanovljena c.k. državna gimnazija s slovenskim učnim jezikom v Gorici. S tem se je uresničila stara in vroča želja vsega slovenskega prebivalstva na Goriškem, ki je, odkar se narodno zaveda, pri vsaki priliki prosilo državno upravo, da se v Gorici obstoječa gimnazija z nemškim učnim jezikom tako preosnuje, da bo bolj služila kulturnim potrebam in materialnim koristim naše dežele."

Delovanje gimnazije se je žal prekinilo že leta 1915, ko je Italija napadla Avstrijo. Razplet vojnih dogodkov z razpadom avstro-ogrske države je povzročil, da je Primorska pripadla Italiji. Za Rim ni smelo biti slovenskih šol v Gorici in enaka usoda je potem doletela vse slovensko šolstvo, ko je leta 1923 stopila v veljavo Gentilejeva šolska reforma.

Od takrat so za učenje slovenskega skrbeli predvsem v cerkvi in po družinah. Slovenske šole so bile na osvobojenem ozemlju in ponekod tudi v krajih pod nemško zasedbo.

Naše šolstvo na Goriškem je zaživel v polni meri l. 1945 po koncu vojne. Na zahodnem delu, v takratni "Coni A", je šole s slovenskim učnim jezikom uvedla anglo-ameriška vojaška uprava. Takrat je svoja vrata odprla tudi slovenska klasična gimnazija v Gorici. Na vzhodnem delu, v "Coni B", pa je organizirala šolstvo jugoslovanska uprava in med drugim ustanovila gimnazijo v Postojni.

Po septembru leta 1947 je klasična gimnazija v Gorici zgubila precej dijakov, saj se je število vpisanih omejilo na tiste, ki so bivali v Italiji. Manjšo okrepitev so pomenili edino sinovi družin, katerim so politični ali gospodarski razlogi narokovali odhod iz domačega kraja onstran nove meje. Vsi drugi njeni dotakratni dijaki so se kot jugoslovanski državljani vpisali na šempetrsko gimnazijo in z njo še več novih.

V Šempetru se je v zadnji letnik vključilo tudi nekaj gimnazijcev iz Postojne. Nekateri so bili že zreli možje in so zlasti v zadnjem obdobju vojne nosili partizansko puško ali drugače doživljali težka vojna leta. Za vpis so hkrati prosili štiri študenti Teološke fakultete v Ljubljani, ki so bili brez gimnazijske mature, ker so prejšnje študije opravili v Italiji kot semeniščniki (Castellario pri Vidmu, Gorica).

V spomin na obhajanje pomembne obletnice mature so udeleženci letošnjega slavnostnega srečanja stopili pred poslopje nekdanje šempetrske gimnazije za fotografski posnetek: četrto profesorjev, trije duhovniki, dva inženirja, dva poslovneža, magistra farmacije, zdravnik-specialist, časnikar in uslužbenec.

SB/MV

ZBORA IZ MIRNA, RUPE IN PEČI

OBISK PRIMORSKIH PEVCEV V LJUBLJANI

Cerkvena pevska zbor iz Mirna in Rupe-Peči, ki sta letos jeseni že sodelovala na tradicionalni Kvaternici na Mirenem Gradu, sta se odločila še za eno skupno pobudo. V nedeljo, 25. oktobra, sta obiskala slovensko prestolnico Ljubljano, kjer sta pela v tamkajšnji stolnici, ta pobuda pa je bila združena tudi s poučnim izletom.

Pevci so krenili na pot dopoldne, prva postaja pa je bila nekdanji kartuzijski samostan Bistra pri Vrhniki, kjer je urejen Tehniški muzej Slovenije. Nameščen je v obnovljenih samostanskih prostorih, pa tudi v na novo zgrajenih halah, njegova vsebina je posvečena zgodovini tradicionalnih gospodarskih panog na Slovenskem, gozdnemu bogastvu, naravnim značilnostim, še posebej bogata pa je zbirka starih avtomobilov, motornih koles in navadnih koles. Muzej po svojih površinah in številu razstavljenih

predmetov sodi med največje slovenske muzeje.

Sledilo je kosilo v domači gostilni v Notranjih Goricah, nato pa odhod v Ljubljano, kjer je najprej bil na vrsti obisk Narodne galerije. Primorski pevci so si pod vodstvom kustosa Ferda Šerbelja ogledali stalno zbirko slovenske umetnosti v starem galerijskem krilu, ki je bila v sedanji, nekoliko razširjeni obliki postavljena prav pred kratkim.

Po ogledu Narodne galerije so pevci krenili proti stolnici, kjer so peli pri večerni nedeljski maši. Maševal je kanonik Vincenc Prestor, ob njem pa je somaševal mirenški župnik Ciril Cej, ki je pevce spremljal v Ljubljano. Sicer pa si je za ta obisk največ prizadeval mirenški pevovodja Andrej Budin, ki je združenemu pevskega zboru tudi dirigiral, na orgle pa je igral Anton Klančič. Stalni mašni deli so bili iz Mavove latinske maše v čast sv. Vincenciju, pa tudi pesmi so bile večinoma Mavove, saj letos obhajamo 100-letnico rojstva tega skladatelja. Na koncu je na mogočne Milavčeve stolne orgle mojstrsko zaigral še ravnatelj stolnega kora prof. Jože Trošt, ki je izvedel improvizacijo na Mavovo Marijino pesem *Kdo je ta*.

Primorski pevci so se po splošnem mnenju v Ljubljani dostojno predstavili, v stolni župniji pa so jim pripravili še manjši sprejem v bližnjem župnišču ob kozarcu vina. Nato so se podali na dvorišče nadškofijskega dvorca, kjer so se srečali z nadškofom dr. Francem Rodetom (na sliki). Zapeli so mu nekaj priložnostnih pesmi, mu izročili simbolično knjižno darilo, se z njim kratko pogovorili in tudi skupaj slikali. Nadškof se z Mirenci že dolgo pozna, saj je v preteklosti kot lazarist večkrat prihajal na Mirenski Grad, kjer stoji samostan njegovih sobratov lazaristov.

Pevci iz Mirna in Rupe-Peči so se na deževno nedeljo zvečer, nekoliko premočeni in premočeni, a polni lepih doživetij, z avtobusom vrnili proti domu.

MV

S 1. STRANI

SVETOVNA RAVNOVESJA

Ni namen teh vrstic posebej analizirati posameznih današnjih kriz, ki motijo politično ravnovesje v svetu (ne pozabimo, da Rusija in Kitajska, ki sta stalni članici Varnostnega sveta OZN, sistematično stalno glasujeta proti vsakemu poskusu intervencije NATO v Srbiji oz. na Kosovu!) Vzemimo pa še kot primer Irak. Kot znano, je Bagdad izgnal opazovalce OZN s svojega ozemlja ter kot motivacijo dodal, da bo to trajalo, dokler bo veljala gospodarska blokada Združenih narodov proti Iraku. Seveda je to takoj sprožilo nasprotujoča si stališča. Varnostni svet je sicer sprejel resolucijo, ki obsoja to iraško potezo, ni pa omenil direktno možnosti vojaške intervencije. ZDA in Velika Britanija pa sta pri tem pristavili, da je vojaški poseg že sam po sebi možen, če Saddamov režim ne bo spreminil svojega stališča.

Če se vrnemo spet v Evropo in njeno zgodovino, lahko

morda najdemo državo, ki je že stoletja nekaj simbol ravnovesja, tako političnega kot strateškega. Mislimo tu na Švico, ki je že od zgodnjega novega veka ubrala podobno politiko. Ni zato čudno, da je dežela, ki jo zgodovinsko lepo ponazarja ljudski junak Till Eulenspiegel (zelo plastično ga je v glasbeni govorici prikazal skladatelj Richard Strauss), danes tudi sedež velikih svetovnih oz. mednarodnih ustanov. Že v dobi med obema svetovnima vojnima je bil tu glavni sedež Društva narodov, danes pa imamo v Rousseaujevi Ženevi tudi del Organizacije združenih narodov. Politično in meddržavno ravnovesje sil pač daje Helveški konfederaciji še vedno tisto vlogo, ki jo je že skozi stoletja nakazovala.

Ob prehodu v tretje tisočletje pa je še zmeraj prav ravnovesje sil tisto odločilno orožje, ki lahko obrani Evropo in svet pred novimi katastrofami.

80 LET OD KONCA PRVE SVETOVNE VOJNE

POLITIČNI IN MATERIALNI OBRAČUN VOJNE

Kot rečeno, se je prva svetovna vojna končala po štirih letih krvavega obračunavanja. Tako zmagovalci kot premaganci so pretrpeli strahotne izgube tako v človeških življenjih kot velikansko materialno škodo. Na bojiščih je padlo 9 milijonov ljudi, okoli 20 milijonov ljudi pa je bilo ranjenih ali pohabljenih, da ne govorimo o velikem trpljenju ljudi.

Dalekosežne posledice je vojna prinesla v političnem in socialnem pogledu. Evropa je dobila novo politično podobo. Razpadla je avstroogrska monarhija, Avstrija in Madžarska sta postali samostojni državi (republiki). Na ozemlju bivše monarhije so nastale še naslednje nove države: Češko-slovaška, država SHS, obnovila se je Poljska. Italija je pa na

osnovi Londonskega pakta oz. rapalske pogodbe dobila Slovensko Primorje in Istro, nekaj dalmatinskih otokov in mesto Zadar. Dosegla je mejo na Brennerju in priključitev Južnega Tirola.

Poleg drugih dejavnikov je na izid prve svetovne vojne bistveno vplivalo narodnostno vprašanje v okviru avstroogrske monarhije. V tem pogledu je bilo odločilno zlasti leto 1918, ko se je Dunaj do skrajnosti obotavljal priznati enakopravnost v njenem okviru živčih slovanskih narodov (Čehov, Slovakov, Poljakov, Slovencev in Hrvatov). Slovenci so z znano majniško deklaracijo že od leta 1917 zahtevali samostojnost južnoslovanskih narodov, vključno slovenskega.

Dunajski krogi so še sredi oktobra 1918 skušali reševati habsburško monarhijo z obljubo po njeni preureditvi v

zvezno državo, a očitno je bilo že prepozno. Predstavniki posameznih narodov so na ta predlog izjavili, da na temelju načela o samoodločbi prevzemajo v svoje roke vodstvo svojih narodov. Tako so Čehi in Slovaki proglasili neodvisnost 28. oktobra, Slovenci in Hrvati pa naslednjega dne 29. oktobra. Novoustanovljena država SHS se je 1. decembra istega leta združila s Srbijo v kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki se leta 1922 preimenuje v Jugoslavijo.

Prva svetovna vojna je ugodno zaznamovala predvsem evropske narode in države. Pomislamo samo na množično pobijanje nedolžnih vojakov na vseh frontah, ki v bistvu niso vedeli, zakaj jih generali pošiljajo v smrt. S tega vidika ne moremo več govoriti o zmagovalcih in premaganih. Toliko je res, da so vojaški zmagovalci sicer nato vsilili svoje rešitve, ki niso nikogar zadovoljile, dejansko pa so bile vzrok izbruha druge svetovne vojne.